

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

INFORMAATIOASYMMETRIA AINEETTO- MAN OMAISUUDEN SIIRTOHINNOITTE- LUSSA

Yritysjuridiikan
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Joonas Ranto

Ohjaaja:
Professori Reijo Knuutinen

29.12.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Yritysjuridiikka

Tekijä: Joonas Ranto

Otsikko: Informaatioasymmetria aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa

Ohjaaja: Professori Reijo Knuutinen

Sivumäärä: 74

Päivämäärä: 29.12.2025

Tiivistelmä

Aineettoman omaisuuden arvonmäärittäminen on kuvailtu yhtenä haastavimmista siirtohinnoitteluun liittyvistä teemoista. Siirtohinnoittelussa etuyhteysosapuolten välisiä liiketoimia pyritään arvostamaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti vertailemalla liiketoimia riippumattomien osapuolten suorittamiin vastaaviin liiketoimiin. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa markkinaehtoperiaatteen noudattamista vaikeuttaa se, ettei vertailukelpoisia riippumattomien osapuolten välisiä liiketoimia ole välttämättä saatavilla. Tämä johtuu siitä, että aineeton omaisuus on usein luonteeltaan uniikkia. Erityisen haasteensa aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun tuo se, että veronsaaja on usein verovelvolliseen nähden heikommassa tiedollisessa asemassa. Tällöin puhutaan informaatioasymmetriasta veronsaajan ja verovelvollisen välillä.

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia vaikutuksia informaatioasymmetrialla on aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun, miksi informaatioasymmetria korostuu aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa ja miten informaatioasymmetriaa voitaisiin ehkäistä. Tutkielma on toteutettu lainopillisella tutkimusmenetelmällä, keskittyen voimassa olevan oikeuden systematisointiin ja tulkintaan. Tutkielman keskeisenä lähdeaineistona toimivat OECD:n ohjeistukset ja niitä tulkitseva oikeuskirjallisuus. Tärkeinä lähteinä korostuvat myös Verohallinnon ohjeistukset ja muu viranomaismateriaali.

Tutkielman perusteella voidaan todeta, että veronsaajan ja verovelvollisen välinen informaatioasymmetria vaikeuttaa niin aineettoman omaisuuden arvonmäärittäystä kuin sen hyödyntämisestä koituvien tuottojen kohdistamista oikealle verovelvolliselle. Tuottojen kohdistamisen osalta erityishaasteeksi huomataan myös se, että etuyhteysosapuolet voivat suorittaa toimintojaan huomattavasti vahvemalla integraation tasolla kuin mihin riippumattomat osapuolet kykenisivät. Täten markkinaehtoperiaatteen toteutumista hankaloittaa informaatioasymmetrian ohella vertailukohteiden puute.

Tutkielman pohjalta voidaan myös todeta, että informaatioasymmetrian tasapainottamiseksi verovelvollisen tulisi suorittaa laaja-alainen toimintoanalyysi sekä toimitettava runsaasti informaatiota veroviranomaisille. Toimintoanalyysissä tulisi kiinnittää erityistä huomiota olennaisten tietojen huolelliseen dokumentointiin, jotta analyysihin voidaan tukeutua mahdollisissa tulkintaerimielisyystilanteissa. Informaatioasymmetrian tasapainottaminen palvelisi niin veronsaajien kuin verovelvollistenkin intressejä. Veronsaajille informaatioasymmetrian tasapainottaminen merkitsisi paremmin turvattua veropohjaa, kun taas verovelvollisille tarjolla olisi parempaa oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta.

Avainsanat: informaatioasymmetria, aineeton omaisuus, siirtohinnoittelu, markkinaehtoperiaate

Sisällysluettelo

Lyhenneluettelo	6
1 Johdanto	7
1.1 Tutkimusongelma ja aiheen tausta	7
1.2 Tutkimusmenetelmä ja keskeiset lähteet	8
1.3 Tutkielman rakenne	9
2 Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu	11
2.1 Aineeton omaisuus	11
2.2 Markkinaehtoperiaate	13
2.3 Aineettoman omaisuuden erityispiirteet siirtohinnoittelussa	15
2.3.1 Aineettoman omaisuuden kauppa	17
2.3.2 Aineettoman omaisuuden lisensointi	18
3 Aineettoman omaisuuden arvonmäärityksestä ja tulojen kohdistamisesta	21
3.1 Arvonmäärityksen erityishaasteet	21
3.2 Kohdistamisongelma	23
3.3 Holdingyhtiörakenteet	27
4 Transaktiohetkellä epävarman arvon omaavat aineettomat oikeudet	30
4.1 Vaikeasti arvostettava aineeton omaisuus	30
4.2 Aineettomien oikeuksien kehittäminen	32
4.3 Ex-post -arvioinnin haasteista	33
5 Informaatioasymmetrian tasapainottaminen	35
5.1 Tavoitteena oikeusvarmuus	35
5.2 Verotusvallan tasapuolisesta jakautumisesta valtioiden kesken	36
5.3 Ennakolliset prosessit informaatioasymmetriaa taklaamassa	38
5.3.1 Advanced Pricing Agreement (APA)	39
5.3.2 Ennakollinen keskustelu	41
5.3.3 Ennakkoratkaisu	42
5.3.4 Cross-Border Dialogue (CBD)	44

5.3.5	Syvennetty asiakasyhteistyö	45
5.3.6	International Compliance Assurance Programme (ICAP)	47
5.4	Keskinäinen sopimusmenettely (MAP)	48
6	Dokumentaatiovelvoitteet	50
6.1	Siirtohinnoitteludokumentoinnin tavoitteet	50
6.2	Dokumentointivelvoitteen rajat	52
6.3	Siirtohinnoitteludokumentoinnin sisältövaatimuksista	53
6.3.1	Master file	54
6.3.2	Local file	55
6.3.3	Country-by-Country report	56
6.4	Arvoketjuanalyysin dokumentointi	56
7	Viimeaikaisia lainsäädäntöhankkeita informaatioasymmetrian tasapainottamiseksi	58
7.1	BEPS-hanke	58
7.2	OECD:n pilarit I ja II	60
7.3	DAC9-direktiivi	61
7.4	Siirtohinnoitteludirektiiviesitys	62
8	Johtopäätöksiä	66
	Lähteet	69

LYHENNELUETTELO

APA	Advance Pricing Agreement
BEFIT	Business in Europe: Framework for Income Taxation
BEPS	Base erosion and profit shifting
CBD	Cross-Border Dialogue
DAC	Directive on Administrative Cooperation
EU	Euroopan unioni
G20	Group of 20
GloBE	Global Anti-Base Erosion
IAS	International Accounting Standards
ICAP	International Compliance Assurance Programme
IFRS	International Financial Reporting Standards
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KPA	Kirjanpitoasetus 1339/1997
KPL	Kirjanpitolaki 1336/1997
MAP	Mutual Agreement Procedure
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development
VML	Laki verotusmenettelystä 1558/1995
WIPO	World Intellectual Property Organisation

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusongelma ja aiheen tausta

Verovelvollisten ja veroviranomaisten välinen informaatioasymmetria on yksi keskeisistä haasteista aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa. Ilmiö nousi kansainvälisen veropoliittisen keskustelun keskiöön viimeistään OECD:n ja G20-maiden BEPS-hankkeen¹ myötä, jolla pyritään puuttumaan veropohjien rapautumiseen ja voittojen siirtoon.

Verovelvollisten ja veroviranomaisten välinen informaatioasymmetria muun muassa heikentää markkinaehtoperiaatteen toteutumista, mikä johtaa valtioiden veropohjien rapautumiseen. Informaation asymmetriasta johtuen veroviranomaisten voi olla vaikeaa muodostaa kokonaiskuvaa verovelvollisten globaaleista arvoketjuista.²

Tarve informaatioasymmetrian taklaamiseen hahmottuu, kun tarkastellaan etuyhteysliiketoimien mittakaavaa ja aineettoman omaisuuden tärkeyttä monikansallisten yritysten arvoketjuissa. Jo pitkään on esitetty arvioita, joiden mukaan noin kaksi kolmasosaa maailmankaupasta koostuisi konsernien sisäisestä kaupankäynnistä.³ Aineettoman omaisuuden merkitys nykyisessä digitaalisessa talousympäristössä kasvaa alati ja aineeton omaisuus vastaa jo nykyisellään valtaosaa monen yrityksen arvosta.

Viime vuosikymmenten aikana on havaittu yhä jatkuvaa kasvua aineettomaan omaisuuden tehtävissä investoinneissa sekä aineettomiin kohdistuvassa tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoituksessa. Samanaikaisesti aineettomien omaisuuserien markkina-arvo on noussut huomasti. Eräiden tutkimusten mukaan aineettomien omaisuuserien markkina-arvo muodosti jo vuonna 2015 lähes 85 % yhdysvaltalaiseen S&P 500 -indeksiin kuuluvien yritysten yritysarvosta. Maailman johtaviin kuuluvien monikansallisten yritysten, kuten Microsoftin ja Facebookin osalta aineettoman omaisuuden merkitys kasvaa edelleen. Nämä yhtiöt ovat raportoineet, että aineeton omaisuus muodostaisi jopa 95 % niiden markkina-arvosta.⁴

Aineettoman omaisuuden maailmantaloudellinen merkitys huomioon ottaen, olisi valtioiden veropohjien kannalta suotavaa, että konsernien sisäiset aineettoman omaisuuden siirrot saataisiin suoritettua markkinaehtoperiaatetta noudattaen. Aineettoman omaisuuden arvostaminen on kuitenkin äärimmäisen vaikea tehtävä sen uniikin luonteen takia. Lisäksi haasteellista on aineettoman omaisuuden identifiointi ja rajaaminen, jolloin aineetonta omaisuutta voi siirtyä myös piilevästi esimerkiksi yritysjärjestelyiden yhteydessä.⁵

¹ OECD: About BEPS.

² OECD 2013a, s. 22–23.

³ Ks. muun muassa HE 107/2006 vp, s. 5 ja HE 142/2016 vp, s. 20.

⁴ Dancakova ym. 2022, s. 1.

⁵ Knuutinen 2016, s. 6.

Omanlaisen lisähaasteensa aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun tuo informaatioasymmetria verovelvollisen ja veronsaajan välillä. Verovelvollisella on lähtökohtaisesti hallussaan huomattavasti enemmän aineettoman omaisuuden arvoon vaikuttavaa informaatiota kuin veronsaajalla. Näin ollen markkinaehtoisuuden todentaminen muodostuu informaatiovajeen vuoksi haastavaksi.

Informaatioasymmetria mutkistaa aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelua jo siitäkin syystä, että tehtävä voi olla vaikea jopa silloinkin, kun kaikki yrityksen sisäinen informaatio on saatavilla. Joissain tapauksissa voi nimittäin olla niin, että on hyvin hankalaa osoittaa, missä kohtaa arvoketjua aineettoman arvo oikeastaan muodostuu.⁶

Tässä tutkielmassa tutkitaan siis verovelvollisen ja veronsaajan välisen informaation asymmetrian vaikutusta aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun. Päättökysymyksenä on siis: ”Millaisia vaikutuksia verovelvollisen ja veronsaajan välisellä informaatioasymmetrialla on aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun?” Tutkimuskysymys on tutkielmassa jaettu kahteen osaan, joihin tutkielmassa etsitään vastauksia:

1. Miksi informaatioasymmetria korostuu aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa?
2. Mitä keinoja verovelvollisilla ja veronsaajilla on informaatioasymmetrian torjumiseen?

1.2 Tutkimusmenetelmä ja keskeiset lähteet

Tutkielma on tehty lainopillisena, eli oikeusdogmaattisena tutkimuksena. Lainopillisen tutkimuksen tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus. Lainopin tutkimuskohteet sijoittuvat normien maailmaan eli pitämisen maailman. Näin ollen lainopin tuottama tieto normien todellisuudesta on luonteeltaan normatiivista tietoa.⁷

Lainopillisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää voimassa olevien oikeusnormien sisältöä. Lainopillinen tutkimus etsii voimassa olevan oikeuden merkitystä laista ja muista oikeuslähteistä. Oikeuslähteet antavat tietoa voimassa olevan oikeusjärjestyksen sisällöstä. Oikeuslähteet siis kuvaavat oikeusjärjestyksen pintatason muodostavia normeja. Oikeuslähteiden keskinäistä painoarvoa ja etusijajärjestystä taas määrittelee oikeuslähteoppi. Tuori on luonnehtinut oikeusjärjestyksen pintatasoa väliaikaiseksi tilinpäätökseksi keskustelusta, jota käyvät lainsäätäjät, tuomarit ja oikeustieteilijät.⁸ Lainopin tehtävä oikeusjärjestyksen pintatasolla on selvittää oikeusnormien sisältöä. Lainopin

⁶ Knuutinen 2016, s. 6.

⁷ Hirvonen 2011, s. 21–22.

⁸ Tuori 2013, s. 43.

tärkeänä tehtävänä on myös voimassa olevan oikeuden systematisointi. Lainoppi antaa siis kuvauksen voimassa olevasta oikeudesta.⁹

Tässä tutkielmassa tarkastellaan verovelvollisen ja veronsaajan välisen informaatioasymmetrian vaikutusta aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun. Keskeisimpinä oikeuslähteinä tutkielmassa korostuvat OECD:n ohjeistukset ja niitä tulkitseva oikeuskirjallisuus. Tutkielman kannalta relevantteja OECD:n tuottamia ohjeistuksia ovat ohjeistukset koskien siirtohinnoittelua, aineetonta omaisuutta ja siirtohinnoittelun dokumentointia. Olennaisiin lähdeaineistoihin kuuluvat myös muut viranomaismateriaalit kuten Verohallinnon ohjeistukset ja hallituksen esitykset. Verohallinnon ohjeistuksilla on korostunut merkitys tutkielmassa siinä kohtaa, kun tutkitaan informaatioasymmetrian tasapainottamisen keinoja.

Tutkielmassa tarkoituksena on selvittää informaatioasymmetrian problematiikkaa ja sitä, miksi ongelma korostuu juuri aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa. Tässä kysymyksessä oikeuskirjallisuudella on korostunut asema lähdemateriaalina. Oikeuskirjallisuuden kannanotoista ja näkemyksistä on saatavilla runsaasti tietoa aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun liittyvistä ongelmista. Oikeuskirjallisuuteen on viitattu silloin, kun se on pystynyt systematisoimaan ja tulkitsemaan OECD:n ohjeistuksia ja muuta aiheeseen liittyvää sääntelyä.

Oikeuskirjallisuuteen on viitattu myös informaatioasymmetrian torjumiseen liittyvän keinovalikoiman systematisoinnissa ja tulkinnassa. Lähdemateriaalina käytetty oikeuskirjallisuus koostuu asiantuntija-artikkeleista sekä verotukseen ja siirtohinnoitteluun liittyvästä muusta kirjallisuudesta.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu kahdeksasta luvusta, joista ensimmäisenä on johdanto. Johdannon jälkeen seuraa kuusi varsinaista käsittelylukua. Käsittelylukujen jälkeen tutkielma vielä nivotaan yhteen johtopäätöksiä käsittelevässä luvussa. Johtopäätöksiä tarkoituksena on tiivistää tutkielman keskeinen sisältö ja käydä läpi kokoavia päätelmiä.

Ensimmäisessä käsittelyluvussa tarkastellaan aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun liittyviä seikkoja. Luvussa tarkastellaan aineettoman omaisuuden määritelmää, markkinaehtoperiaatetta ja aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun erityispiirteitä.

Toinen ja kolmas käsittelyluku pureutuvat aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelusta kumpuaviin haasteisiin ja siihen, miksi aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu on altista informaatioasymmetrialle ja siitä koituville ongelmille. Toisessa käsittelyluvussa tarkasteluun otetaan aineettoman omaisuuden arvonmääritykseen liittyvä haasteellisuus.

⁹ Hirvonen 2011, s. 24–25.

Lisäksi käydään läpi sitä, miksi aineettoman omaisuuden tuoton kohdistaminen oikealle verovelvolliselle voi olla hankala tehtävä. Kolmas käsittelyluku tarkastelee aineettoman omaisuuden siirtoja, joissa siirtohetkellä ei kyetä määrittelemään siirrettävän omaisuuden arvoa. Luku käsittelee siis niin sanottuja vaikeasti arvostettavia aineettomia oikeuksia.

Neljännän ja viiden käsittelyluvun tarkoituksena on tarkastella sitä, miten informaatioasymmetriaa voidaan torjua sekä, mitä keinoja niin verovelvollisilla kuin veronsaajilakin tähän on. Neljäs käsittelyluku Keskittyy informaatioasymmetrian torjumisen keinoihin ja käsittelee sitä, millaisia ennakollisia prosesseja on mahdollista suorittaa, jotta informaatioasymmetriaa esiintyisi mahdollisimman vähän. Luvussa käsitellään myös ennakollisten prosessien verovelvollisille ja veronsaajille tarjoamia hyötyjä. Viides käsittelyluku tarkastelee informaatioasymmetrian torjumista verovelvollisille asetettujen dokumentaatiovelvoitteiden kautta. Tässä luvussa tarkastellaan, millaisia velvoitteita siirtohinnoittelun dokumentointi pitää sisällään. Luvussa tutkitaan myös dokumentaatiovelvoitteiden taustoja ja tarkoitusperiä.

Viimeisessä käsittelyluvussa tarkastellaan tutkielman aiheeseen liittyviä eräitä lakihankkeita ja niiden vaikutuksia informaatioasymmetrian torjumiseen. Käsittelyyn otetaan viime vuosien keskeisimmät toteutuneet lakihankkeet sekä tehdään katsaus lainsäädännön tulevaan kehityssuuntaan vielä toteutumattoman EU:n lakihankkeen avulla.

2 AINEETTOMAN OMAISUUDEN SIIRTOHINNOITTELU

2.1 Aineeton omaisuus

Aineeton omaisuus on yksi siirtohinnoittelun haastavimmista teemoista. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun haasteellisuus muodostuu jo siitä, että aineeton omaisuus itsessään on hankala määrittellä. Aineettoman omaisuuden määrittelyn ja rajaamisen vaikeus tarjoavat osaltaan verosuunnittelumahdollisuuksia. Toisaalta aineettoman omaisuuden identifiointivaikeudet saattavat johtaa siihen, että aineetonta omaisuutta siirtyy piilevästi konsernin sisäisten transaktioiden yhteydessä.¹⁰

Verohallinnon ohjeistuksen mukaan aineettomalla omaisuudella tarkoitetaan laajasti kaikkea liiketoiminnassa arvoa tuottavaa omaisuutta, joka ei ole fyysistä tai rahoitukseen liittyvää omaisuutta. Tyypillisinä esimerkkeinä mainitaan muun muassa patentit, tavaramerkit, tekijänoikeudet, liikenummit, mallioikeudet, tietotaito ja liikesalaisuudet.¹¹

Verohallinnon ohjeistuksissa käsitettä *aineeton omaisuus* käytetään siis samassa merkityksessä kuin OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa käsitettä *intangible*. OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa tällä termillä viitataan sellaiseen omaisuuteen, joka ei ole aineellista omaisuutta tai rahoitusomaisuutta, mutta on omistettavissa ja käytettävissä kaupallisiin tarkoituksiin. Lisäksi OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden aineettoman omaisuuden määrittelyä koskevassa luvussa todetaan aineettoman omaisuuden olevan sellaista, jonka käytöstä tai luovutuksesta toisistaan riippumattomien osapuolten välillä maksettaisiin korvaus.¹²

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden luku VI käsittelee aineettomaan omaisuuteen liittyviä erityiskysymyksiä. Luvussa tunnustetaan aineettoman omaisuuden identifioimiseen liittyvä problematiikka. Aineettoman omaisuuden määrittelyn vaikeus tiivistyy siihen, että määritelmä ei saa olla liian kapea, eikä toisaalta liian laaja. Mikäli aineeton omaisuus määritellään liian kapeasti, voivat niin verovelvolliset kuin veronsaajatkin väittää tiettyjen omaisuuserien jäävän aineettoman omaisuuden määritelmän ulkopuolelle. Tällöin joi-tain aineettomia omaisuuseriä voitaisiin siirtää konsernin sisällä yhtiöstä toiseen ilman korvausta, vaikka tällaisten erien siirtämisestä vaadittaisiin korvausta, kun niitä siirrettäisiin toisistaan riippumattomien yhtiöiden välillä. Liian laajan määritelmän ongelma olisi päinvastainen. Mikäli aineeton omaisuus määritellään liian laajasti, voivat niin verovelvolliset kuin veronsaajatkin väittää tietyn omaisuuserän täyttävän aineettoman omaisuuden määritelmän kriteerit, vaikka näin ei olisi. Tällöin kyseisen omaisuuserän siirtäminen

¹⁰ Knuutinen 2016, s. 6.

¹¹ Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

¹² OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, kohta 6.6. (Jatkossa: OECD:n siirtohinnoitteluohjeet).

konsernin sisällä aiheuttaisi korvauksen vaatimiseen tilanteessa, jossa riippumattomien osapuolten välillä korvausta ei vaadittaisi.¹³

Siirtohinnoittelun kontekstissa aineettoman omaisuuden määritelmää tulisi tarkastella tapauskohtaisesti siten, kuin olisi riippumattomien osapuolten välillä sovittu, sen sijaan, että tukeuduttaisiin tarkkoihin kirjanpidollisiin tai lakiin kirjattuihin määritelmiin. Kirjanpidon näkökulmasta aineettomaksi omaisuudeksi ei aina tunnisteta sellaista omaisuus-erää, joka olisi tärkeä huomioida aineettomana omaisuutena siirtohinnoittelua varten. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kustannukset, jotka liittyvät aineettomien hyödykkeiden kehittämiseen sisäisesti, kuten tutkimus- ja kehitystoiminnan tai mainonnan kulut. Nämä kustannukset kirjataan toisinaan kuluiksi sen sijaan, että ne aktivoitaisiin taseeseen.¹⁴

Kirjanpidollinen näkökulma on myös hyvä ottaa huomioon, sillä kirjanpitolainsäädäntö ja kirjanpitostandardit antavat oman määritelmänsä aineettomalle omaisuudelle. KPL 5:5a § käsittelee aineettoman omaisuuden hankintamenon jaksottamista. Siinä aineettomaan omaisuuteen katsotaan kuuluvan vastikkeellisesti hankitut toimiluvat, patentit, tavaramerkit ja muut vastaavat oikeudet. KPA 1:6 §:ssä esitetty taseen laadintakaava taas toteaa pysyvien vastaavien osalta, että aineettomia hyödykkeitä ovat kehittämismenot, aineettomat oikeudet, liikearvo, muut aineettomat hyödykkeet ja ennakkomaksut.

Euroopan unionin alueella julkisen kaupankäynnin kohteena olevien yritysten tulee julkaista konsernitilinpäätöksensä kansainvälisten IAS/IFRS-standardien mukaan, joten kirjanpidollinen määritelmä on hyvä hahmottaa myös tästä näkökulmasta. Standardeista IAS 38 keskittyy aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoon. IAS 38 mukaan aineettomalla hyödykkeellä tarkoitetaan identifioitavissa olevaa, ei-monetaarista hyödykettä, ilman fyysistä olomuotoa.¹⁵

Aineettoman omaisuuden kirjanpidollisen määritelmän puutteena voidaan pitää sen kapeutta. Kirjanpidossa vaikuttavan varovaisuuden periaatteen vuoksi monia aineettoman omaisuuden eriä ei tunnisteta taseessa. Siirtohinnoittelun kannalta tämä voi olla ongelmallista, sillä tällaisilla erillä saattaa olla siirtohinnoittelun näkökulmasta huomattava arvo. Toisena kirjanpidollisen määritelmän ongelmana voidaan pitää sitä, että tilinpäätöksen laatimista varten tehtävä omaisuuden arvostus eroaa täysin etuyhteysosapuolten välisten transaktioiden yhteydessä tehtävästä arvostuksesta, ja täten myös markkinaehtoisien korvauksen määrittelystä.¹⁶ Tyypillistä onkin, että aineettomat omaisuuserät ovat kirjanpidollisesti näkymättömiä tai mikäli ne kirjanpidossa näkyvät, on niiden arvo taseessa vain murto-osa niiden todellisesta arvosta.¹⁷

¹³ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.5.

¹⁴ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, s. 6.7.

¹⁵ Ks. Linnanvirta – Rapo, s. 296–297 ja IAS 38.8.

¹⁶ Linnanvirta – Rapo 2012, s. 296–297.

¹⁷ Knuutinen 2016, s. 6.

2.2 Markkinaehtoperiaate

Ennen kuin syvemmin pureudutaan aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun erityispiirteisiin, on hyvä käydä läpi markkinaehtoperiaatetta. Markkinaehtoperiaatetta on noudatettava kaikessa siirtohinnoittelussa. Tutkimusongelman kannalta markkinaehtoperiaate on avainasemassa. Etuyhteysosapuolten väliset liiketoimet tulisi hinnoitella tässä luvussa tarkasteltavan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Markkinaehtoperiaatteen noudattamisen todentaminen kuitenkin hankaloituu huomattavasti, mikäli veronsaajalla ei ole käytettävissään kaikkea sitä relevanttia informaatiota, joka verovelvollisella on hallussaan. Verovelvollisen ja veronsaajan välinen informaatioasymmetria siis ennen kaikkea hankaloittaa markkinaehtoperiaatteen toteutumisen todentamista.

Toisistaan riippumattomien yritysten välisten transaktioiden kaupalliset ja taloudelliset suhteet määräytyvät yleensä markkinavoimien perusteella. Etuyhteydessä olevien yritysten välisiin transaktioihin markkinavoimat eivät samalla lailla vaikuta. Tämän vuoksi OECD:n jäsenvaltiot ovat sopineet, että etuyhteysosapuolten välisissä transaktioissa on noudatettava markkinaehtoperiaatetta. Mikäli transaktiot eivät vastaa markkinaehtoperiaatetta, voidaan niitä verotuksessa oikaista.¹⁸

Markkinaehtoperiaate on ilmaistu OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan 1 kappaaleessa. Artiklassa todetaan, että jos kahden etuyhteydessä olevan yrityksen välisissä kaupallisissa tai rahoituksellisissa suhteissa sovitaan ehdoista, jotka poikkeavat niistä ehdoista, joita riippumattomat osapuolet olisivat vastaavissa olosuhteissa sopineet, voidaan näiden ehtojen vuoksi menetettyjä voittoja sisällyttää toisen yrityksen voittoihin ja verottaa niiden mukaisesti.¹⁹ Lähtökohtana on siis, että etuyhteyseritysten välisissä liiketoimissa käytettävien siirtohintojen tulee vastata sellaisia hintoja, joita käytetään liiketoimissa, jotka tehdään toisistaan riippumattomien osapuolten välillä.

Markkinaehtoperiaatteella on tärkeä rooli valtioiden verotulojen kertymisen kannalta, sillä ilman sitä konsernit voisivat pienentää verotaakkaansa siirtämällä keinotekoisesti voittojaan matalan verotuksen valtioihin. Näin toimivat konsernit voisivat siis välttyä sellaisilta veroilta, joita toisistaan riippumattomien osapuolten välisessä kaupassa maksettaisiin.²⁰ Tähän kiteytyy myös tutkimusongelman ydin. Mikäli veronsaajalla ei ole käytössään kaikkea aineettoman omaisuuden arvostamiseen ja identifioimiseen liittyvää informaatiota, on transaktioiden markkinaehtoisuuden valvonta vaikeaa. Tämä informaation asymmetria veronsaajan ja verovelvollisen välillä tarjoaa mahdollisuuksia myös aggressiiviseen verosuunnitteluun.

¹⁸ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 1.2.–1.3.

¹⁹ OECD 2019b, artikla 9.

²⁰ Knuutinen 2012, s. 273.

Suomen lainsäädännössä markkinaehtoperiaatteesta säädetään VML 31 §:ssä. Pykälä koskee siirtohinnoitteluokaisua ja sen 1 momentissa säädetään markkinaehtoperiaatteesta:

Jos verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisessä liiketoimessa on sovittu ehdoista tai määrätty ehtoja, jotka poikkeavat siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on tämän johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.

Kuten huomataan, vastaa VML 31.1 §:n sisältö pitkälti OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan 1 kappaletta.²¹ Pykälän toisessa momentissa mainitaan seikkoja, joiden perusteella markkinaehtoperiaatteen toteutumista arvioidaan. Arvioitaessa markkinaehtoperiaatteen toteutumista on momentin mukaan tunnistettava asiaankuuluvat kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet sekä näihin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet. VML 31.2 § otetaan tarkempaan käsittelyyn jäljempänä.

Suomen lainsäädännössä arviointi siitä, milloin liiketoimen osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa, on sisällytetty VML 31 § 4 momenttiin. Sen mukaan liiketoimen osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa, jos liiketoimen toisella osapuolella on toisessa määräysvalta. Etuyhteys toteutuu myös silloin, kun kolmannella osapuolella on yksin tai lähipiirinsä kanssa määräysvalta liiketoimen osapuolissa. Momentin mukaan osapuolella on määräysvalta toisessa osapuolella silloin, kun:

1. se välittömästi tai välillisesti omistaa yli puolet toisen osapuolen pääomasta;
2. sillä välittömästi tai välillisesti on yli puolet toisen osapuolen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä;
3. sillä välittömästi tai välillisesti on oikeus nimittää yli puolet jäsenistä toisen yhteisön hallitukseen tai siihen verrattavaan toimielimeen tai toimielimeen, jolla on tämä oikeus; tai
4. sitä johdetaan yhteisesti toisen osapuolen kanssa tai se muutoin voi tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella.

OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla toteaa osapuolten olevan etuyhteydessä keskenään, kun:

- a) sopimusvaltion yritys välittömästi tai välillisesti osallistuu toisen sopimusvaltion yrityksen johtoon tai valvontaan tahi omistaa osan sen pääomasta, taikka

²¹ Myös oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että VML31.1 § vastaa pitkälti OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan 1 kappaletta, joten momentin sisältämän markkinaehtoperiaatteen täsmentämisessä ja tulkinnassa voidaan käyttää myös OECD:n siirtohinnoitteluohteja. Ks. Pankakoski 2021, s. 2 sekä Knuutinen 2015, s. 119.

- b) samat henkilöt välittömästi tai välillisesti osallistuvat sekä sopimusvaltion yrityksen että toisen sopimusvaltion yrityksen johtoon tai valvontaan tahi omistavat osan niiden pääomasta.

Verosopimuksen 9 artiklan määräykset antavat verosopimusvaltion veroviranomaisille oikeuden oikaista etuyhteystransaktiossa verosopimusvaltion yrityksen verotusta. Verosopimuksen määräyksillä veroviranomaiselle ei kuitenkaan voida antaa laajempaa verotusvaltaa kuin mitä kansallisessa verolainsäädännössä on määrätty. Artiklan mukaan verosopimusvaltio ei kuitenkaan ole pakotettu oikaisemaan etuyhteysosapuolen verotusta, vaikka toisen osapuolen kotivaltion veroviranomaiset olisivatkin oikaisseet toisen osapuolen verotusta. Näin ollen verosopimusmääräyksen nojalla kunkin verosopimusvaltion veroviranomaiset ottavat itsenäisesti kantaa markkinaehtoperiaatteen sisältöön yksittäistapauksissa.²²

2.3 Aineettoman omaisuuden erityispiirteet siirtohinnoittelussa

Aineettoman omaisuuden määrittelyn hankaluus yhdessä aineettoman omaisuuden muiden erityispiirteiden kanssa, muodostavat aineettoman omaisuuden markkinaehtoisesta siirtohinnoittelusta vaikean kokonaisuuden. Tässä luvussa käydään läpi aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun liittyviä erityispiirteitä.

Kuten edellä on mainittu, etuyhteysosapuolten väliset liiketoimet tulee suorittaa markkinaehtoperiaatetta noudattaen. Tämä koskee myös aineetonta omaisuutta, vaikkakin sen markkinaehtoisesta siirtohinnan määrittämisessä esiintyy muihin omaisuuslajeihin nähden erityisiä haasteita. Erityisiä haasteita aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun tuo aineettoman omaisuuden määrittelyn haasteellisuus, vertailukelpoisten transaktioiden vähyys ja informaation asymmetria verovelvollisen ja veronsaajan välillä.²³

Edellä markkinaehtoperiaatetta käsittelevässä luvussa todettiin VML 31.1 §:n sisältävän markkinaehtoperiaatteen määritelmän. Kyseisen pykälän 2 momentissa otetaan tarkemmin kantaa siihen, mitkä seikat on transaktioissa tunnistettava, jotta markkinaehtoperiaate toteutuu. Näin ollen aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa transaktiot tulee määrittää niiden tosiasiallisen sisällön mukaisena.²⁴ VML 31.2 §:ssä asia todetaan seuraavasti:

Arvioitaessa 1 momentin sisältämän markkinaehtoperiaatteen mukaisesti sitä, onko etuyhteydessä olevien osapuolten välisessä liiketoimessa sovittu tai määrätty ehtoja riippumattomien osapuolten ehdoista poikkeavasti, tunnistetaan asiankuuluvat kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet ja näihin suhteisiin vaikuttavat

²² Raunio – Karjalainen 2018, s. 6–7.

²³ Knuutinen 2016, s. 9.

²⁴ Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

taloudellisesti olennaiset erityispiirteet, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Näiden seikkojen perusteella määritetään liiketoimi sen tosiasiallisen sisällön mukaisena.

VML 31.2 §:n nojalla etuyhteysosapuolten välisen transaktion markkinaehtoisuutta tarkastellessa voidaan ottaa huomioon laajasti kaikki markkinaehtoisuuteen vaikuttavat tekijät. Täten etuyhteysransaktio voidaan määrittää sen tosiasiallisen sisällön mukaisena, kuten OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa on tarkoitettu.²⁵

VML 31 § on nykymuodossaan ollut voimassa vuoden 2022 alusta alkaen. Tuolloin pykälään lisätty nykyinen 2 momentti täsmentää markkinaehtoperiaatetta ja vastaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeita etuyhteysliiketoimen tosiasiallisessa määrittelyssä. Lainsäädännön muutosten johdosta liiketoimi voidaan määrittää kansallisen säännöksen nojalla OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisessa laajuudessa.²⁶

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden kohdassa 6.12 mainitaan niin sanotut DEMPE-toiminnot, joiden avulla selvitetään, mitkä etuyhteysyritykset suorittavat ja kontrolloivat aineettomaan omaisuuserään liittyviä toimintoja. Näiden toimintojen suorittaminen määrittellee sen, mille etuyhteysyritykselle aineettomaan omaisuuteen liittyvät tuotot tulisi allokoida.²⁷ DEMPE-toimintoja ovat toiminnot liittyen aineettoman omaisuuden

- kehittämiseen (Development)
- parantamiseen (Enhancement)
- ylläpitoon (Maintenance)
- suojaamiseen (Protection)
- hyödyntämiseen (Exploitation).²⁸

DEMPE-toimintoihin liittyen on lisäksi selvitettävä, mitkä etuyhteysyritykset kantavat ja kontrolloivat riskejä sekä tarjoavat ja käyttävät varojaan.²⁹ Etuyhteysliiketoimessa on siis tunnistettava osapuolten varat, riskit ja edellä luetellut DEMPE-toiminnot.

Toimintoanalyysin avulla selvitetään osapuolten DEMPE-toimintoihin käyttämät varat ja niiden kantamat riskit. OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa mainitaan tietyt riskityypit, jotka voivat olla merkityksellisiä aineettomia oikeuksia koskevaan liiketoimeen liittyvässä toimintoanalyysissä. Tällaisia riskityyppejä ovat muun muassa:

- i. aineettoman oikeuden kehittämiseen liittyvät riskit, mukaan lukien riskin siitä, että kalliit tutkimus-, kehitys- ja markkinointitoimet osoittautuvat epäonnistuneiksi

²⁵ Pankakoski 2021, s. 8.

²⁶ HE 118/2021 vp, s. 30–31.

²⁷ Raunio – Karjalainen 2018, s. 228.

²⁸ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.12. ja Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

²⁹ Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

- ii. tuotteiden vanhenemisriski, mukaan lukien mahdollisuus, että kilpailijoiden teknologiset edistysaskeleet heikentävät aineettomien oikeuksien arvoa
- iii. riski aineettomien oikeuksien loukkaamisesta, mukaan lukien riskin siitä, että aineettomien oikeuksien puolustaminen osoittautuu aikaa vieväksi, kalliiksi ja mahdollisesti tuloksettomaksi
- iv. tuotevastuuriskit
- v. hyödyntämiskäsit, kuten epävarmuus aineettomien oikeuksien tuottamien tuottojen suhteen.³⁰

Edellä läpikäytyt aineettomaan omaisuuteen liittyvät siirtohinnoittelukysymykset ilmenevät yleensä joko aineettoman omaisuuden kaupan tai lisensoinnin yhteydessä.³¹ Käydään seuraavaksi läpi aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelua erityispiirteet kaupan ja lisensoinnin tilanteissa.

2.3.1 Aineettoman omaisuuden kauppa

Aineettomien omaisuuserien kauppa etuyhteisyriyten välillä saattaa tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun niiden omistaminen halutaan keskittää yhteen yhtiöön. Näin toimien konserni voi pyrkiä tehostamaan aineettomien omaisuuserien kontrollointia ja hyödyntämistä.³²

Aineettoman omaisuuden myyjänä tai luovuttajana on aineettoman omaisuuden juridinen omistaja. Juridinen omistaja on se taho, jolla on lain nojalla omistusoikeus aineettomaan omaisuuteen, esimerkiksi nimiinsä rekisteröity patenti.³³ Myyjä luopuu kaupassa lopullisesti aineettomasta omaisuudestaan sekä siihen liittyvistä tulevaisuuden tuotoista. Näin ollen kaupan markkinaehtoisuutta arvioitaessa on selvitettävä myös, millä hinnalla riippumaton osapuoli olisi ollut valmis luopumaan aineettomaan omaisuuteen liittyvistä tulevaisuuden tuotto-odotuksista.³⁴

OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaisesti aineettoman omaisuuden juridisen omistajan tulee siirtää luovutuksesta saatu tuotto niille etuyhteisyriyksille, joilla edellisessä luvussa mainitun toimintoanalyysin perusteella on oikeus aineettoman omaisuuden kaupassa saatavaan luovutushintaan.³⁵ Etuyhteisyriystä, joka on osallistunut aineettoman omaisuuden rahoitukseen, riskien kantamiseen tai muuten ollut merkittäväällä tavalla kehittämässä aineetonta omaisuutta, kutsutaan taloudelliseksi omistajaksi.³⁶

³⁰ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.65.

³¹ Raunio – Karjalainen 2018, s. 222.

³² Raunio – Karjalainen 2018, s. 233.

³³ Raunio – Karjalainen 2018, s. 233.

³⁴ Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

³⁵ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.48.–6.49. Ks. myös Raunio – Karjalainen 2018, s. 233–234.

³⁶ Pankakoski 2016, s. 188.

Luovutuksesta saatu tuotto on siis osoitettava niille osapuolille, jotka toimintoanalyysin perusteella todetaan aineettoman omaisuuden taloudellisiksi omistajiksi.

Kun osapuolten toiminnot koskien luovutettavaa aineetonta omaisuutta on tunnistettu, tulee ne myös arvostaa. Tämä muodostuu usein haasteelliseksi tehtäväksi, sillä arvostaminen voi vaatia monimutkaisten arvostusmenetelmien käyttöä.³⁷ Lähtökohtaisesti aineettoman omaisuudenkin kaupassa tulisi siirtohinnan markkinaehtoisuutta määrittäessä käyttää markkinahintavertailumenetelmää. Menetelmän ongelma aineettoman omaisuuden osalta piilee siinä, että sitä soveltaakseen tulisi vertailukohteiden olla samankaltaisia. Aineettoman omaisuuden ainutlaatuisen luonteen vuoksi riittävää vertailutietoa on harvoin käytettävissä.³⁸

Vertailutiedon puuttumisen vuoksi aineettoman omaisuuden arvoa voidaan tavanomaisesti määrittää siihen liittyvien tuotto-odotusten kautta. Luovutushinnan markkinaehtoisuus pyritään todentamaan sellaisilla menetelmillä, joilla toisistaan riippumattomat yritykset määrittelisivät kauppahintaa. Verohallinto mainitsee ohjeissaan esimerkkinä tällaisesta menetelmästä omaisuuden arvon määrittämisen siihen liittyvien kassavirtojen nykyarvon perusteella.³⁹ Raunio ja Karjalainen taas mainitsevat esimerkkeinä kolme heidän kokemuksiansa mukaan käytetyintä arvostusmenetelmää, joita ovat kustannusperusteinen hinnanmääritys, markkinaperusteinen hinnanmääritys ja tuloperusteinen hinnanmääritys. Usein arvostukseen käytetään kuitenkin kahta tai useampaa menetelmää samanaikaisesti, jotta voidaan varmistua arvostuksen oikeellisuudesta.⁴⁰

2.3.2 *Aineettoman omaisuuden lisensointi*

Aineettoman omaisuuden lisensoinnissa on tyypillisesti kyse käyttöoikeuden luovutuksesta. Lisensointia voi tarkastella myös siitä näkökulmasta, että aineettoman oikeuden omistaja eli lisenssin myöntäjä sitoutuu olemaan estämättä aineettoman oikeuden käyttöä. Käyttöoikeus voidaan luovuttaa joko yhdelle tai useammalle lisenssinsaajalle samanaikaisesti.⁴¹

Kuten aineettoman omaisuuden kaupankin osalta, lisensoinnin ongelmaksi muodostuu yleensä arvostaminen. Lisensoinnin osalta tämä tarkoittaa lisenssimaksun suuruuden määrittämistä. Lisensoinnissakin ongelmaksi muodostuu vertailukohteiden puute. Lisenssimaksulle voidaan kuitenkin määritellä teoreettinen minimi ja maksimi. Lisenssimaksun minitasona voidaan pitää lisenssin antajan vaatimaa minimituottoa. Minimituotto on siis se tuotto, jonka lisensoijan on vähintään saatava, jotta aineettoman omaisuuden

³⁷ Raunio – Karjalainen 2018, s. 234.

³⁸ Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

³⁹ Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

⁴⁰ Raunio – Karjalainen 2018, s. 234.

⁴¹ Raunio – Karjalainen 2018, s. 237.

lisensointi on kannattavaa. Maksimitasona taas pidetään sitä hintaa, jonka lisenssinsaajan kannattaa enintään maksaa, ennen kuin hänellä olisi mahdollisuus parempaan tuottoon jollain muulla järjestelyllä. Käytännössä informaation puute estää lisenssimaksujen teoreettisten minimi- ja maksimitasojen määrittelyn. Riittävää määrää informaatiota toisistaan riippumattomien osapuolten välisten lisenssimaksujen minimi- ja maksimitasoista ei usein ole saatavilla.⁴²

Lähtökohtaisesti lisenssin markkinaehtoinen hinta olisi kuitenkin todennettava markkinahintavertailumenetelmällä. Luotettavimmin tämä menetelmä toimii silloin, kun lisenssin kohde on lisensoitu myös konsernin ulkopuolisille tahoille. Ulkopuolisille tahoille myönnetyn lisenssin ehtojen ja muiden olosuhteiden tulisi kuitenkin vastata konsernin sisällä tehtävää lisenssiä. Aineettoman omaisuuden ollessa usein ainutlaatuista ja arvokasta, jolloin sitä ei haluta lisensoida konsernin ulkopuolisille yrityksille. Tämän vuoksi tätäkään vertailukohdetta ei useimmiten ole saatavilla. Markkinahintavertailumenetelmän korkeiden samankaltaisuuden vaatimusten vuoksi, voidaan lisenssin markkinaehtoisuuden todentamisessa käyttää muitakin OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa esitetyjä siirtohinnoittelumenetelmiä. Menetelmät voivat olla samoja, joita käsiteltiin aineettoman omaisuuden kaupan yhteydessä.⁴³

Lisenssimaksun määräytymiseen vaikuttaa useimmiten moni tekijä, eikä lisenssimaksu määräydy ainoastaan markkinahintojen mukaan. Raunio ja Karjalaisen mukaan tällaisia tekijöitä ovat muun muassa

- yksinoikeus
- ajallinen ulottuvuus
- oikeus myöntää alalisensejä
- oikeudellisen suojan vahvuus
- teknisen tuen määrä
- aineettoman oikeuden käyttöikä
- oikeus tulevaisuudessa tehtäviin parannuksiin
- tulonodotukset.⁴⁴

Lisenssimaksun suuruuden lisäksi olennaista on päättää, minkä tyyppinen lisenssimaksu tulee olemaan. Lisenssimaksut, eli rojaltit, jaotellaan pääsääntöisesti kolmeen ryhmään:

1. juokseva rojalti
2. etumaksu sekä juokseva rojalti
3. kertarojalti.

Juokseva rojalti, jota maksetaan jatkuvasti tietyin maksuperustein, soveltuu esimerkiksi tavaramerkkien käyttöoikeuden lisenssiin. Etumaksua voidaan käyttää

⁴² Raunio – Karjalainen 2018, s. 237.

⁴³ Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.

⁴⁴ Raunio – Karjalainen 2018, s. 238–239.

esimerkiksi tilanteissa, joissa lisenssinsaajalle myönnetään yksinoikeus. Etumaksu on tällöin korvaus siitä, että lisensoija sitoutuu olemaan lisensoimatta aineetonta omaisuutta kenellekään muulle. Kertarajalti kattaa kaikki rojalTIMaksut koko lisenssisopimuksen ajalta, jolloin lisenssinsaajalle muodostuu riski siitä, että aineeton omaisuus kerryttäisi arvioitun tulon.⁴⁵

⁴⁵ Raunio – Karjalainen 2018, s. 240–241.

3 AINEETTOMAN OMAISUUDEN ARVONMÄÄRITYKSESTÄ JA TULOJEN KOHDISTAMISESTA

3.1 Arvonmäärityksen erityishaasteet

VML 31 §:ssä ja OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklassa ilmaistu markkinaehtoperiaate asettaa omat haasteensa aineettoman omaisuuden arvonmääritykselle. Aineettoman omaisuuden arvo perustuu usein juuri aineettoman omaisuuden ainutlaatuisuuteen, eikä täten riittävän vertailukelpoista vertailukohdetta ole aina saatavilla.⁴⁶ Vertailukohteiden löytymistä hankaloittaa lisäksi puutteellinen markkinainformaatio. Arvonmäärityksen problematiikkaa lisää osittain myös markkinaehtoperiaatteen tulkintaa ohjaavien suositusten epätarkkuus.⁴⁷

Aineettomien omaisuuserien arvonmääritys voi olla haasteellista myös toisistaan riippumattomien osapuolten välillä. Riippumattomien osapuolten hinta-analyysit saattavat muistuttaa pitkälti siirtohinnoittelussa käytettävää markkinaehtoista hintavertailua. Arvonmääritys riippumattomien osapuolten välillä nojaa omaisuuserän taloudelliseen tuotosteeseen ja omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttämään taloudelliseen hyötyyn. Tällaisen liiketoimen lopputulemana päädytään siis tiettyyn kyseessä olevan aineettoman omaisuuserän markkina-arvoon. Kyseisen markkina-arvon käyttöön siirtohinnoittelun hintavertailussa liittyy kuitenkin paljon epäselvyyksiä muun muassa siitä, miten kyseiset subjektiiviset arvotekijät tulisi huomioida.⁴⁸

Riippumattomat osapuolet käyttävät aineettomien omaisuuksien arvonmäärityksessä erilaisia liike-elämän tarpeisiin kehitettyjä malleja. Nämä mallit hyödyntävät rahoitusteoriaa ja sijoittajakäyttäytymistä. Liike-elämän tarpeita palvelevat mallit nojautuvat usein muihin käsitteisiin kuin markkinaehtoisen hinnan periaatteeseen. Nämä mallit voivat olla käyttökelpoisia markkinaehtoista hintaa määriteltäessä, sillä ne kuvastavat rationaalisten riippumattomien toimijoiden käsitystä omaisuuserien arvosta. Ongelmalliseksi liike-elämän tarpeisiin luotujen mallien käyttämiseen siirtohinnoittelussa tekee se, että mallit ovat monesti laadittu sijoittajan näkökulmasta, eikä niinkään aineetonta omaisuutta hyödyntävän yrityksen näkökulmasta.⁴⁹

Sijoittajan näkökulmaa aineettomien arvonmäärityksessä palvelee parhaiten IASB:n laatima IFRS-standardi, joka määrittää käyvän markkina-arvon. Käypä markkina-arvo on luotu yhdenmukaistamaan eri tase-erien kirjanpidollista kohtelua. Sijoittajien tiedon tarpeesta johtuen riippumattomien hinta-analyysit nojaavat usein käyvän markkina-arvon

⁴⁶ Raunio – Karjalainen 2018, s. 222.

⁴⁷ Pankakoski 2016, s. 186.

⁴⁸ Pankakoski 2015, s. 284.

⁴⁹ Koivuneva 2014, s. 286.

standardiin. Konsernin sisäisessä hinnoittelussa on kuitenkin nojaututtava markkinaehtoisesta hinnan standardiin, jonka tarkoituksena on verotettavan tulo oikeudenmukainen jakautuminen valtioiden välillä.⁵⁰

Aineettomien omaisuuserien arvonmäärittämiseen liittyy Verohallinnon kokemuksen mukaan korostuneesti eräitä sudenkuoppia. Tällaisia sudenkuoppia ovat muun muassa phasing out -mallin vääränlainen soveltaminen, diskonttokorkoon ilman riittäviä perusteita lisätyt riskipremiot sekä verovaikutusten huomioimisen laiminlyönti arvonmäärittämisessä.⁵¹

Verohallinnon ohjeistuksen mukaan aineetonta omaisuutta koskevan liiketoimen markkinaehtoisuutta todentaessa voidaan lähtökohtaisesti valita mikä tahansa OECD:n siirtohinnoitteluohteissa esitetty siirtohinnoittelumenetelmä. Kuitenkin myös vaihtoehtoisten menetelmien käyttö voi Verohallinnon mukaan olla tarkoituksenmukaista. Ohjeistuksen mukaan vaihtoehtoisten menetelmien käytössä on muistettava, että arvostamisen on perustuttava lähtökohtaan, jossa arvioidaan etuyhteisyriyten välisen liiketoimen markkinaehtoista hintaa.⁵²

OECD:n siirtohinnoitteluohteiden mukaan aineettoman omaisuuden siirrossa sopivimman siirtohinnoittelumenetelmän valintaan vaikuttaa erityisesti aineettoman hyödykkeen luonne, vaikeus löytää vertailukelpoisia riippumattomien osapuolten liiketoimia ja vaikeus soveltaa tiettyjä siirtohinnoittelumenetelmiä.⁵³

Mikäli vertailukelpoisia riippumattomien liiketoimia ei ole saatavilla, voidaan OECD:n ohjeistuksen mukaan vaihtoehtoisia arvostusmenetelmiä. Aineettomien siirron markkinaehtoisesta hinnan arviointiin voidaan OECD:n mukaan soveltaa erityisesti tulopohjaisia arvostusmenetelmiä. Hyödyllisiä menetelmiä ovat etenkin sellaiset, joissa aineettoman omaisuuden arvo määritellään sen arvioitujen tulevien tulo- tai rahavirtojen diskontatun arvon mukaan.⁵⁴

Tulopohjaisen menetelmän käyttö markkinaehtoisesta hinnan määrittämiseen sisältää yleisesti tietyt päävaiheet. Ensinnä on ennustettava kohdeyhtiön taloudellinen informaatio. Tällä analyysillä määritellään muun muassa tulovirrät, kasvuvauhti ja verokannat. Toiseksi on määriteltävä aineettoman hyödykkeen taloudellinen käyttöikä, jonka jälkeen voidaan arvioida kyseiselle aineettomalle sopiva rojaltiprosentti. Sopiva rojaltiprosentti voidaan määrittää perinteisten siirtohinnoittelumenetelmien, kuten markkinavertailumenetelmän tai voitonjakomenetelmän avulla. Kun rojaltiprosentti on määritetty, sovelletaan sitä ennustejakson ajalta ennustettuihin tulovirtoihin, jotta saadaan arvioitua

⁵⁰ Koivuneva 2014, s. 287.

⁵¹ Waal – Pykönen 2014, s. 558.

⁵² Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 6.7.4.

⁵³ OECD:n siirtohinnoitteluohteet, kohta 6.131.

⁵⁴ OECD:n siirtohinnoitteluohteet, kohta 6.153.

varsinaisia rojaltituloja. Lopuksi tulee vielä määritellä sopiva diskonttokorko ja diskontata ennustettujen rojaltitulojen nykyarvo.⁵⁵

Tulopohjaisen arvonmäärittämismenetelmän käyttö on yleensä luotettavin tapa määrittää aineettoman omaisuuden markkinaehtoinen hinta, kun hintavertailumenetelmän käyttö rajautuu pois verrokkien puutteen vuoksi. Luovutustilanteissa kohteena voi olla yksittäinen aineeton hyödyke, jolle voi olla määriteltävissä taloudellinen elinikä. Toisaalta kyse voi olla myös liiketoimintokokonaisuudesta, jota on vaikea erotella osiin. Tällaista kokonaisuutta luovutettaessa arvonmäärittämisessä on otettava perustaksi jatkuvan liiketoiminnan arvo.⁵⁶

Aineettoman omaisuuden arvonmäärittäminen on monimutkainen, vaikkakaan ei uusi, siirtohinnoitteluongelma. Aineettomien omaisuuserien arvonmäärittäminen on aina jossain määrin myös subjektiivista, sillä kaksi eri aineetonta hyödykettä ei välttämättä koskaan vastaa täysin toisiaan.⁵⁷

Olennaista on huomata, että aineettoman omaisuuden arvonmäärittäminen on prosessi, joka ei rajoitu vain lopputuloksen etsintään, vaan tärkeässä roolissa ovat myös lähtötiedot. Lähtötiedoissa tärkeitä analyysejä ovat muun muassa riskianalyysi ja aineettoman hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan arviointi. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelua varten tehtävän arvonmäärittämisprosessin lähtötietoja analysoidessa on hyvä kiinnittää huomiota vähintään seuraaviin kysymyksiin. Mikä on tarkastelun kohde, eli mitkä aineettomat hyödykkeet ovat relevantteja kyseisen liiketoiminnan kannalta? Kuka omistaa kyseiset aineettomat hyödykkeet ja kuka suorittaa DEMPE-toiminnot ja kantaa riskit? Mikä on aineettomiin hyödykkeisiin liittyvä liiketoimi ja kenellä on tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella oikeus korvaukseen? Nämä kysymykset on olennaista selvittää ennen kuin valitaan käytettävä siirtohinnoittelumenetelmä ja määritetään markkinaehtoinen hinta aineettomalle hyödykkeelle.⁵⁸ Edellä esitetyt kysymykset ratkaisevat siis sen kenelle kohdistetaan aineettomasta omaisuudesta mahdollisesti koituva tuotto, mistä päästäänkin seuraavaan aineetonta omaisuutta koskevaan problematiikkaan, eli kohdistamisongelmaan.

3.2 Kohdistamisongelma

Kriittinen osa aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelua on sen määrittäminen, millä konserniyhtiöllä on oikeus aineettoman omaisuuden kerryttämään tuloon. Aineettomien oikeuksien osalta tämä ei aina ole itsestään selvää, sillä aineettomien oikeuksien omistajuutta ei välttämättä ole konsernin sisällä riittävän selvästi määritelty. Aineetonta

⁵⁵ Gottfried 2023, s. 58.

⁵⁶ Waal – Pykönen 2014, s. 557.

⁵⁷ Verlinden – Bakker 2018, s. 156.

⁵⁸ Verlinden – Bakker 2018, s. 156–157.

koskevat liiketoimet voivat myös olla järjestetty siten, ettei aineettomaan liittyvien toimintojen, varallisuuden tai riskien vaikutusta arvonmuodostukseen ole analysoitu riittävästi, jolloin voitonjakautuminen konserniyhtiöiden välillä ei välttämättä vastaa markkinaehtoista lopputulosta.⁵⁹

Pohdittaessa sitä, mille etuyhteysosapuolelle aineettoman omaisuuden kerryttämä tulo kuuluu, törmätään kohdistamisongelmaan. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun kohdistamisongelmassa ratkaistavana on siis se, mille osapuolelle aineettomasta koitunut taloudellinen hyöty kuuluu ja sitä myöten, mikä osapuoli on oikea verovelvollinen konsernin sisällä.⁶⁰

Kohdistamisongelmassa tulojen lisäksi on ratkaistava, mille konserniyhtiölle tulisi kohdistaa aineettoman kehittämiseen, parantamiseen, ylläpitoon, suojaamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät kustannukset. Tulojen ja menojen kohdistaminen on olennaista markkinaehtoperiaatteen toteutumisen vuoksi. Aineettoman omaisuuden juridiselle omistajalle voi kertyä tuotot aineettoman hyödyntämisestä, vaikka muutkin konserniyhtiöt ovat saattaneet suorittaa toimintoja, joiden odotetaan vaikuttavan aineettoman hyödykkeen arvoon. Tällaisista toiminnoista tulisi markkinaehtoperiaatteen mukaisesti maksaa korvaus.⁶¹

Aineettomasta oikeudesta aiheutuvat tulot ja menot kohdistetaan oikeille verovelvollisille oikeuksien juridisen ja taloudellisen omistajuuden mukaan. Aineettoman juridinen omistaja on se osapuoli, jonka nimiin aineeton omaisuus on rekisteröity. Täten juridinen omistaja on myös aineettomasta saatavan tulon oikeudellinen vastaanottaja. Taloudellinen omistajuus taas määräytyy aineettomaan kohdistettujen toimintojen mukaan. Taloudellinen omistaja on se osapuoli, joka on osallistunut aineettoman omaisuuden kehittämiseen, esimerkiksi rahoituksen tai riskien kantamisen muodossa.⁶²

Aineettoman omaisuuden juridinen omaisuus määritellään siis aineettoman rekisteröintien tai konsernin sisäisten sopimusjärjestelyiden mukaan. Mikäli juridinen omistajuus ei muutoin käy ilmi, pidetään aineettoman omaisuuden juridisena omistajana siirtohinnoittelutilanteissa sitä etuyhteysosapuolta, jolla katsotaan olevan tosiasiallinen kyky estää muita käyttämästä kyseistä aineetonta omaisuuserää.⁶³

Aineettomasta omaisuudesta kertyvän tulon kohdistaminen oikealle verovelvolliselle on monisyinen ongelma, jossa useat eri tekijät voivat vaikeuttaa tehtävää. OECD on siirtohinnoitteluohjeissaan nostanut esiin yleisimpiä haasteita, joita aineettomasta kertyvän tulon kohdistamisessa tulee esiin.

Merkittävin mainituista haasteista on vertailukelpoisuuden puute. Aineettomien luonteen vuoksi voi olla hyvinkin vaikeaa löytää vertailukelpoisia riippumattomien

⁵⁹ Pankakoski 2016, s. 189.

⁶⁰ Pankakoski 2018, s. 5.

⁶¹ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.32.

⁶² Pankakoski 2016, s. 188.

⁶³ Raunio – Karjalainen 2018, s. 226–227.

osapuolten välisiä aineettomaan omaisuuteen liittyviä liiketoimia, saatikka vertailukelpoisia aineettomia omaisuuseriä ylipäättään. Aineettomien omistusrakenteet ja niiden käyttö monikansallisen yrityksen sisällä mainitaan myös yleisenä haasteena.⁶⁴ Tämän haasteen kohdalla informaatioasymmetria näyttölee myös suurta roolia. Mikäli omistuskuviot ja aineettomien käyttö olisi verovelvollisen taholta asianmukaisesti dokumentoitu sekä veroviranomaiselle selkeästi informoitu, voitaisiin tämä haaste parhaimmassa tapauksessa jopa välttää.

Muita OECD:n mainitsemia haasteita ovat muun muassa se seikka, että monikansalliset konsernit voivat suorittaa aineettomiin hyödykkeisiin DEMPE-toimintoja sellaisella tavalla ja sellaisella integraation tasolla, joka ei ole riippumattomille osapuolille mahdollista. Kohdistamisongelmaa vaikeuttaa myös se, että konsernin eri etuyhteysosapuolten panostukset aineettoman hyödykkeen arvoon voi tapahtua eri verovuosina kuin mahdollisten tuottojen realisointi tapahtuu. Lisäksi kohdistamisongelmaa lisää monikansallisten konserniyhtiöiden sisäiset rakenteet ja niiden väliset sopimusehdot, joilla ne voivat erottaa omistajuuden, riskien ottamisen, riskien hallinnan ja aineettoman omaisuuden rahoittamisen tavalla, jota ei riippumattomien osapuolten välisessä liiketoiminnassa havaita. Tällaiset rakenteet voivat pahimmillaan johtaa veropohjien rapautumiseen ja voittojen siirtoon.⁶⁵

Edellä mainitut haasteet ovat luonteeltaan sellaisia, että ne voivat herkästi johtaa siirtohintariitoihin. Siirtohintariitojen välttämiseksi olisi jokaisen etuyhteysosapuolen panos kulloinkin kyseessä olevaan aineettomaan omaisuuserään, ja sitä kautta siitä kertyvään tuloon, dokumentoitava niin hyvin kuin mahdollista. Dokumentoinnista tulisi käydä ilmi, että aineettomaan omaisuuteen liittyvässä arvoketjussa toteutetut toiminnot, kannetut riskit ja siihen sidottu varallisuus sekä investoitu pääoma olisivat oikeassa suhteessa aineettomasta koituvien kulujen ja siitä saatavien voittojen allokaatiossa. DEMPE-toimintojen dokumentointia on siis pidettävä ensiarvoisen tärkeänä. Jotta kohdistamisongelmalta vältyttäisiin, vaaditaan niin verovelvolliselta kuin veroviranomaiseltakin laaja-alaista siirtohinnoitteluosaamista.⁶⁶

Aineettoman omaisuuden taloudellisen omistajuuden määrittely on siis perustuttava siihen, missä kyseisen omaisuuserän arvo luodaan. Vaikka dokumentointivaatimukset olisikin asianmukaisesti täytetty ja omistuskuviot sekä toiminnot esitetty, voidaan silti törmätä ongelmiin, jos ei pystytä tunnistamaan sitä, missä kohdassa arvoketjua aineettoman arvo oikeastaan syntyy. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii nykyisin hyvinkin arvokkaana omaisuuseränä pidettävä data. Data on suuressa osaa yrityksiä keskeinen arvonluonnin tekijä. Kysymys siitä, miten arvo kohdistetaan esimerkiksi datan tuottamisen, varastoinnin ja käytön välillä synnyttää laajan verotuksellisen haasteen, jota ei kaikilta osin

⁶⁴ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.33.

⁶⁵ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.33.

⁶⁶ Pankakoski 2016, s. 189.

ole vielä ratkaistu. Yritysten datan käsittelyssä transaktiot ovat monimutkaisia ja data haajaantunutta. Arvonluonnin osoittaminen muodostuu erityisen monimutkaiseksi tehtäväksi, kun yritetään mitata datan arvoa toimintojen, varojen ja riskien analyysin avulla. Samat haasteet koskevat yhtä lailla muitakin digitaalisten liiketoimintamallien omaisuus-eriä, joilla tyypillisiä ovat pitkälle integroituneet globaalit arvoketjut.⁶⁷

Edellä mainittu taloudellisen omistajuuden käsite ja periaate, jonka mukaan verotus pyritään toimittamaan siellä, missä arvo tosiasiallisesti luodaan, on tuotu kansainväliseen vero-oikeuteen pitkälti OECD:n ja G20-maiden BEPS-hankkeen kautta. Vaikka BEPS-hankkeen voidaankin merkittäväällä tavalla katsoa edistäneen rajat ylittävien liiketoimien verotusta ja parantaneen valtioiden veropohjia, ei kaikkia aineettomiin hyödykkeisiin liittyviä kohdistamisongelmallisia riskejä ole kyetty eliminoimaan. Eräät valtiot ovat BEPS-hankkeen jälkitarkastelussa olleet huolissaan erittäin helposti siirrettävissä olevista aineettomista. Tällaisia aineettomia omaisuseriä ovat sellaiset, joita voidaan siirrellä valtiosta toiseen pelkästään sopimusteknillisten allokaatioiden perusteella. Huolena on, että nykyisessä digitaalisessa toimintaympäristössä voidaan DEMPE-toimintoanalyysistä huolimatta siirrellä arvokasta aineetonta omaisuutta matalan verotuksen valtioihin.⁶⁸

Erään merkittävän haasteen tulojen kohdistamisessa oikealle etuyhteysosapuolelle luovat niin sanotut rajoitetun riskin jakelijat. Rajoitetun riskin jakelijat ovat monikansallisen konsernin tytäryhtiöitä, joita on usein perustettu sellaisiin valtioihin, joissa konsernilla on suurimmat markkinat. Rajoitetun riskin jakeluyhtiöt ovat kuitenkin tyypillisesti muodostettu siten, että niillä ei ole omistusoikeutta aineettomaan omaisuuteen, eivätkä ne suorita aineettomaan liittyviä DEMPE-toimintoja tai kanna niihin liittyviä riskejä. Näin ollen rajoitetun riskin jakeluyhtiöille allokoituu vain vaatimaton osuus aineettomasta omaisuudesta kertyvästä tuotosta.⁶⁹

KHO on ottanut kantaa rajoitetun riskin jakelijan markkinaehtoiseen liikevoittotasoon ratkaisussaan KHO 2021:73. Tapaus koski suomalaista osakeyhtiötä, joka toimi osana konsernia, jonka emoyhtiö oli yhdysvaltalainen. Yhtiö toimikonsernin rajoitetun riskin jakeluyhtiönä. Liikevoittotason määrittelyyn käytettiin konsernissa US GAAP -kirjanpitostandardia, jonka soveltamisesta konserni solminut useiden eurooppalaisten valtioiden kanssa ennakkohinnoittelusopimukset. Ratkaisua koskeneen verovuoden osalta yhtiön ilmoitti tappiollisen tuloksen. Verohallinnon tulkinnan mukaan markkinaehtoinen liikevoittotaso olisi ollut laskettavissa Suomen kirjanpitolainsäädännön mukaan, jolloin yhtiön tulos olisi ollut voitollinen. KHO päätyi ratkaisussaan verovelvollisen kannalle. Ratkaisun perusteluista on löydettävissä rajoitetun riskin jakelijoille kohdistettaviin voittoihin liittyviä kiinnostavia seikkoja.

⁶⁷ Olbert – Spengel 2017, s. 9–10.

⁶⁸ OECD 2019a, kohta 3.

⁶⁹ OECD 2019a, kohta 13.

KHO toteaa, että lähtökohtaisesti yksinkertaisen tai matalan riskin toimintojen ei odoteta kerryttävän tappioita pidempää aikaa. KHO viittaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin, joiden mukaan riippumaton yritys ei jatkaisi tappioita tuottavia toimintoja, ellei sillä olisi perusteltuja odotuksia tulevista tuotoista. KHO viittaa myös vuoden 2010 siirtohinnoitteluohjeisiin, joiden mukaan sopimusvalmistaja, joka ei ota merkittävää riskiä, on oikeutettu vain vähäiseen tuottoon. Ratkaisun voidaan katsoa vahvistavan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden asemaa liikevoittotasoa määrittäessä.

Jotta aineettoman omaisuuden juridisella omistajalla olisi oikeus säilyttää aineettomaan omaisuuteen liittyvä tuotto, tulisi sen itse suorittaa DEMPE-toimintoja, tai tulisi sen järjestää näiden toimintojen suorittaminen valvontansa alaisena joko riippumattomien yritysten tai etuyhteydessä olevien yritysten toimesta. Ulkoistaessaan nämä toiminnot, on siis varmistuttava siitä, että ulkoinen toimija toimii aineettomien juridisen omistajan valvonnan alaisena. Kuitenkin DEMPE-toimintoja ulkoistaessaan juridinen omistaja asettaa oikeutensa säilyttää tuotto-osuutensa epävarmaksi. Juridisen omistajan olisi osoitettava, että se suorittaa aktiivisia valvontatoimintoja, jotta sillä säilyisi tuotto-osuus aineettomasta omaisuudesta. Mikäli ulkoistettuihin toimintoihin tarjotaan vain rahoitusta ilman riskien hallintaa tai muita toimintoja, on juridinen omistaja oikeutettu vain pääomalle odotettuun riskikorjattuun tuottoon.⁷⁰

Aineettomasta omaisuudesta koituvat tuotot ohjataan siis toimintoanalyysin perusteella oikeille etuyhteysosapuolille siinä suhteessa, jossa ne suorittavat aineettomaan liittyviä toimintoja, sijoittavat varoja ja kantavat riskejä. Näin ollen aineettoman omaisuuden juridisen omistajan voidaan katsoa olevan oikeutettu kaikkiin aineettomasta omaisuudesta kertyviin tuottoihin ainoastaan, kun se (i) suorittaa ja kontrolloi kaikkia aineettoman kehittämiseen, parantamiseen, ylläpitämiseen ja suojaamiseen liittyviä toimintoja, (ii) valvoo riippumattomille tai etuyhteysosapuolille ulkoistettuja muita toimintoja ja maksaa näistä toiminnoista markkinaehtoisen korvauksen, (iii) tarjoaa kaikki aineettoman kehittämiseen, parantamiseen, ylläpitämiseen ja suojaamiseen liittyvät varat sekä (iv) kantaa ja hallinnoi kaikki aineettoman kehittämiseen, parantamiseen, ylläpitämiseen ja suojaamiseen liittyvät riskit ja kustannukset.⁷¹

3.3 Holdingyhtiörakenteet

Monikansalliset konsernit ovat usein rakenteeltaan hajautuneita. Hajautuneisuus on usein seurausta monikansallisen konsernin laajentumisesta niin yrityskauppojen kuin toiminnan laajentamisen johdosta. Konsernien on kuitenkin mahdollista hallita siirtohinnoitteleen liittyviä riskejä erilaisten päämies- ja holdingyhtiörakenteiden avulla. Tällaisten

⁷⁰ Garbarino 2016, s. 141–142.

⁷¹ Garbarino 2016, s. 143.

rakenteiden verosuunnittelullinen hyöty muodostuu konsernin sisäisten liiketoimien minimoinnista.⁷²

Päämiesrakenteella konsernit tavoittelevat tavallisesti liiketoimintojen tehostamista, liiketoiminnan suunnittelun tehostamista, suunnitteluhorisontin pidentämistä ja synergia-etuja. Päämiesrakennemallissa tämä toteutuu karsimalla konsernin päällekkäisiä toimintoja. Päämiesrakenteella konserni pyrkii keskitettyyn liiketoiminta- ja siirtohinnoittelumalliin. Tyypillisesti tähän liittyy myös konsernin aineettomien varallisuuserien ja niihin liittyvien toimintojen ja riskien keskittämistä yhteen tai useampaan konserniyhtiöön.⁷³

Aineettomien omaisuuserien omistamista ja hallintaa varten on mahdollista luoda myös niin sanottu IP-holdingyhtiörakenne. Tällaisessa rakenteessa konserni keskittää sen merkittävät aineettomat omaisuuserät yhteen tai useampaan holdingyhtiöön, joiden tarkoituksena on vain omistaa ja hallinnoida kyseisiä aineettomia omaisuuseriä.⁷⁴ Kun aineettomat omaisuuserät on keskitetty tällaiseen holdingyhtiöön, lisensoi yhtiö omistamansa immateriaalioikeudet emo- ja tytäryhtiöilleen, eli niille yhtiöille, jotka tosiasiallisesti suorittavat konsernin liiketoimintaa. Nämä liiketoimintaa harjoittavat konserniyhtiöt maksavat siten rojalteja holdingyhtiölle.⁷⁵

Monikansallisille konserneille aineettomien omaisuuksien keskittäminen on usein perusteltua liiketoiminnallisesta näkökulmasta. Keskittäminen helpottaa aineettomien hallinnointia, mahdollistaa aineettomia koskevien patenttien keskitetyn hallinnan ja systemaattisen seurannan sekä parantaa konsernin kykyä puuttua mahdollisiin patenttiloukkauksiin. Keskittäminen antaa arvokkaille aineettomille oikeuksille myös suojaa, mikäli muissa konserniyhtiöissä esiintyy maksukyvyttömyyttä tai muita häiriötilanteita.⁷⁶

Mikäli monikansalliset yhtiöt eivät hallinnoissa millään lailla aineettomia omaisuuseriään, on vaarana erinäisille taloudellisille riskeille altistuminen. Globaalin arvoketjuun liittyvät tuotantotehtävät voidaan integroida vertikaalisesti monikansallisen konsernin sisällä, jolloin arvokkaana aineettomana omaisuutena pidettävä tietotaito pysyy konsernin sisällä. Arvoketjun tuotantotehtävät voidaan myös ulkoistaa konsernin ulkopuolisille toimijoille. Tehtävien ulkoistaminen riippumattomille toimijoille voi olla kustannustehokasta, mutta silloin riskinä on tietotaidon vuotaminen konsernin ulkopuolelle. Ulkoistamistilanteissa konsernilta vaaditaan vahvaa tiedonhallintastrategiaa, jolloin aineettomien omaisuuserien omistamiseen keskittyvä holdingyhtiö voi olla hyvä ratkaisu.⁷⁷

Vaikka holdingyhtiömallia voidaankin perustellusti käyttää aineettomien omaisuuserien suojaamiseen, täysin ongelmaton järjestely ei ole kohdistamisongelman näkökulmasta. Mikäli holdingyhtiöllä ei ole tosiasiallista liiketoiminnallista substanssia, on

⁷² Penttilä – Isomaa-Myllymäki 2018, s. 15–16.

⁷³ Penttilä – Isomaa-Myllymäki 2018, s. 15–16.

⁷⁴ Penttilä – Isomaa-Myllymäki 2018, s. 16.

⁷⁵ Cowan – Newberry 2013, s. 25–26.

⁷⁶ Penttilä – Isomaa-Myllymäki 2018, s. 17.

⁷⁷ Verlinden – Bakker 2018, s. 28–31.

kyseenalaistettava sen oikeus aineettomista oikeuksista kertyviin tuottoihin. Pelkistetysti voidaan todeta, että ollakseen oikeutettu aineettoman omaisuuden tuottoihin, on holding-yhtiön toimittava niin sanotusti aitona päämiesyhtiönä konsernissa. Tällöin sen on kannettava konsernin tiettyyn liiketoimintaan liittyvät riskit tietyllä markkina-alueella. Muiden kyseisen alueen etuyhteystoimijoiden tulisi tällöin suorittaa vain rutiiniluonteisia toimintoja ja kantaa vain rutiininluonteisia riskejä omasta toiminnastaan. Päämiesyhtiö takaisi näin muille toimijoille rutiinituoton ja saisi pitää rutiinituoton ylittävän osuuden, sillä se kantaa tappioriskin. Tappioriski muodostuu siitä, että päämiehen on maksettava muille yhtiöille korvausta myös silloin, kun liiketoiminta ei ole kannattavaa.⁷⁸

⁷⁸ Penttilä – Isomaa-Myllymäki 2018, s. 17–19.

4 TRANSAKTIOHETKELLÄ EPÄVARMAN ARVON OMAAVAT AINEETTOMAT OIKEUDET

4.1 Vaikeasti arvostettava aineeton omaisuus

Toisinaan aineettoman omaisuuden markkinaehtoisen hinnan määrittelyä vaikeuttaa se, että liiketoimen kohteena olevan aineettoman omaisuuden hinta on transaktiohetkellä vaikea määritellä, jos sen odotetuista hyödyistä tai siihen kohdistuvista riskeistä ei ole tarjolla riittävästi tietoa. Tällaisessa tilanteessa riskinä on, että etuyhteydessä olevalle osapuolelle luovutettu aineeton omaisuus voi osoittautua luovutuksen jälkeen selvästi arvokkaammaksi tai arvottomammaksi kuin osapuolet ovat luovutushetken tietojen valossa arvioineet.⁷⁹

OECD kuvaa tämänkaltaisia aineettomia hyödykkeitä ja oikeuksia termillä HTVI (Hard-to-value intangibles). Tämä termi kattaa OECD:n siirtohinnoitteluoehjeiden mukaan aineettomat, joiden siirron yhteydessä etuyhteyksyritysten välillä (i) ei ole olemassa luotettavia vertailukohteita ja (ii) liiketoimen tekohetkellä siirretystä aineettomasta hyödykkeestä odotettujen tulevien kassavirtojen tai tulojen ennusteet taikka aineettoman hyödykkeen arvostamisessa käytetyt oletukset ovat erittäin epävarmoja.⁸⁰

Kun veroviranomainen tarkastelee transaktioita jälkikäteen, on tämän arvioitava, millä tavalla etuyhteysosapuolet ovat transaktiohetkellä huomioineet tulevaisuuden kehityksen ja odotetut tulevaisuuden tapahtumat. Tällaiset tilanteet ovat veroviranomaisille erittäin haastavia, sillä viranomaisten on pyrittävä arvioimaan sitä, kuinka hyvin etuyhteysosapuolet tiesivät jo transaktiohetkellä transaktiota seuraavasta kehityksestä tai tapahtumista.⁸¹ Tällöin ollaan juuri tämän tutkielman aiheen ytimessä. Veroviranomaisen on äärimmäisen hankala arvioida, mitä tietoja verovelvollisilla on ollut käytössään transaktiohetkellä.

Arviointi siitä, mitkä tulevaisuuden kehityskulut tai tapahtumat ovat merkityksellisiä ja oliko niiden esiintyminen tai suunta ennakoitavissa tai kohtuudella ennakoitavissa, vaatii erityistä tietotaitoa, asiantuntemusta ja näkemystä siitä liiketoimintaympäristöstä, jossa aineeton hyödyke kehitetään. Veroviranomaisilla ei välttämättä ole tarvittavaa asiantuntemusta tai näkemystä liiketoimintaympäristöstä koskien spesifiä aineettoman omaisuuden transaktiota. Veroviranomaisilta saattaa myös puuttua pääsy tarvittavaan tietoon, jotta se voisi tarkastella transaktion markkinaehtoisuutta. Verovelvollinen voi nimittäin väittää, että aineettoman hyödykkeen ennakoarvon (ex-ante) ja jälkikäteisen arvon (ex-post) välinen erotus johtuisi vain ennakoitua myönteisemmästä kehityskulusta. Tällöin,

⁷⁹ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 6.7.4.

⁸⁰ OECD:n siirtohinnoitteluoehjeet, kohta 6.189.

⁸¹ Pankakoski 2016, s. 194.

kun veronsaaja on riippuvainen verovelvollisen toimittamista tiedoista, voi syntyä siirtohinnoitteluriski.⁸²

HTVI-liiketoimia arvioitaessa lähtökohdaksi on otettava vertailuanalyysi riippumattomien osapuolten väliseen liiketoimeen. Vertailua tulee HTVI-tilanteessa tarkastella laajassa merkityksessä ja riippumattomien osapuolten välisten sopimusehtojen osalta tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten osapuolet huomioisivat tulevaisuuden kehityksen ja tapahtumat. Tällöin on usein kyse esimerkiksi hinnanmuutoslausekkeista, mahdollisuudesta neuvotella sopimus uudelleen tai siitä, millaisia riskejä kukin osapuoli olisi valmis kantamaan.⁸³

Laajassa merkityksessäkään suoritettu vertailuanalyysi riippumattomiin osapuoliin ei ole täysin ongelmaton, sillä ulkoisten vertailukohteiden tulisi täyttää OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden vertailukelpoisuuden kriteerit. HTVI-tilanteissa vertailukohteet ovat usein jo lähtökohtaisesti epäluotettavia.⁸⁴

Myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden HTVI-määritelmä tuo transaktioiden arvostamiseen omat ongelmansa. OECD:n määritelmän laaja-alaisuuden vuoksi käytännössä mikä tahansa aineeton omaisuus voidaan perustella HTVI:ksi. Määritelmä ei myöskään tarjoa selkeitä kriteerejä sille, miten transaktion arvostamisen epävarmuuden taso tai aineettoman omaisuuden kehityspotentiaalin epävarmuuden taso määritellään.⁸⁵

OECD:n ohjeistuksen voidaan katsoa olevan jopa paradoksaalinen. Yhtäältä HTVI-määritelmä vaatii suurta epävarmuutta, jotta aineetonta omaisuutta voidaan pitää HTVI:nä. Toisaalta ohjeistuksessa todetaan, että merkittävä ero ex-post-arvostuksen ja ex-ante-arvostuksen välillä muodostaa oletettua näyttöä siitä, että aineettoman siirron jälkeiset tapahtumat tai kehityskulut olivat kohtuudella ennakoitavissa, eivätkä siten epävarmoja.⁸⁶

Ohjeistuksen paradoksaalisuus liittyy siis sen rajoitukseen, jonka mukaan veroviranomaiset voivat soveltaa HTVI-lähestymistapaa, mikäli ex-ante- ja ex-post-arvostusten ero on merkittävä ja se johtuu sellaisesta tapahtumasta tai kehityskulusta, joka oli ennustettavissa transaktion tapahtumahetkellä.⁸⁷ Veroviranomaiset voivat siis arvioida jälkikäteen tietoa, jolla olisi ollut vaikutusta riippumattomien osapuolten välillä jo siirtohetkellä.⁸⁸

⁸² OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.186.

⁸³ Pankakoski 2016, s. 194–195.

⁸⁴ Ollakka – Jokiniemi 2023, s. 217.

⁸⁵ Rodriguez Pena 2020, s. 7.

⁸⁶ Rodriguez Pena 2020, s. 7.

⁸⁷ Pankakoski 2016, s. 195.

⁸⁸ OECD:n HTVI-lähestymistapaa vastaava menetelmä, jossa aineettoman omaisuuden siirtoja voidaan oikaista ex-post, otettiin käyttöön Yhdysvalloissa vuonna 1986. Tämä commensurate-with-income standard (CWIS) sitoi aineettoman hyödykkeen arvon sen tuottamiin voittoihin. Standardin toteuttamiseksi siirtohintoja voitiin oikaista, jos ne poikkesivat aineettomasta hyödykkeestä tosiasiallisista saaduista tuloista tai voitoista. CWIS-lähestymistapaa on pidetty OECD:n HTVI-lähestymistavan edeltäjänä. CWIS-lähestymistavasta ks. Rodriguez Pena 2020, s. 2–5.

HTVI-lähestymistapaa on kritisoitu myös siitä näkökulmasta, että sen voidaan katsoa luovan poikkeaman markkinaehtoperiaatteesta. Kun etuyhteysosapuolten välistä aineetoman omaisuuden siirtoa arvioidaan perustuen pitkän ajan, joskus monien vuosienkin, päästä ilmenevään tietoon, tullaan tällöin luoneeksi poikkeama markkinaehtoperiaatteesta. On nimittäin erittäin harvinaista, että riippumattomien osapuolten välisissä liiketoimissa sovittaisiin vuosien päästä tehtävistä ex-post-hintatarkistuksista. Tyypillisesti riippumattomat osapuolet sopivat, että omaisuus siirtyy kaikkine riskeineen, ja hintakin asetetaan tämän mukaan. Riippumattomien osapuolten on perusteltua luoda sopimusehdot ilman ex-post-tarkastelua, sillä toteutuneiden ja ennustettujen voittojen erotus saattaa aineettomien osalta olla huomattava. Tällöin, ex-post-klausuulit johtaisivat suuriin ja ennalta arvaamattomiin tarkistusmaksuihin vuosia transaktion jälkeen. Tällaisen huomioiminen olisi hankalaa niin kirjanpidon, verotuksen kuin organisaation taloudellisesta näkökulmasta.⁸⁹

4.2 Aineettomien oikeuksien kehittäminen

Erityisen suuri riski sille, että informaatioasymmetria vaikeuttaa veroviranomaisten mahdollisuuksia arvioida transaktion markkinaehtoisuutta, on tilanteissa, joissa liiketoimen kohteena oleva aineeton hyödyke on siirtohetkellä vasta osittain kehitetty. Ongelmia syntyy myös transaktioissa, joissa siirtyy aineetonta omaisuutta, jonka ei odoteta tuottavan kaupallista hyötyä vielä vuosiin.⁹⁰

Aineettomien hyödykkeiden kehitysvaihe vaikuttaa niiden arvostamiseen. Ei ole lainkaan tavatonta, että aineetonta omaisuutta siirretään etuyhteysliiketoimissa ajankohtana, jolloin ei ole vielä täysin osoitettu, että siirrettävä aineeton omaisuus tulee tukemaan kaupallisesti kestäviä tuotteita. Erityisen tärkeää aineettoman omaisuuden kehitysvaiheen huomiointi on vertailuanalyysia tehtäessä, jottei aikaisen kehitysvaiheen aineetonta omaisuutta verrata jo kaupallisessa käytössä toimivaan aineettomaan omaisuuteen.⁹¹

OECD on yleisellä tasolla katsonut, että aineeton omaisuus, joka liittyy kaupallisen elinkelpoisuuden osalta vakiintuneisiin hyödykkeisiin, on arvokkaampaa kuin aineeton omaisuus, joka liittyy hyödykkeisiin, joiden kaupallinen elinkelpoisuus on vielä epävarmaa. Vielä kehitysvaiheessa olevaa aineetonta omaisuutta koskevassa vertailuanalyysissa olisi erittäin tärkeää arvioida todennäköisyyttä sille, että aineettoman omaisuuserä jatkokehitys johtaa tuleviin kaupallisesti merkittäviin hyötyihin. Tietyissä tilanteissa toimialakohtaiset tiedot voivat olla hyödyllisiä tällaisissa analyysissä. Kuitenkin aineettoman

⁸⁹ International Tax Review 2019.

⁹⁰ Rodriguez Pena 2020, s. 2–3.

⁹¹ OECD:n siirtohinnoitteluohteet, kohta 6.123.

omaisuuden perusluonteen vuoksi on muistettava, että jokaista tilannetta tulisi tarkastella yksilöllisesti.⁹²

Kehitysvaiheessa olevien aineettomien osalta on keskeistä tarkastella osapuolten oikeuksia tulevien parannusten, muutosten ja päivitysten osalta. Tämä on otettava huomioon vertailuanalyysia tehtäessä. Monesti voi olla niin, että aineettomilla oikeuksilla, kuten patenteilla, suojatut hyödykkeet jäävät lyhyessä ajassa vanhentuneiksi tai kilpailukyvyttömiksi, mikäli niihin liittyviä aineettomia oikeuksia ei jatkuvasti kehitetä tai paranneta. Näin ollen mahdollisuus suorittaa tulevia kehityksiä ja parannuksia voi olla ratkaiseva tekijä aineettomista oikeuksista saatavien hyötyjen suhteen.⁹³

Aineettomien oikeuksien kehittämiseen ja parantamiseen liittyy olennaisena kysymyksenä se, millä verovelvollisella on oikeus käyttää arvioinnin kohteena olevia aineettomia oikeuksia tutkimus- ja kehitystyössä, jonka tarkoituksena on kehittää uusia ja paranneltuja aineettomia oikeuksia. Tällöin on jälleen tarkasteltava DEMPE-toimintoja ja sitä, siirtyykö aineettomien oikeuksien vastaanottajalle oikeudet niistä saataviin hyötyihin.⁹⁴ Tämän jälkeen, kun kohdistamisongelmallinen probleema on ratkaistu, tulee pohdittavaksi kehitysvaiheessa olevan aineettoman arvostaminen.

4.3 Ex-post -arvioinnin haasteista

Transaktiohetkellä epävarman arvon omaavien aineettomien siirtohinnoitteluun liittyy siis monenlaisia haasteita. Eräs aiheeseen kytkeytyvä problematiikka kohdistuu veroviranomaisten suorittamiin arviointeihin.

Veroviranomaiset joutuvat jälkikäteen arvioimaan vaikeasti arvostettavia aineettomia oikeuksia, joiden siirtohinnot on määritelty ex-ante. Asetetun siirtohinnan markkinaehtoisuutta veroviranomaiset arvioivat sen perusteella, miten hyvin verovelvolliset ovat transaktiohetkellä huomioineet kohtuudella ennustettavissa olleet tulevaisuuden kehitykset tai tapahtumat. Tämä aiheuttaa merkittäviä tulkinnallisia haasteita. Tulevaisuuden tapahtumia tulisi siis jollain tasolla huomioida ex-ante, vaikkei kaikkea mahdollista edellytetäkään otettavan huomioon. Erityisen ongelmallista on siirtohinnoitteluohjeistuksen nojautuminen vertailuanalyysiin. Vertailuanalyysin hyödynnettävyys on nimittäin erittäin vähäistä vaikeasti arvostettavien aineettomien tapauksissa.⁹⁵

Vaikeasti arvostettavien aineettomien tapauksessa sangen mielenkiintoisen seikan muodostaa se, että analyyseissa joudutaan turvautumaan osittain hypoteettisiin oletuksiin riippumattomien osapuolten mahdollisesta toiminnasta vastaavanlaisessa

⁹² OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.124.

⁹³ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.125.

⁹⁴ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 6.126.

⁹⁵ Pankakoski 2016, s. 195.

tilanteessa. Aineettoman omaisuuden, jonka arvo on transaktiohetkellä epävarma, siirtohinnoittelussa sallitaan jonkinasteisen turvamarginaalin jättäminen. Kuitenkin näin epävarmoissa olosuhteissa suoritettavissa siirtohinnoittelutilanteissa yli- tai aliarvostamisen riski voi kohota varsin suureksi.⁹⁶

Näissä veroviranomaisen jälkikäteisissä tarkastuksissa, joissa tulkitaan verovelvollisen siirtohintoja, jotka sisältävät laskelmia erittäin epävarmoista tulevaisuuden tapahtumista, voidaan todeta olevan kohonnut siirtohinnoitteluriitojen riski. Mikäli veroviranomaiset päätyvät perustavanlaatuisesti erilaiseen tulkintaan kuin verovelvolliset, on heillä käytettävissään työkalut siirtohinnoittelun oikaisemiseen, joihin Suomessa lukeutuu siirtohinnoitteluoikaisusäännös VML 31 §. Siirtohinnoitteluriitojen riskiä ei vähennä sekään seikka, että jo itsessään arviointi siitä, milloin kyseessä on vaikeasti arvostettava aineeton ja täten HTVI-liiketoimi, ja milloin taas kyseessä on ”tavanomainen” aineettoman omaisuuden siirto on tulkinnanvaraista.⁹⁷

⁹⁶ Pankakoski 2016, s. 195–196.

⁹⁷ Ollakka – Jokiniemi 2023, s. 217.

5 INFORMAATIOASYMMETRIAN TASAPAINOTTAMINEN

5.1 Tavoitteena oikeusvarmuus

Informaatioasymmetria verovelvollisten ja veroviranomaisten välillä hankaloittaa markkinaehtoperiaatteen toteutumista. Informaatioasymmetria täten aiheuttaa myös epävarmuutta ja heikentää verojärjestelmän ennakoitavuutta, mikä on ongelmallista niin verovelvollisen kuin veronsaajankin näkökulmasta.

Hyvän verojärjestelmän ominaisuuksiin on oikeuskirjallisuudessa laajasti katsottu kuuluvan oikeusvarmuus ja ennakoitavuus.⁹⁸ Oikeusvarmuus kytkeytyy verotuksen legaliteettiperiaatteeseen eli siihen, että verotus tapahtuu lainmukaisesti. Legaliteettiperiaate suojaaa verovelvollista odottamattomilta viranomaispäätöksiltä. Näin ollen oikeusvarmuus ja ennakoitavuus liittyvät vahvasti toisiinsa. Hyvässä verojärjestelmässä verovelvollinen voi ennustaa veroratkaisun sisällön.⁹⁹

Ennustettavuudella on korostunut merkitys, kun tarkastellaan verojärjestelmää verovelvollisen näkökulmasta. Ennustettavuus luo mahdollisuuden arvioida jo etukäteen taloudellisen toiminnan aiheuttamaa verokohtelua. Ennustettavuudella on täten suora vaikutus yritysten päätöksiin ja verosuunnitteluun. Verojärjestelmän ennustettavuus on eräs keskeisiä vaatimuksia sille, että yritykset kykenevät tekemään pitkän aikavälin päätöksiä.¹⁰⁰

Ennustettavuuden puute luo monenlaisia veroriskejä. Mikäli verovelvollinen ei voi varmasti ennustaa taloudelliseen toimintaansa liittyviä veroseuraamuksia ennen toimiin ryhtymistä, ottaa hän toimintaan liittyvän veronormin osalta tulkinta- ja soveltamisriskin. Tämän lisäksi on syytä muistaa, että usein veroriski on ennen kaikkea yhteiskunnallinen ja yrityksen sidosryhmien odotuksiin kytkeytyvä. Ennustettavuuden puutteesta koitua veroriski on siis monesti yhtä lailla maineriski, mikäli sidosryhmät tulkitsevat toimeen ryhtymisen aggressiiviseksi verosuunnitteluksi.¹⁰¹

Oikeusvarmuutta voidaan vero-oikeudellisessa kontekstissa kuvailla myös käsitteellä verovarmuus. Verovelvolliselle verovarmuus tarkoittaa erityisesti jonkinasteista verotuksellista varmuutta vastineeksi, ei ainoastaan maksetuista veroista, vaan myös ajankäytöstä, vaivasta ja muista kustannuksista, joita verolainsäädännön noudattaminen edellyttää. Verovelvollisen voidaan katsoa haluavan maksetuille veroilleen vastineeksi eritoten kolmea asiaa. Tärkeimpänä näistä on lopputuloksellinen varmuus. Toiseksi verovelvolliset toivovat veroviranomaisten päätöksiltä jatkuvuutta. Kolmas verovarmuuden tärkeä

⁹⁸ Ks. mm. Niskakangas 2011, s. 59–62, Myrsky 2013, s. 139 ja Nykänen 2024, s. 24–25.

⁹⁹ Niskakangas 2011, s. 59 ja Nykänen 2024, s. 24.

¹⁰⁰ Myrsky 2013, s. 139.

¹⁰¹ Järvenoja 2015, s. 79.

osatekijä on oikea-aikaisuus. Verovelvollisen näkökulmasta olisi toivottavaa, että mahdolliset epävarmuustekijät saataisiin mahdollisimman ajantasaisesti eliminoitua. Käytäntö on kuitenkin useasti osoittanut, että näiden kolmen toiveen toteutuminen on kaikkea muuta kuin helppo saavutus.¹⁰²

Informaatioasymmetrian aiheuttamat ongelmia voidaan toisaalta tarkastella myös verotuksen oikeudenmukaisuuden lähtökohdista. Oikeudenmukaisuus on vero-oikeudessa käsitetty niin horisontaalisen kuin vertikaalisenkin oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Horisontaalisen oikeudenmukaisuuden mukaan samanlaisessa taloudellisessa tilanteessa olevia tulisi verottaa samansuuruisesti. Vertikaalisen oikeudenmukaisuus taas viittaa siihen, että tulojen kasvaessa tulisi verojenkin kasvaa samassa suhteessa.¹⁰³ Verovelvollisen ja veronsaajan välisen informaatioasymmetrian sekä puutteellisen markkinainformaation voidaan katsoa nakertavan ainakin horisontaalista oikeudenmukaisuutta, kun puutteellisesta informaatiosta johtuen saatetaan tiedostamatta päätyä tilanteeseen, jossa samankaltaisissa taloudellisissa asemissa olevia yrityksiä kohdellaan verotuksessa eri tavalla.

5.2 Verotusvallan tasapuolisesta jakautumisesta valtioiden kesken

Kansainvälinen vero-oikeus sisältää suuren joukon kansainvälistä sääntelyä niin OECD:n ohjeistuksien, verosopimusten kuin EU-vero-oikeudenkin muodossa. Kuitenkin esimerkiksi OECD:n ohjeistukset, alati kasvavasta merkityksestään huolimatta, ovat soft law – sääntelyä.¹⁰⁴ Kansainvälisen sääntelyn paljoudesta huolimatta tulojen verottaminen perustuu kansallisiin tuloverosäännöksiin.

Kansalliset tuloverosäännökset ilmentävät valtioiden suvereniteettia. Suvereniteetissa kyse on verotusvallasta, sen yksinomaisuudesta ja riippumattomuudesta. Verotuksellisesti riippumattomuus viittaa muihin valtioihin ja kansainvälisiin järjestöihin. Tällainen verotusvallan suvereniteetti voidaan Tikan mukaan laskea demokratian kulmakiveksi.¹⁰⁵

Kansallisten tuloverosäännösten on tyypillisesti katsottu turvaavan valtioiden verotusvallan etenkin, kun kyseessä on rajat ylittävä tilanne. Kansallisella verosuvereniteetilla täytetään rajat ylittävissä tilanteissa verotuksen fiskaalisia tavoitteita. Verosuvereniteetilla valtiot pystyvät turvaamaan veropohjansa. Kansallisten tuloverosäännösten on myös tarkoitus toteuttaa verotusvallan tasapuolista jakautumista valtioiden kesken.¹⁰⁶

Verotusvallan tasapuolinen jakautuminen ja muun muassa kahdenkertaisen verotuksen estäminen ovatkin ajaneet valtioita yhä enenevässä määrin solmimaan kansainvälisiä sopimuksia, eli luomaan kansainvälistä vero-oikeutta. Voidaankin jopa joissain määrin

¹⁰² International tax review 2022–09.

¹⁰³ Niskakangas 2011, 62.

¹⁰⁴ Ks. Gil García 2023, s. 83–84 ja Malaguti 2024, s. 3.

¹⁰⁵ Tikka 2003, s. 1184.

¹⁰⁶ Kananoja 2019, s. 244–246.

todeta, että on olemassa tietynlainen sitoumus solmia verosopimuksia, kohdella spesifejä verokysymyksiä tietyllä tavalla sekä noudattaa malliverosopimusta ja muuta OECD:n käytäntöä.¹⁰⁷

Informaation asymmetria verovelvollisen ja veronsaajan välillä aiheuttaa koko joukon haasteita verotusvallan tasapuoliselle jakautumiselle valtioiden välillä. Aiheeseen liittyvä haasteellisuus on ominaista jatkuvassa murroksessa elävässä aineettomien omaisuuksien maailmassa, jossa verosäännösten on usein vaikeaa, ellei mahdotonta, pysyä kehityksen perässä. Erityisen vaikeasti verosäännökset taipuvat tilanteisiin, joissa rajat ylittävää kauppaa harjoitetaan ilman fyysistä läsnäoloa ja, joissa liiketoiminta perustuu pitkälti uniikkeihin aineettomiin hyödykkeisiin. Tällaisia tilanteita ovat muun muassa kaupan käynnit, joissa datan keräämisellä ja käyttäjien tuottamalla sisällöllä on suuri merkitys arvon luomisessa.¹⁰⁸

Rajat ylittävän liiketoiminnan tuloverotuksessa on hyvä luokitella kaksi erityyppistä verotustilannetta. Ensimmäkin rajat ylittävään tuloverotukseen kuuluu tilanne, jossa tietyn valtion asukas harjoittaa liiketoimintaa ulkomailla ja asuinvaltio päättää verottaa asukasta. Tällöin verotusvallan perusteena käytetään nimenomaisesti verovelvollisen asuinpaikkaa. Tällainen tilanne on haastava verotusvallan jakautumisen ja kahdenkertaisen verotuksen riskin näkökulmasta, sillä myös toisen valtion verolainsäädäntö voi soveltua kyseiseen tuloon. Toinen rajat ylittävä verotustilanne tulee esille, kun valtio verottaa sen lainkäyttöalueella harjoitettavaa liiketoimintaa, jota harjoittaa ulkomaalainen toimija. Tällöin verotusvalta perustetaan tulon lähteeseen.¹⁰⁹

Monet lainkäyttöalueet katsovat, että nykyisellään kansainvälinen verojärjestelmä ei myönnä verotusoikeutta lähdevaltiolle tilanteissa, joissa monikansallinen yritys harjoittaa etämyyntiä. On katsottu, että verotusoikeus syntyy vain siinä tilanteessa, jossa monikansallinen yritys harjoittaa kauppaa valtion sisällä, eikä vain ”valtion kanssa”. Tämän periaatteen lähtökohdat löytyvät OECD:n ja G20-maiden BEPS-projektista, jonka mukaisesti monikansallisten konsernien voitot tulisi verottaa niissä valtioissa, joissa se harjoittaa arvonluontiin liittyviä toimintoja, kuten merkittäviä operatiivisia päätöksiä ja riskienhallintaa.¹¹⁰

Arvonluontiperiaate oli alun perin koko BEPS-projektin kulmakivi, jolla oli tarkoitus estää haitallista verokilpailua, suojella valtioiden veropohjia ja siten vähentää monikansallisten yritysten harjoittamaan aggressiivista verosuunnittelua. Arvonluontiperiaate on kuitenkin kerännyt myös kritiikkiä nimenomaan verotusvallan jakautumisen näkökulmasta. Kritiikki kohdistuu arvonluonnin käsitteen epämääräisyyteen ja siihen, ettei se mahdollista riittävässä määrin markkina- tai lähdevaltioiden verotusvaltaa jättäen näiden

¹⁰⁷ Gil Garcia 2023, s. 84.

¹⁰⁸ Elliffe 2021, s. 87.

¹⁰⁹ Elliffe 2021, s. 3.

¹¹⁰ Elliffe 2021, s. 85.

valtioiden veropohjan osuuden vähäiseksi. Nykyisestä järjestelmästä voidaankin siis todeta, että verotusvalta kohdistuu valtioihin, joissa luodaan tarjontaa, muttei valtioihin, joista löytyy kysyntää. Näin ollen voidaan katsoa, että nykyisessä verotusvallan jakautumisessa sivuutetaan kuluttajien rooli voiton tuottamisessa.¹¹¹

Aineettoman omaisuuden osalta voidaan tunnistaa kaksi valtioiden verojärjestelmien kannalta merkittävää haastetta. Ensinnäkin on tärkeää huomioida erittäin vahva kasvu, joka liittyy aineettomien hyödykkeiden kysyntään. Immateriaalioikeushakemuksien määrä kasvoi vuosituhaten alussa yli seitsemän prosentin vuositahtia WIPO:n tutkimusten mukaan.¹¹² Toiseksi on tärkeää huomioida, että ainutlaatuisia aineettomia omaisuus-eriä on suhteellisen helppoa siirtää valtioista toiseen ja näiden siirtojen markkinaehtoisuuden toteaminen on usein hankalaa vertailukelpoisten kohteiden uupumisen vuoksi.¹¹³

Aineettoman omaisuuden osalta verotusvallan tasapuolista jakautumista vaikeuttaa siis niiden helppo liikuteltavuus valtioiden välillä. Monikansallisten yritysten on lisäksi sujuvaa yhdistää eri valtioissa työskenteleviä ihmisiä verkkoalustojensa kautta, jolloin niillä on pääsy haluamilleen maantieteellisille markkinoille ilman tarvetta fyysiselle läsnäololle.¹¹⁴

Aineettomaan omaisuuteen kohdistuvien edellä mainittujen haasteiden vuoksi on ratkaisevan tärkeää, että informaatioasymmetria verovelvollisen ja veronsaajan välillä saada mahdollisimman hyvin tasapainotettua. Informaatioasymmetrian tasapainottamisella voitaisiin näin ollen palvella verotusvallan tasapuolista jakautumista valtioiden välillä ja täten turvata valtioiden veropohjia.

5.3 Ennakolliset prosessit informaatioasymmetriaa taklaamassa

Ennakollisilla prosesseilla pyritään verovarmuuteen. Verovarmuuden tavoitteena taas on kalliiden ja pitkien veroriitojen ennaltaehkäisy. Käytännön kokemusten perusteella siirtohintariitojen ratkaisu perinteisten verotarkastusmenetelmien avulla on usein aikaa vievää ja kallista sekä verovelvollisen kuin veronsaajankin näkökulmasta. Verotarkastusten ja niistä mahdollisesti seuraavien tulkintariitojen ratkaisu edellyttävät syvällisiä analyyssejä. Jälkikäteisissä analyysseissä markkinaehtoisuuden todentamiseen liittyy haasteita muun muassa informaatioasymmetrian vuoksi.¹¹⁵

Ennakolliset prosessit siis parhaimmillaan poistavat verotustilanteisiin liittyvää epävarmuutta sekä säästävät aikaa ja rahaa. Ennakolta etsittävää verovarmuutta voidaan pitää myös eräänä verovelvollisen suorittamana verosuunnittelun keinona. Verovelvollisella

¹¹¹ Devereux – Vella 2018, s. 1–8.

¹¹² OECD 2018, kohta 136.

¹¹³ Becker – Englisch 2019, s. 162.

¹¹⁴ Elliffe 2021, s. 103–104.

¹¹⁵ OECD 2022, kohdat 11–12.

on esimerkiksi mahdollisuus valita, ryhtyykö se tiettyihin toimenpiteisiin joko siten, että se hakee asiaan ensin ennakkoratkaisun ja toimii vasta sitten, vai toteuttaako se toimenpiteen hakematta ennakkoratkaisua.¹¹⁶

Kansainvälinen trendi verotuksen saralla on jo pidemmän aikaa ohjannut kohti ennakkoivampaa ja reaaliaikaisempaa yritysverotusta. Myös Suomen Verohallinto on seurannut tätä trendiä. Ennakoitavuuden ja ennakkolisten prosessien perimmäinen tarkoitus on saada oikeat verot maksettua oikeaan aikaan. Tällä tarkoitetaan entistä ajantasaisempaa verojen maksamista, oikea-aikaisesti maksettuja ja oikean suuruisia veroja, verotuksen täytäntöönpanoa mahdollisimman lähellä tulon syntyhetkeä sekä veronsaajien mahdollisimman ajantasaista verotulojen saantia.¹¹⁷

Seuraavassa tarkastellaan keskeisimpiä ennakkollisia prosesseja, joita verovelvollisilla on käytettävissään aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelukysymyksissä. Tarkastelussa käsitellään prosessien tavoitteita, prosesseja itsessään ja sitä, kuinka niillä pyritään vastaamaan pyrkimykseen verovarmuudesta ja informaatioasymmetrian taklaamisesta.

5.3.1 *Advanced Pricing Agreement (APA)*

APA on tietynlainen siirtohinnoittelun ennakkosopimus veroviranomaisen ja verovelvollisena olevan konserniyhtiön välillä. APA on virallinen järjestely, jossa sopimusosapuolet sopivat yhdessä verovelvollisen siirtohinnoittelumenetelmästä, arvioidusta verotettavasta tulosta sekä määrätyn ajanjakson veromaksuista. APA-prosessin tarkoituksena on vähentää siirtohinnoitteluriidan todennäköisyyttä.¹¹⁸

APA on järjestely, jossa tarkoituksena on etukäteen, ennen kuin etuyhteysliiketoimet suoritetaan, määritellä sopiva joukko kriteereitä suoritettavien liiketoimien siirtohintojen asettamiseksi määrätyllä ajanjaksolla. Tällaisia kriteereitä voivat olla esimerkiksi siirtohinnoittelumenetelmä, vertailukohteet ja tulevia tapahtumia koskevat kriittiset olettammat. APA-prosessi käynnistetään verovelvollisen hakemuksella ja edellyttää neuvotteluja verovelvollisen ja veronsaajan välillä. Neuvotteluihin voi osallistua yksi tai useampi etuyhteisyriety, ja yhden tai useamman valtion verohallinto. APA-prosessin myötä syntyneitä ennakkohinnoittelusopimusta on tarkoitus käyttää täydentämään perinteisiä oikeudellisia, hallinnollisia ja verosopimuksissa sovittuja mekanismeja siirtohinnoittelukysymysten ratkaisuun. APA on erityisen hyödyllinen tilanteessa, jossa perinteisiä mekanismeja on hankala soveltaa.¹¹⁹

¹¹⁶ Järvenoja 2015, s. 141.

¹¹⁷ Lindgren – Laaksonen 2019, s. 289–290.

¹¹⁸ Eden – Byrnes 2018, s. 9.

¹¹⁹ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 4.134.

APA-sopimusten tarkoituksena on tarjota verovelvollisille ja veroviranomaisille ennakollista verovarmuutta. Tällä tarkoitetaan sopimuksen määrittelyjen piiriin kuuluvien transaktioiden verokohtelun varmuutta sopimuksessa määritellyille verovuosille. Erityisen käyttökelpoisia APA-sopimukset ovat tilanteissa, joissa on jo ennakolta nähtävissä mahdollisen siirtohinnoitteluriidan riski.¹²⁰

APA-prosessin päätteeksi veroviranomaiset antavat verovelvollisille, eli APA-sopimuksen piiriin kuuluville etuyhteisy yrityksille, vahvistuksen siitä, ettei sopimuksen piiriin kuuluvien liiketoimien osalta suoriteta siirtohinnoitteluokaisuja sopimuksessa määrättyinä ajankohtana, mikäli verovelvolliset noudattavat APA-sopimuksen ehtoja. On kuitenkin hyvä muistaa, että APA-sopimukset sisältävät myös määräyksiä järjestelyn mahdollisesta tarkastamisesta tai jopa peruuttamisesta jäljellä olevien verovuosien osalta. Järjestelyn peruuttaminen voi tulla kyseeseen, jos liiketoiminnan olosuhteet ovat olennaisella tavalla muuttuneet tai, jos verovelvollisesta riippumattomat taloudelliset olosuhteet vaikuttavat merkittäväällä tavalla sovittujen siirtohinnoittelumenetelmien luotettavuuteen. Taloudellisten olosuhteiden vaikutuksen arvioinnissa tärkeänä kriteerinä ovat vertailukelpoiset riippumattomat osapuolet. Vaikutusta voidaan pitää merkittävänä, mikäli riippumattomat osapuolet pitäisivät olosuhteiden vaikutusta merkittävänä.¹²¹

Ennakkosopimusmenettely on osittain kehitetty vastaamaan niihin vaikeuksiin, joita verohallinnot ja verovelvolliset ovat kohdanneet perinteisten jälkikäteisten verotarkastustoimenpiteiden kanssa. Perinteiset menetelmät ovat osoittautuneet aikaa vieviksi ja kalliiksi niin verohallinnoille kuin verovelvollisillekin. Jälkikäteisillä menetelmillä siirtohinnoittelua tarkastellaan vasta silloin, kun siirtohinnot on jo asetettu. APA-menettely tavoittelee periaatteellisia, käytännöllisiä ja yhteistyöhön perustuvia neuvotteluja, joilla siirtohinnoittelukysymykset voitaisiin ratkaista nopeasti ja ennakoivasti. Näin ollen pystyttäisiin käyttämään verovelvollisten ja verohallintojen resurssit tehokkaammin.¹²²

APA-prosessin aikana verovelvollinen tarjoaa veronsaajalle runsaasti tietoa omasta siirtohinnoittelupolitiikastaan. APA-hakemuksen hyväksymisen jälkeen verovelvollinen ja veroviranomainen työskentelevät yhdessä saavuttaakseen molempia osapuolia tyydyttävän siirtohinnoittelupolitiikan. Veroviranomainen tarkastelee verovelvollisen toimittamia aineistoja, suorittaa käyntejä verovelvollisen toimipaikkoihin ja pyytää tarvittaessa lisäselvityksiä. Aineettoman omaisuuden osalta oleellinen osuus on APA-prosessissa laadittava toimintoanalyysi.¹²³

APA-sopimuksia voi olla kolmenlaisia. Maakohtaisia (unilateral APA), kahden valtion välisiä (bilateral APA) ja kolmen tai useamman valtion välisiä (multilateral APA). Maakohtaiset APA:t ovat järjestelyä verovelvollisen ja yhden lainkäyttöalueen välillä.

¹²⁰ OECD 2022, kohta 2.

¹²¹ OECD 2022, kohta 3.

¹²² OECD 2022, kohta 12.

¹²³ Eden – Byrnes 2018, s. 14–16.

Maakohtaisilla järjestelyillä saavutetaan verotuksellista ennakoitavuutta vain yhden lainkäyttöalueen kattavien liiketoimien osalta. Tällöin puhutaan käytännössä Suomen kontekstissa ennakkoratkaisusta, jota käsitellään jäljempänä. Kahdenväliset APA-sopimukset toteutetaan yleensä kansallisina prosesseina relevanttien verovelvollisten ja toimivaltaisten viranomaisten kesken. Yleisesti osapuolina ovat valtioiden veroviranomaiset, mutta joissain valtioissa myös verovelvollisella on mahdollisuus olla osapuolena kahden valtion välisessä APA-sopimuksessa. Kahden valtion välisellä APA-sopimuksella saavutetaan verovarmuutta molemmissa valtioissa. Monenväliset APA-sopimukset tarjoavat merkittävintä verovarmuutta, mutta myös merkittävimpiä haasteita. Useamman kuin kahden valtion välisissä sopimuksissa koordinointi voi olla vaikeaa ja prosessit raskaita.¹²⁴

APA-prosesseja kohtaan on esitetty kritiikkiä prosessien pituuteen liittyen. Yleisin verovelvollisten huoli liittyy prosessien pitkään kestoan ja siihen, että APA-prosessit vaativan paljon resursseja. Huoli resurssien käytöstä jaetaan myös veronsaajapuolella.¹²⁵ OECD nostaa siirtohinnoitteluohjeissaan esiin vielä senkin huolen, että APA-prosessi luonteensa vuoksi houkuttelee vain hyvällä veromenettelyjen noudattamisen historialla varusteltuja yrityksiä. APA-menettelyihin hakeutuu näin ollen lähtökohtaisesti vain suuryritykset, joilla suoritetaan säännöllisiä verotarkastuksia muutoinkin. Tällöin vaarana on, että veroviranomaisten resursseja ohjautuu pois sellaisilta verovelvollisilta, jotka eivät välttämättä yhtä hyvin noudata verosäännöksiä.¹²⁶ Näiden ongelmien valossa voidaankin hieman kyseenalaistaa sitä, kuinka paljon APA-prosessit käytännössä tasapainottavatkaan vallitsevaa informaatioasymmetriaa verovelvollisten ja veronsaajien välillä.

5.3.2 Ennakollinen keskustelu

Verovelvollisilta on viime vuosikymmenen aikana kummunnut toiveita veroviranomaisten toiminnan kehittämiseksi yhä kansainvälisemmän ja jatkuvasti muuttuvan toimintaympäristön tarpeisiin. Tähän toiveeseen on Suomen Verohallinnon toimesta vastattu lanseeraamalla ennakollisen keskustelun mahdollisuus yritysasiakkailleen.¹²⁷

Ennakollinen keskustelu käynnistyy verovelvollisen aloitteesta. Verohallinto on pyrkinyt omalla toiminnallaan pitämään keskusteluun ryhtymisen kynnyksestä mahdollisimman matalalla. Ennakollisen keskustelun tavoitteet soveltuvat hyvin informaatioasymmetriasta aiheutuvien ongelmien taklaamiseen. Ennakollisessa keskustelussa pääasiallisena tavoitteena on ohjata verovelvollisen toimia jo ennen kuin veroseuraamuksia synnyttäviä liiketoimia suoritetaan. Verovelvolliselle ennakollinen keskustelu tarjoaa

¹²⁴ OECD 2022, kohta 4.

¹²⁵ OECD 2022, kohta 21.

¹²⁶ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 4.163.

¹²⁷ Waal 2017, s. 320.

oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta sekä lisää Verohallinnon toiminnan läpinäkyvyyttä. Mahdollisesti merkittävin taloudellinen hyöty syntyy tässäkin metodissa hallinnollisten kustannusten säästymisellä.¹²⁸ Etukäteinen ongelmien ratkaisu säästää runsaasti aikaa ja rahaa verrattuna jälkikäteisiin toimiin ja mahdollisiin veroriitoihin.

Siirtohinnoittelua koskevassa ennakkolisessa keskustelussa Verohallinto tarjoaa ohjeistusta markkinaehtoisen hinnoittelun todentamiseksi. Verovelvollisen tulee ennen keskusteluun ryhtymistä selvittää, mihin siirtohinnoittelukysymykseen se pyytää ohjausta. Lisäksi verovelvollisen tulee antaa selvitys aiheena olevasta etuyhteysliiketoimesta ja oma arvionsa sen markkinaehtoisesta hinnoittelusta sekä tunnistamistaan ongelmista liiketoimeen liittyen. Verohallinto saattaa myös pyytää verovelvolliselta muitakin kirjallisia selvityksiä tai laskelmia, jotta se voisi arvioida ennakkolisen keskustelun soveltuvuutta tapauskohtaisesti.¹²⁹

Verovelvollisen velvollisuus selvittää etuyhteysliiketoimensa tunnusmerkistö sekä oma näkemyksensä liiketoimen hinnoittelusta kiistatta tasapainottaa lähtötilanteessa valitsevaa informaatioasymmetriaa. Lisäksi, kun verovelvollinen pääsee ennakkolisessa keskustelussa esittämään oman tulkintansa markkinaehtoisesta hinnoittelusta ja peilaa sitä Verohallinnon tulkintaan, selkeytyvät molemmille osapuolille myös tulkintojensa perusteet. Näin ollen verovelvolliselle tulee selkeämpi kuva siitä, millä perustein Verohallinto lähestyy markkinaehtoisen hinnan asettamista.

Verohallinnon oma suositus on, että verovelvollinen pohtii transaktionsa ehtoja ja markkinaehtoista hinnoittelua jo transaktion suunnitteluvaiheessa. Ennakollista keskustelua suositellaankin käytettävän juuri tässä suunnitteluvaiheessa, jotta Verohallinnon mahdollisesti antama suositus pystytään ottamaan parhaalla mahdollisella tavalla huomioon. Keskustelua on toisaalta mahdollista käydä myös jälkikäteen, mutta tällöin olisi suotavaa, että verovelvollinen kykenisi noudattamaan mahdollisesti saamaansa ohjeistusta jo kyseisen verovuoden aikana.¹³⁰

5.3.3 *Ennakkoratkaisu*

Verovelvollinen voi Suomessa hakea ennakkoratkaisun keskusverolautakunnalta VML 84 §:n mukaisesti tai Verohallinnolta VML 85 §:n mukaisesti. Siirtohinnoittelukysymykseen voi ennakkoratkaisu haetaan Verohallinnolta.¹³¹ VML 85 §:n mukaan ennakkoratkaisu annetaan kirjallisesta hakemuksesta ja määräajaksi. Ennakkoratkaisu annetaan

¹²⁸ Waal 2017, s. 320–321.

¹²⁹ Verohallinto: Ennakollinen keskustelu palvelee yhteisöjä haastavissa verokysymyksissä.

¹³⁰ Verohallinto: Ennakollinen keskustelu palvelee yhteisöjä haastavissa verokysymyksissä.

¹³¹ Waal – Pykönen 2014, s. 555.

kuitenkin enintään verovuodelle, joka päättyy viimeistään ennakkoratkaisun antamista seuraavan kalenterivuoden aikana.

VML 85 §:ssä todetaan, että ennakkoratkaisuhakemuksessa on yksilöitävä kysymys, josta ennakkoratkaisua haetaan, ja esitettävä asian ratkaisemiseksi tarvittava selitys. Hakemus on myös jätettävä ennen sitä määräaika, jolloin veroilmoitus on määrätty annettavaksi.

Lainvoimainen ennakkoratkaisu sitoo Verohallintoa, mikäli yritys vaatii sen noudattamista verotusta toimitettaessa. Ennakkoratkaisuhakemukseen annettu päätös on maksullinen, eikä se sido toisen valtion veroviranomaisia. Verohallinto kehottaa yrityksiä pohtimaan seikkaperäisesti ennakkoratkaisun tarpeellisuutta ennen ennakkoratkaisuhakemuksen jättämistä. Verovelvollisen olisi hyvä tunnistaa käsillään olevan ongelman laajuus, eli onko kysymyksessä niin merkittävä riski, että ennakkoratkaisun hakeminen kannattaa, vai voisiko asian ratkaista ennakkollisen keskustelun avulla? Ennakkoratkaisuprosessi on usein myös muita ennakkollisia menetelmiä raskaampi sen kirjallisuusvaatimuksen ja pitkän käsittelyajan vuoksi. Tästä syystä kiireellisiin asioihin Verohallinto ei suosittele ennakkoratkaisua. Viimeisenä Verohallinto kehottaa pohtimaan, kykeneekö verovelvollinen seikkaperäisesti ja avoimesti kuvaamaan ongelmansa, jotta ennakkoratkaisun antaminen olisi mahdollista.¹³²

Jotta Verohallinto kykenisi ratkaisemaan ennakkoratkaisuhakemuksen, on hakemukseen sisällytettävä muun muassa selvitys liiketoimen osapuolten asiaankuuluvista kaupallisista tai rahoituksellisista suhteista, liiketoimea koskevat sopimusehdot, liiketoimen osapuolten toimintoarvioinnit, oleellinen taloudellinen informaatio ja ehdotetun siirtohinnoittelumenetelmän soveltamisen yksityiskohdat. Lisäksi Verohallinto vaatii verovelvolliselta selvityksen muista taloudellisesti olennaisista ominaispiirteistä. Tällaisia muita taloudellisia ominaispiirteitä ovat muun muassa yksityiskohdat siirretystä omaisuudesta, osapuolten taloudelliset olosuhteet, markkinoiden taloudelliset olosuhteet ja osapuolten liiketoimintastrategiat.¹³³

Kuten huomataan, vaatii Verohallinto runsaasti erilaisia tietoja ennakkoratkaisua hakevalta verovelvolliselta. Ennakkoratkaisuhakemuksella Verohallinnolle toimitettavat tiedot tarjoavat laajuudessaan merkittävää tasapainoa verrattuna lähtötilanteen epätasapainoon informaation suhteen. Ennakkoratkaisuhakemuksen jättämisen jälkeen verovelvollinen ja veronsaaja ovat informaation suhteen lähestulkoon samanlaisessa asemassa.

Ennakkoratkaisuprosessi itsessään tasaa informaatioasymmetriaa huomattavasti. Siirtohinnoittelukysymykset ovat luonteeltaan sellaisia, että niistä esitettyjen ennakkoratkaisuhakemusten ratkaisemiseksi Verohallinnon on saatava runsaasti tietoa niin liiketoimesta kuin liiketoimen osapuolista. Siirtohinnoittelutapauksissa Verohallinnon arvioinnin pohjaksi on tarjottava toimintoanalyysi. Usein toimintoanalyysin lisäksi

¹³² Verohallinto: Siirtohinnoitteluasioihin voi hakea ennakkoratkaisua.

¹³³ Verohallinto: Siirtohinnoitteluasioihin voi hakea ennakkoratkaisua.

verovelvollisen on tarjottava laaja-alaisiakin lisäselvityksiä asiaan liittyen. Mikäli aineistomäärä paisuu suureksi voi olla tarpeen puntaroida sitä, että onhan molemmilla osapuolilla riittävä ymmärrys siitä, mitä tapauksessa oikeastaan pyritään selvittämään.¹³⁴

Siirtohinnoitteluun ja kansainväliseen verotukseen liittyvät kysymykset ovat monimutkaisuuksistaan johtuen vahvasti edustettuina ennakkoratkaisuhakemusten joukossa. Siirtohinnoittelukysymyksistä esiin nousevat nimenomaan aineettoman omaisuuden hyödyntämiseen, luovutukseen ja arvonnääritykseen liittyvät tapaukset. Siirtohinnoittelua koskevissa ennakkoratkaisuhakemuksissa eniten esillä ovat olleet aineettomien luovutukseen liittyvät kysymykset.¹³⁵

5.3.4 *Cross-Border Dialogue (CBD)*

CBD on Suomen Verohallinnon kehittämä malli, joka toimii ikään kuin ennakkollisena keskusteluna rajat ylittävissä tilanteissa. CBD:ssä kyse on APA-prosessia kevyemmästä tuloverosopimusten tietojen vaihtoon perustuvasta menettelystä. CBD on valtioiden verohallintojen välinen tehokas työkalu, jolla kahden tai useamman valtion verohallinnot yhdessä ohjaavat verovelvollista kansainvälisissä verokysymyksissä.¹³⁶

CBD lähtee aina liikkeelle verovelvollisen tarpeesta saada ohjausta kansainväliseen verokysymykseen liittyen. Menettely käynnistetään verovelvollisen esittämällä kysymyksellä, jonka ratkaisulla olisi olennaista merkitystä verovelvollisen tulevien verovuosien verotukseen. Tämän jälkeen alkaa kahden tai useamman kysymyksessä esitettyä aihetta koskevan verohallinnon keskustelu aiheesta. Tämän keskustelun pohjalta verohallinnot määrittävät ohjauksensa verovelvolliselle tyypillisesti ennakolta tai mahdollisimman reaaliaikaisesti.¹³⁷

CBD on kehitetty perustuen ennakkolliseen keskusteluun. Ennakollisen keskustelun ongelmaksi on kuitenkin nähty se, että sillä voidaan tarjota vain Suomen Verohallinnon kanta esitettyyn verokysymykseen. Tämän jälkeen verovelvollinen on joutunut erikseen käymään keskusteluja toisen valtion verohallinnon kanssa, mikäli se haluaa tietää näiden valtioiden suhtautumisen Suomen Verohallinnon esittämään kantaan. Tällöin kuitenkin vaarana on se, että Suomen Verohallinto ei ole kannassaan välttämättä huomioinut verokysymyksen kansainvälistä ulottuvuutta.¹³⁸

CBD-menettely muistuttaa siis paljolti APA-prosessia, jossa voidaan myös hakea ennakkollista varmuutta rajat ylittävissä verokysymyksissä. CBD on kuitenkin kehitetty vastaamaan verovelvollisten tarpeeseen saada nopeammin ja tehokkaammin varmuutta rajat

¹³⁴ Waal – Pykönen 2014, s. 555.

¹³⁵ Waal – Pykönen 2014, s. 557–560.

¹³⁶ Lindgren – Laaksonen 2019, s. 298–302.

¹³⁷ Lindgren – Laaksonen 2019, s. 302.

¹³⁸ Lindgren – Laaksonen 2019, s. 302–303.

ylittävälle transaktioilleen. APA-prosessien huonoina puolina on nimittäin koettu niiden hitaus ja suuret kustannukset. CBD pyrkii tarjoamaan kevyemmän, nopeamman ja täten kustannustehokkaamman menetelmän, jolla verovelvollinen voi ennakkollisesti saada varmuutta kahden tai useamman valtion veroviranomaisilta suunnittelemansa siirtohinnoittelun hyväksyttävyydestä.¹³⁹

Verohallinnon eräänä tarkoituksena CBD:ssä on menettelytapojensa mukauttaminen siten, että ne ovat toimivia kansainvälisessä toimintaympäristössä. Kansainvälisen verotuksellisen toimintaympäristön trendinä on ollut yleisesti veroviranomaisten harkintavallan kasvu ja tähän kehitykseen myös Suomen Verohallinto on pyrkinyt vastaamaan. CBD:ssä Verohallinto täsmentää tulkintakannanottoaan yhdessä muiden valtioiden veroviranomaisten kanssa.¹⁴⁰

Vaikka siirtohinnoittelukysymykset kyetäänkin usein ratkaisemaan APA-prosessilla, on CBD:lläkin paikkansa siirtohinnoittelun ennakkollisten prosessien joukossa. CBD voisi soveltua esimerkiksi fiskaalisesti vähäisemmän merkityksen omaaviin siirtohinnoittelukysymyksiin, joihin ei tarvitse uhrata niin paljoa verohallintojen resursseja. CBD:n soveltuvuus on puolestaan heikohkoa sellaisissa siirtohinnoittelukysymyksissä, joissa tosi-seikasto tai olosuhteet ovat hyvin epäselvät. Tällöin Verohallinto ei useinkaan tarjoa juuri minkäänlaista ohjausta asiassa.¹⁴¹

5.3.5 *Syvennetty asiakasyhteistyö*

Syvennetty asiakasyhteistyö on OECD:n kehittänyt toimintamalli konserniyritysten ennakkolliseen ohjaukseen ja valvontaan. OECD julkaisi ensimmäiset suosituksensa syvennetystä asiakasyhteistyöstä vuonna 2008.¹⁴² Tuossa raportissa ei vielä tunnettu käsitettä syvennetty asiakasyhteistyö, vaan toimintamalli kulki nimellä vahvistettu suhde (the enhanced relationship). Nimitys syvennetty asiakasyhteistyö (co-operative compliance) on otettu käyttöön vuoden 2013 raportilla, jossa OECD täsmensi, että termin muutoksen tarkoitus oli korjata heränneet väärinymmärrykset siitä, että konseptilla rikottaisiin muun muassa yhdenvertaisuusperiaatetta antamalla toimintamalliin osallistuville yrityksille parempaa verokohtelua kuin siihen osallistumatta jättäneille.¹⁴³

OECD kehitti aikoinaan suosituksen syvennetyn asiakasyhteistyön toimintamallista, sillä se katsoi, että oli olemassa mahdollisuus luoda aiempaa enemmän yhteistyöhön perustuvia suhteita verovelvollisten ja veronsaajien välille. OECD:n tavoitteissa oli luottamussuhde, joka suosisi yhteistyötä vastakkainasettelun sijaan. Tavoitteena oli luoda

¹³⁹ Engblom ym. 2025, s. 679.

¹⁴⁰ Urpilainen 2019, s. 282.

¹⁴¹ Lindgren – Laaksonen 2019, s. 304.

¹⁴² Ks. OECD 2008, luku 8. Aiheen taustoista laajan kuvan antavat myös luvut 6 ja 7.

¹⁴³ OECD 2013b, s. 16.

toimintamalli, joka perustuisi molemminpuoliseen luottamukseen. OECD:n mukaan tämä edellyttää veroviranomaisilta muun muassa kaupallista ymmärrystä, puolueettomuutta, avoimuutta ja reagointikykyä. Verovelvollisilta yhteistyö taas vaatii läpinäkyvyyttä ja avoimuutta¹⁴⁴

Syvennetyn yhteistyön mallia OECD tarjosi myös riskienhallinnan työkaluksi. Veronsaajan ja verovelvollisen välisen informaatioasymmetrian tasapainottamisen kannalta olennainen pointti mainitaan OECD:n vuoden 2008 raportilla. Sen mukaan informaatio on avainasemassa riskienhallinnassa ja tehokkaassa resurssien kohdentamisessa. Näin ollen avoimuuden katsotaan olevan sekä verovelvollisen että veronsaajan etu. Raportti katsoo, että mitä avoimemmin ja ripeämmin verovelvolliset tuovat esiin tietonsa mahdollisista siirtohinnoitteluriskeistään, sitä paremmin informoituja veroviranomaiset ovat. Kun veroviranomaiset ovat paremmin informoituja kykenevät he parempaan riskianalyysiin ja tarkoituksenmukaisempaan resurssien kohdentamiseen.¹⁴⁵

Syvennetyn asiakasyhteistyön pääasiallisena tavoitteena on siirtohinnoittelukiistojen nopeampi ratkaiseminen. Tämän tavoitteen saavuttamisessa juuri avoimuus ja läpinäkyvyys ovat avainasemassa. Kiistojen selvittämisenopeuteen vaikuttaa ennen kaikkea osapuolten tahtotila eikä niinkään se, perustuuko tietojen jakaminen pakollisuuteen vai vapaaehtoisuuteen.¹⁴⁶ Sitä, että verovelvollinen ylipäättään osallistuu syvennetyn asiakasyhteistyön malliin, voitaneen jo itsessään pitää merkinä kiistojenratkaisuhaluudesta.

Siirtohinnoittelukiistoja on tässä yhteydessä syytä jaotella kahteen luokkaan. Ensimmäkin kiistoihin, jotka olivat olemassa jo ennen syvennettyyn asiakasyhteistyöhön ryhtymistä, ja toiseksi kiistoihin, jotka ovat syntyneet syvennettyyn asiakasyhteistyöhön ryhtymisen jälkeen. Ensin mainittuun kiistatyyppiin on kiinnitettävä tehostetusti huomiota, sillä syvennettyyn asiakasyhteistyöhön ryhdyttäessä olisi aluksi syytä saada ratkaistua menneisyydestä kumpuavat siirtohinnoittelukiistat. Tällaiset kiistat voidaan sopia joko oikeusmenettelyllä tai sopimuksella. Syvennetyn asiakasyhteistyön aloittamisen jälkeen ilmeneville kiistoille suositellaan vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä, vaikka tuomioistuimet edelleen ovatkin käytettävissä kiistojen ratkaisemiseksi.¹⁴⁷

Suomessa syvennetty asiakasyhteistyö perustuu lainsäädännön tasolla Verohallinnon toimintaa säätelevään lakiin¹⁴⁸ sekä hallintolakiin¹⁴⁹. Verohallinnon toimintaa säätelevän lain 2 §:n mukaan Verohallinnon on edistettävä oikeaa ja yhdenmukaista verotusta sekä kehitettävä Verohallinnon palvelukykyä. Hallintolain 7 §:n mukaan taas asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

¹⁴⁴ OECD 2008, s. 39.

¹⁴⁵ OECD 2008, s. 40.

¹⁴⁶ OECD 2013b, s. 50–51.

¹⁴⁷ OECD 2013b, s. 51.

¹⁴⁸ Laki Verohallinnosta 50/2010.

¹⁴⁹ Hallintolaki 434/2003.

Verohallinto on tarttunut syvennetyssä asiakasyhteistyössä nimenomaan lainsäädännössä todettuun palvelukyvyyn kehittämiseen. Syvennetty asiakasyhteistyö on osa hallinnon kehittämistä, jolla Verohallinto pyrkii turvaamaan viranomaispalvelujen saatavuutta ja kohdentamaan riittävässä määrin huomiota asiakkaidensa tarpeisiin. Verohallinto pyrkii joustavaan ja vuorovaikutteiseen asiakassuhteeseen verovelvollisten kanssa.¹⁵⁰

Syvennetty asiakasyhteistyö tähtää avoimeen, vuorovaikutteiseen ja luottamukseen perustuvaan suhteeseen veronsaajan ja verovelvollisen välillä. Luottamus perustuu nimenomaan siihen, että verovelvollisen veronsaajalle toimittama informaatio on oikeaa, eikä verovelvolliselle täten ole tarvetta kohdentaa muita verovalvonnallisia toimenpiteitä. Luottamuksellisessa suhteessa verovelvollinen hyötyy saavutetusta oikeusvarmuudesta ja verotuksen ennustettavuudesta. Samalla toteutuu myös hallinnollinen tehokkuus, mikäli tavoitteet verojen oikea-aikaisuudesta ja oikeamääräisyydestä toteutuvat. Mikäli näihin tavoitteisiin päästään, kertyvät kustannusten säästöt siitä, kun muutoksenhakuprosessien, oikaisujen ja muiden jälkitoimenpiteiden määrä vähenee.¹⁵¹

5.3.6 *International Compliance Assurance Programme (ICAP)*

OECD:n ICAP-ohjelma on kansainvälinen verotuksen vaatimustenmukaisuuden varmistamisohjelma. Ohjelma on verovelvollisille vapaaehtoinen, yhteistyöhön perustuva veroriskein arviointi- ja varmistusprosessi. Sen tarkoituksena on tarjota monikansallisille konserneille tehokasta, vaikuttava ja koordinoitu lähestymistapa verotuksellisen varmuuden lisäämiseksi.¹⁵²

ICAP ei tarjoa verovelvolliselle sellaista oikeudellista varmuutta kuin esimerkiksi APA, mutta se tarjoaa kuitenkin luottamusta ja verovarmuutta tilanteissa, joissa monikansallisen konsernin riskien arviointiin osallistuvat verohallinnot katsovat tarkastelussa ilmenneet riskit vähäisiksi. ICAP-prosessi voi tarjota arvokasta tietoa myös siinä vaiheessa, jos jokin siirtohinnoittelukysymyksen osa-alue vaatisikin lisäselvitystä. ICAP-ohjelma voidaankin nähdä eräänlaisena polkuna kohti parempaa verovarmuutta. ICAP-ohjelman on myös katsottu vaikuttavan myönteisesti verovelvollisten toimintaan ja verosäännösten noudattamiseen. ICAP lisää verotuksellista läpinäkyvyyttä ja yhteistyötä siihen osallistuvien yritysten ja verohallintojen välillä.¹⁵³

ICAP-ohjelman etuihin kuuluu sen tehokkuus veroriitojen ennaltaehkäisemisessä. ICAP-ohjelmalla pystytään parhaimmillaan välttymään tarpeettomilta veroriidoilta ja siten saadaan rajoitettua jälkikäteisten MAP-menettelyjen määrää. ICAP-ohjelmalla

¹⁵⁰ Piiskoppel 2017, s. 455–456.

¹⁵¹ Piiskoppel 2017, s. 456–457.

¹⁵² OECD 2021, kohta 1.

¹⁵³ OECD 2021, kohta 1–3.

kyetään myös mahdollisimman reaaliaikaiseen reagointiin mahdollisten siirtohinnoitteluriskien ilmetessä, kun apuna on ajantasainen dokumentaatio sekä käytettävissä on tuoreita liiketoimia tuntevaa henkilöstöä. ICAP, monenvälisenä ohjelmalla, pystyy myös tarjoamaan osallistuville verohallinnoille lisävarmuutta kokoamalla yhteen vahvemman ja harjittumman perustan siirtohinnoittelun riskien arvioinnille.¹⁵⁴

Verrattuna muihin ennakollisiin menetelmiin, on ICAP hallinnollisesti kevyempi. Verotuksellisen oikeusvarmuuden taso ei toki ICAP-ohjelmassa ole niin suurta kuin esimerkiksi APA:ssa, mutta verovelvolliselta ei ICAP-ohjelmassa myöskään vaadita niin laajojen tietojen toimittamista kuin APA-prosessissa. ICAP-ohjelman etuna on, että verovelvollinen voi toimittaa yhden yhtenäisen dokumentaatiopakettin kaikkien asiaan liittyvien verohallintojen tarkasteltavaksi, kun taas kansallisissa ohjelmissa se voi joutua toimittamaan erillisiä asiakirjoja kullekin lainkäyttöalueelle. ICAP soveltuu myös tilanteisiin, joissa ei ole aikaa odotella APA-prosessin valmistumista, sillä ICAP-ohjelma on kestoltaan lyhyempi kuin tavanomainen APA-prosessi.¹⁵⁵

5.4 Keskinäinen sopimusmenettely (MAP)

Mikäli kaikista tarjolla olevista ennakollisista prosesseista huolimatta päädytään tilanteeseen, jossa verovelvollinen katsoo, että hänen verotuksensa on toteutettu verosopimusten määräysten vastaisesti, voi verovelvollinen hakeutua keskinäiseen sopimusmenettelyyn (Mutual Agreement Procedure, MAP). Vaikkei kyse olekaan tässä tapauksessa varsinaisesta informaatioasymmetrian taklaamisesta, on hyvä lyhyesti käydä läpi myös ratkaisumenetelmä tilanteisiin, joissa informaatioasymmetriaa ei olla saatu taklattua ja veroriita on päässyt syntymään.

MAP-menettely perustuu EU:ssa unionin neuvoston antamaan niin sanottuun riitojenratkaisudirektiiviin¹⁵⁶. Kansalliseen lainsäädäntöön direktiivin edellyttämät muutokset on toteutettu lailla kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettelystä (530/2019). Kv-veroriitalain myötä keskinäinen sopimusmenettely voi Suomessa edetä kolmessa eri prosessissa. Prosessin on mahdollista edetä (i) riitojenratkaisudirektiivin ja sen perusteella säädetyn kv-veroriitalain mukaisessa EU-riitojenratkaisumenettelyssä, (ii) Suomen ja jonkin toisen valtion tekemän verosopimuksen mukaisessa menettelyssä tai (iii) siirtohinnoitteluun ja kiinteän toimipaikan tulon allokointiin liittyvissä asioissa myös EU-arbitraatioyleissopimuksen (90/436/ETY) mukaisessa menettelyssä. Näistä vaihtoehdoista viimeisin koskee yleisesti ottaen vain siirtohinnoittelutilanteita.¹⁵⁷

¹⁵⁴ OECD 2021, kohta 3.

¹⁵⁵ OECD 2021, kohta 7.

¹⁵⁶ Ks. Neuvoston direktiivi (EU) 2017/1852.

¹⁵⁷ Verohallinto: Kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettely, kohta 1.

Keskinäisen sopimusmenettelyn tarkoituksena on ratkaista kansainvälisiä veroriitoja sekä poistaa kansainvälistä kahdenkertaista verotusta. Keskinäinen sopimusmenettely on valtioiden välinen menettely, jossa pyritään neuvottelemalla ratkaisemaan kyseessä olevan tapauksen erimielisyyksiä. Erimielisyyksiä on voinut syntyä verosopimusten tulkinnasta ja keskinäisellä sopimusmenettelyllä pyritäänkin pureutumaan tähän ongelmaan sekä lopulta poistamaan verosopimusten vastainen verotus valtioiden välisellä sopimuksella.¹⁵⁸

Keskinäisessä sopimusmenettelyssä on siis lähtökohtaisesti aina kyse verosopimusten vastaisen kahdenkertaisen verotuksen aiheuttamasta veroriidasta. Keskinäinen sopimusmenettely on kansallisesta oikeudesta irrallaan oleva prosessi, johon verovelvollisella on oikeus kansallisesta keinovalikoimasta huolimatta. Keskinäiseen sopimusmenettelyyn on mahdollista ryhtyä, kun voidaan katsoa olevan todennäköistä, että verosopimuksen vastaista verotusta on tapahtumassa.¹⁵⁹ Siirtohinnoittelu eroaa siinä mielessä muista kansainvälisen verotuksen tilanteista, että enne keskinäisen sopimusmenettelyn hakemuksen jättämistä verovelvollisen tulisi käydä huolellinen keskustelu veroviranomaisen kanssa siitä, soveltuuko menettely kyseessä olevaan siirtohinnoittelukysymykseen.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Jääliinoja 2019, s. 304.

¹⁵⁹ Jääliinoja 2019, s. 304–305.

¹⁶⁰ Verohallinto: Kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettely, kohta 6.2.

6 DOKUMENTAATIOVELVOITTEET

6.1 Siirtohinnoitteludokumentoinnin tavoitteet

Siirtohinnoitteludokumentoinnin tarkoituksena on verotusta varten näyttää toteen, että verovelvollisen etuyhteydessä tekemät liiketoimet on hinnoiteltu markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.¹⁶¹ Suomen lainsäädännössä siirtohinnoitteludokumentoinnista säädetään VML 14 a, 14 b ja 14 c §:ssä. VML 14 a §:n mukaan muiden kuin pienten ja keski suurten yritysten on laadittava kirjallinen selvitys verovuoden aikana VML 31 §:ssä tarkoitettussa etuyhteydessä tekemistään liiketoimista, joissa liiketoimen toinen osapuoli on ulkomaalainen, sekä ulkomaalaisen yrityksen ja sen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan välisistä toimista.

Suomessa, monien muiden valtioiden tapaan¹⁶², siirtohinnoittelun dokumentointivelvoite perustuu OECD:n ja G20 -valtioiden vuonna 2015 julkaiseman BEPS-toimenpideohjelman toimenpiteeseen 13, joka sisältää ohjeistuksen siirtohinnoitteludokumentoinnin laatimisesta. BEPS-toimenpideohjelman seurauksena on päivitetty OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden siirtohinnoitteludokumentointia koskeva luku V, johon myös nykyisellään asiaa koskeva kansallinen lainsäädäntö perustuu. Dokumentointivelvoite koostuu (1) koko konsernia koskevista tiedoista (master file), (2) yksittäistä yritystä koskevista tiedoista (local file) ja (3) verotuksen maakohtaisesta raportoinnista (country-by-country report).¹⁶³

OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa mainitaan kolme keskeistä tavoitetta, joita siirtohinnoitteludokumentoinnilla pyritään saavuttamaan. Ensimmäisenä tarkoituksena on varmistaa, että verovelvolliset ottavat asianmukaisesti huomioon siirtohinnoittelua koskevat vaatimukset määrittäessään etuyhteydessä tehdyissä liiketoimissa sovellettavia hintoja ja muita ehtoja. Samassa yhteydessä mainitaan vaatimusten huomioiminen myös veroilmoitusta toimitettaessa. Toiseksi tavoitteeksi esitetään se, että verovelvolliset tarjoaisivat tarvittavat tiedot veroviranomaisille, jotta veroviranomaiset voivat suorittaa perustellun arvioinnin mahdollisista siirtohinnoitteluriskeistä. Kolmanneksi tavoitteeksi todetaan se, että veroviranomaiset saisivat haltuunsa hyödyllisiä tietoja, joita ne voivat käyttää tarkastellessaan ilmoitusvelvollisten yritysten siirtohinnoittelukäytäntöjen asianmukaisuutta. Kolmannen tavoitteen toteuttamiseksi voi olla tarpeen vaatia verovelvollisilta myös täydentäviä tietoja, vaikkakin tarkastelun kohteena oleva yritys olisikin jo alkuperäisessä

¹⁶¹ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 1.2.

¹⁶² OECD:n BEPS-viitekehyksen on implementoinut 147 valtiota ja lainkäyttöaluetta toukokuuhun 2024 mennessä. BEPS-toimenpiteistä lisää ks. OECD: About BEPS.

¹⁶³ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 1.2. ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 5.16.

veroilmoituksessaan toimittanut asianmukaiset ja dokumentointivelvoitteen vaatimat tiedot.¹⁶⁴

Nämä OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa todetut siirtohinnoitteludokumentaatioon liittyvät tavoitteet ovat keskeisessä roolissa, kun aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun liittyvää informaation asymmetriaa pyritään tasapainoittamaan. Asianmukaisella ja kattavalla siirtohinnoitteludokumentaatiolla lähtötilanteessa vallitsevaa verovelvollisen ja veroviranomaisen välistä informaation epäsuhtaa pystytään tasapainoittamaan ja näin ollen mahdollisia siirtohintariitoja voidaan ennaltaehkäistä.

OECD huomauttaa vielä ohjeistuksessaan, että kaikki edellä mainitut tavoitteet tulisi ottaa riittävässä määrin huomioon kansallisia siirtohinnoitteludokumentointivaatimuksia säädettäessä. Tavoitteiden toteutumiseksi olisi tärkeää, että verovelvolliset velvoitettaisiin riittäväällä tarkkuudella arvioimaan veroilmoituksen jättöhetkellä, tai jo mahdollisuuksien mukaan ennen sitä, oman toimintansa siirtohinnoittelusääntöjen mukaisuutta. On myös ensiarvoista, että veroviranomaisilla on pääsy kaikkiin tarvittaviin tietoihin, joita he tarvitsevat siirtohinnoitteluriskin arvioimiseksi. Siirtohinnoitteluriskin arviointi on olennaisessa roolissa, kun päätetään verotarkastukseen ryhtymisestä. Mikäli päätös verotarkastukseen ryhtymisestä tehdään, on myös tärkeää, että veroviranomaisella on oikeus vaatia tarvittavat lisätiedot, joita kattavan tarkastuksen suorittamiseen vaaditaan.¹⁶⁵

Ihanteellisessa tilanteessa monikansalliset yritykset voivat hyödyntää siirtohinnoitteludokumentaatiota muutoinkin kuin vain täyttääkseen tiedonantovelvoitteensa verohallinnoille. Yritykset voivat nimittäin hyödyntää dokumentaatiota tilaisuutenaan tuoda ilmi siirtohinnoittelustrategiansa. Yritysten esitellessään siirtohinnoitteluun ja laajemminkin verotukseen liittyviä käytäntöjään, voivat he luontevasti tuoda esiin dokumentointivelvoitteessa vaadittuja seikkoja. Tällöin on kuitenkin muistettava, että dokumentointiin liittyvät kustannukset, aikarajoitteet ja henkilöstön rajalliset aikaresurssit ovat omiaan heikentämään dokumentaation laatua ja siten dokumentointivelvoitteiden tavoitteiden saavuttamista. Tästä syystä olisikin tärkeää pitää dokumentointivaateet kohtuullisina ja olennaisiin seikkoihin keskittyvinä.¹⁶⁶

Siirtohinnoittelun dokumentointivelvoitteen keskeisimpänä tavoitteena on pidettävä sitä, että verovelvollisten verohallinnoille toimittamista dokumenteista muodostuu ymmärrettävä kokonaiskuva konsernin ja yrityksen liiketoiminnasta, arvon muodostumisesta, toiminnoista, aineettomasta omaisuudesta, riskeistä sekä konsernin rahoituksesta. Muodostuneesta kokonaiskuvasta pitäisi olla osoitettavissa verovelvollisen etuyhteydessä toteutettujen liiketoimien markkinaehtoisuus, jolloin tätä kokonaiskuvaa voitaisiin käyttää siirtohinnoittelun lähtökohtana. Kokonaiskuvan tulisi myös tarjota riittävän tarkka ja selkeä katsaus verovelvollisen osuudesta koko konsernin globaalista

¹⁶⁴ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 5.5.

¹⁶⁵ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 5.6.

¹⁶⁶ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 5.9.

arvoketjusta. Näin ollen verovelvollisen on mahdollista myös jälkikäteen näyttää toteen, että sen suorittamat etuyhteysliiketoimet on toteutettu markkinaehtoisesti.¹⁶⁷

Siirtohinnoitteludokumentoinnin tehtävänä on myös varmistaa, että verovelvollinen itse arvioi liiketoimiensa markkinaehtoisuuden toteutumista. Olisi myös toivottavaa, että tämä tapahtuisi mahdollisimman reaaliaikaisesti. Siirtohinnoitteludokumentoinnista saatuja tietoja voisi myös käyttää veroviranomaisten taholta heidän suorittaman riskianalyysin tukena. Kattavalla siirtohinnoitteludokumentaatiolla riskianalyysi voidaan suorittaa mahdollisimman tehokkaasti.¹⁶⁸

6.2 Dokumentointivelvoitteen rajat

Kansallisen lainsäädännön mukaan verovelvollisen on laadittava siirtohinnoitteludokumentointi verovuoden aikana VML 31 §:ssä tarkoitettussa etuyhteydessä tekemistään liiketoimista. Dokumentointivelvoite on kuitenkin rajattu niin, että sen soveltamisalaan eivät kuulu kaikki VML 31 §:n mukaiset etuyhteysliiketoimet. VML 31 § soveltuu niin kotimaisiin kuin rajat ylittäviin liiketoimiin sekä yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisiin toimiin. Dokumentointivelvoite ei sovellu näin laajasti, vaan se on VML 31 §:n soveltamisalaa suppeampi.¹⁶⁹

VML 14a §:ssä todetaan, että siirtohinnoitteludokumentointi koskee etuyhteysliiketoimia, joissa liiketoimen toinen osapuoli on ulkomaalainen, sekä ulkomaalaisen yrityksen ja sen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan välisiä liiketoimia. Näin ollen kotimaisten yritysten väliset liiketoimet sekä kotimaisen yrityksen ja sen ulkomailla sijaitsevan kiinteän toimipaikan väliset liiketoimet on rajattu dokumentointivelvoitteen ulkopuolelle.

Dokumentointivelvoitteen rajoittaminen vain näihin tiettyihin rajat ylittäviin liiketoimiin on veroviranomaisen näkökulmasta järkevää, sillä veroviranomaisella on muutoinkin jo laaja pääsy kotimaisten yritysten välisten liiketoimien sekä niiden osapuolten tietoihin. Tästä syystä Verohallinto on Suomessa vapauttanut dokumentointivelvoitteesta myös ulkomaisen yrityksen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan ja samaan konserniin kuuluvan suomalaisen yrityksen väliset liiketoimet.¹⁷⁰

VML 14 § vapauttaa myös pienet ja keskisuuret yritykset dokumentointivelvoitteesta. Pykälän määritelmän mukaan kolmen kriteerin on täytyttävä, jotta yritys voidaan tässä yhteydessä luokitella pieneksi tai keskisuureksi yritykseksi. Pienellä ja keskisuurella yrityksellä tarkoitetaan VML 14 § mukaan yritystä, (1) jonka palveluksessa on vähemmän kuin 250 henkilöä; (2) jonka liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen

¹⁶⁷ Aukeela – Pankakoski 2016, s. 19.

¹⁶⁸ HE 142/2016 vp, s. 3.

¹⁶⁹ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 4.1.

¹⁷⁰ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 4.1.

loppusumma enintään 43 miljoonaa euroa; ja (3) joka täyttää mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä annetussa komission suosituksessa 2003/361/EY tarkoitetut yrityksen riippumattomuutta kuvaavat ja muut suositukseen sisältyvät pienen ja keskisuuren yrityksen tunnusmerkit.¹⁷¹ Pienet ja keskisuuret yritykset on haluttu vapauttaa dokumentointivelvoitteesta eritoten dokumentoinnin laatimisen ja ylläpitämisen aiheuttamien kustannusten takia. Dokumentoinnin laatimisesta ja ylläpitämisestä aiheutuvia kustannuksia ei ole pidetty lainsäädäntövaiheessa kohtuullisina suhteessa pienistä ja keskisuurista yrityksistä kertyvien verotulojen turvaamiseen liittyvään intressiin.¹⁷²

Dokumentointivelvoitetta on lisäksi kevennetty vähäisten etuyhteystoimien osalta. Vähäisillä etuyhteystoimilla tarkoitetaan VML 14 b §:n mukaan verovelvollisen ja etuyhteysosapuolen välillä tehtyjä liiketoimia, joiden yhteismäärä on verovuonna enintään 500 000 euroa. Kevennetyt vaatimukset tarkoittavat, ettei konsernitietojen dokumentointia tarvitse tehdä, eikä verovelvollistietojen osalta edellytetä toimintoarviointia, vertailuarviointia eikä kuvausta siirtohinnoittelumenetelmästä.¹⁷³

6.3 Siirtohinnoitteludokumentoinnin sisältövaatimuksista

Siirtohinnoitteludokumentaatio on verovelvollisen laatima kirjallinen selvitys sen etuyhteydessä toteutettujen liiketoimien hinnoittelusta. Dokumentoinnissa on osoitettava, että etuyhteysosapuolten väliset liiketoimet on hinnoiteltu markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Jotta markkinaehtoperiaatteen noudattaminen voidaan osoittaa, tulee dokumentaatioon sisällyttää kaikki liiketoimien tunnistamisen kannalta keskeiset tiedot.¹⁷⁴

OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa on määritelty liiketoimen tunnistamisen kannalta olennaisia tekijöitä. Tällaisiksi tekijöiksi mainitaan liiketoimien sopimusehdot, kunkin osapuolen liiketoimeen suorittamat toiminnot, siirretyn omaisuuden tai tuotettujen palvelujen ominaispiirteet, osapuolten taloudelliset olosuhteet, markkinaolosuhteet sekä osapuolten harjoittamat liiketoimintastrategiat.¹⁷⁵

Näistä taloudellisesti olennaisista tekijöistä OECD käyttää myös nimitystä vertailtavuustekijät. Vertailtavuustekijöitä käytetään siirtohinnoitteluanalyysissä kahdessa erillisessä, mutta toisiinsa kytkeytyvässä vaiheessa. Ensimmäinen vaihe sisältää liiketoimen ominaisuuksien määrittämisen ja liiketoimen tarkan rajaamisen. Liiketoimen

¹⁷¹ Komission suositus sisältää pk-yrityksen määritelmän rahoituksellisten ja henkilöstöön liittyvien kynnyksisarvojen avulla. Lisäksi suosituksessa suljetaan pk-yritysten määritelmästä pois sellaiset yritykset, joiden taloudellinen valta on suurempi kuin pk-yrityksiksi katsottavien yritysten, eli luokittelua tehdään myös sen mukaan, ovatko yritykset riippumattomia. Riippumattomuuden raja-arvoksi on suosituksessa katsottu 25 prosentin osakkuusaste, jonka alittavia yrityksiä pidetään riippumattomina. Ks. tästä pk-yritysten määritelmästä tarkemmin 2003/361/EY.

¹⁷² HE 107/2006, s. 13.

¹⁷³ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 4.4.

¹⁷⁴ Raunio 2018, s. 453.

¹⁷⁵ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 1.36 ja Raunio 2018, s. 453–454.

ominaisuuksien määrittämiseen kuuluu liiketoimen ehdot, etuyhteydessä olevien yritysten suorittamat toiminnot, käytetyt varat ja otetut riskit, siirrettyjen tuotteiden tai tuotettujen palvelujen ominaispiirteet sekä etuyhteydessä olevien yritysten olosuhteet. Ominaisuuksien luokittelussa relevanttina on yleensäkin pidettävä kaikkia niitä seikkoja, joita toisistaan riippumattomat osapuolet pitäisivät merkityksellisinä vastaavanlaisessa tilanteessa.¹⁷⁶ Siirtohinnoitteluanalyysin toinen vaihe on edellä esitettyjen ominaisuuksien vertaaminen vastaavanlaisiin riippumattomien osapuolten välillä suoritettaviin liiketoimiin ja vallitseviin taloudellisiin olosuhteisiin.¹⁷⁷

6.3.1 *Master file*

Master file sisältää tiedot konsernista. Suomen lainsäädännössä konsernitietojen dokumentointivelvoitteesta on säädetty VML 14 b §:n 1 momentissa, joka vastaa sisällöltään BEPS-dokumentointiohjeistusta.¹⁷⁸ VML 14 b §:n 1 momentin mukaan siirtohinnoitteludokumentointiin on sisällytettävä tiedot konsernin (1) organisaatorakenteesta, (2) kuvaus liiketoiminnasta, (3) kuvaus aineettomaan omaisuuteen liittyvästä toiminnasta, (4) kuvaus rahoitustoiminnasta, (5) tilinpäätös tai sen puuttuessa vastaavat olemassa olevat tiedot ja (6) tiedot rajat ylittävää tulon allokoitua koskevista verotuksen ennakkolisistä kannanotoista ja sopimuksista.

Master file antaa siis oikein laadittuna kattavan kuvauksen konsernin liiketoiminnasta. Konsernin liiketoiminnan kuvauksen tarkoituksena on antaa yleiskuva konsernin toiminnasta. Jotta konserniyritysten välisiä taloudellisia suhteita voidaan ymmärtää, on ensin saatava yleistason ymmärrys konsernin toimialasta sekä tekijöistä, jotka yleensä vaikuttavat konserniyritysten menestymiseen toimialoillaan. Kuvaus konsernin liiketoiminnasta sisältää siis konsernin liiketoimintastrategian ja konsernin asemoitumisen suhteessa toimialan muihin toimijoihin.¹⁷⁹

Toiminnan kuvauksen tulisi sisältää myös liiketoiminnan voiton keskeiset ajurit, kuvaus viiden suurimman tuotteen tai palvelun toimitusketjuista, kuvauksen konsernin jäsenten välisistä merkittävistä järjestelyistä ja näihin sovellettavista siirtohinnoittelumenetelmistä, kuvauksen konsernin tärkeimmistä maantieteellisistä markkinoista sekä lyhyen kirjallisen toimintoanalyysin. Lisäksi olisi toimitettava havainnollistus organisaatorakenteesta ja listaus verovuoden merkittävistä uudelleenjärjestelyistä.¹⁸⁰

Konsernitiedoissa tulisi edellä mainittujen lisäksi kuvata konsernin merkittävimmät aineettomat oikeudet, niihin liittyvä kokonaisstrategia, niitä koskevat etuyhteisyrietysten

¹⁷⁶ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, kohta 1.37.

¹⁷⁷ Raunio 2018, s. 450.

¹⁷⁸ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 5.1.

¹⁷⁹ Raunio 2018, s. 453.

¹⁸⁰ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, luku V, liite I.

väliset sopimukset sekä yleisesti ilmaista kaikki merkittävät aineettomiin kohdistuvat etuyhteyssiirrot verovuoden ajalta. Konsernin sisäiset rahoitustoiminnot sekä konsernin taloudellinen ja verotuksellinen asema tulisi myös ilmoittaa.¹⁸¹

6.3.2 *Local file*

Verovelvollistietojen dokumentointi on esitettävä kansallisen lainsäädännön VML 14 b §:n 2 momentin mukaisesti. Verovelvollistiedot sisältävään local fileen on sisällytettävä verovelvollisesta seuraavat tiedot: (1) organisaatio- ja hallintorakenteen kuvaus, (2) tiedot liiketoiminnasta, (3) kuvaus etuyhteyssuhteista, (4) tiedot etuyhteyssuhteessa tehdyistä liiketoimista sekä yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisistä toimista, (5) toimintoarviointi etuyhteyssuhteessa tehdyistä liiketoimista sekä yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisistä toimista, (6) vertailuarviointi ja käytettävissä oleva tieto vertailukohteista, (7) kuvaus siirtohinnoittelumenetelmästä ja sen soveltamisesta, (8) tilinpäätös tai sen puuttuessa vastaavat olemassa olevat tiedot ja (9) sellaiset verovelvollisen etuyhteyssuhteissa tekemiä liiketoimia koskevat verotuksen ennakkolliset kannanotot ja sopimukset, joita Suomi ei ole antanut tai joissa Suomi ei ole sopimusosapuolena.

Local file -tiedostot sisältävät siis runsaasti raportoitavaa. Organisaatorakenteen kuvaukseen tulisi ilmaista kuvaus henkilöistä, joille paikallinen johto raportoi sekä näiden henkilöiden pääasiallisten toimipaikkojen sijainnit. Liiketoimintastrategiatietojen tulisi sisältää myös tiedot siitä, onko yritys ollut osallisena liiketoiminnan uudelleenjärjestelyissä, tai aineettoman omaisuuden siirroissa. Lisäksi tiedoissa tulisi kuvat yrityksen keskeisimmät kilpailijat.¹⁸²

Etuyhteyssuhteiden kuvauksen tulisi sisältää tiedot siitä, minkä yritysten kanssa verovelvollinen on verovuoden aikana tehnyt etuyhteystransaktioita. On myös kuvattava etuyhteyssuhteissa tapahtuneet muutokset verovuoden ajalta. Etuyhteyssuhteiden kuvauksessa noudatetaan BEPS-dokumentointiohjeistuksen mukaista rakennetta.¹⁸³

Lisäksi on muistettava, että yksittäisten verovelvollistenkin tulee toimittaa toimintoarviointi ja kuvaus taloudellisesta tilanteesta. Toimintoarvioinnissa oleellista on kuvata verovelvollisen liiketoimissa suorittamat toiminnot, toiminnoissa käytetty omaisuus ja toiminnoissa otetut riskit.¹⁸⁴

¹⁸¹ OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, luku V, liite I.

¹⁸² OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, luku V, liite II.

¹⁸³ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 6.3.

¹⁸⁴ Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi, kohta 6.5.

6.3.3 *Country-by-Country report*

Verotuksen maakohtainen raportti on tilikausittain laadittava selvitys monikansallisen konsernin vuoden aikana maksamista veroista sekä tietyistä muista taloudellisista tiedoista eri valtioissa. Verotuksen maakohtaisen raportoinnin tavoitteena on lisätä verotusta koskevan informaation läpinäkyvyyttä. BEPS-dokumentointivelvoitteiden eräs pääasiallinen teema onkin verovelvollisen ja veronsaajan välisen informaatioasymmetrian torjuminen. Veroviranomaisille maakohtainen raportti täydentää kolmiosaisen dokumentointivelvoitteen, jonka pohjalta he suorittavat siirtohinnoittelun riskianalyysin ja ohjaavat resurssinsa erilaisiin verovelvollisten ohjaus- ja valvontatehtäviin.¹⁸⁵

Verotuksen maakohtaisen raportin sisällöstä säädetään VML 14 e §:ssä, joka perustuu BEPS-toimenpideohjelman vaatimuksiin. Pykälän mukaan maakohtaiseen raporttiin on sisällytettävä seuraavat maakohtaiset tiedot konserniin tai yritykseen kuuluvista osapuolista: (1) tulot, (2) voitto tai tappio ennen veroja, (3) maksetut ja kertyneet tuloverot sekä lähdeverot, (4) oman pääoman kirjanpidollinen arvo, (5) kertyneet voittovarot, (6) työntekijöiden lukumäärä, (7) muu aineellinen omaisuus kuin käteinen tai muut rahavarat.

Raportilta selviää siis kattavasti olennaiset maakohtaiset taloudellisiin seikkoihin liittyvät tiedot niistä valtioista, joissa kansainvälinen konserni toimii. Selvityksen tulee sisältää tiedot aidosti konsernin globaalista liiketoiminnasta.¹⁸⁶

VML 14 d § säätelee sitä, mikä etuyhteysosapuolista on maakohtaisen raportin osalta selvitysvelvollinen. Selvitysvelvollisena pidetään yleisesti verovelvollista, joka on konsernin ylin emoyritys. Selvitysvelvollisen on annettava VML 14 d §:n 1 momentin mukaan Verohallinnolle tilikausittain laadittava maakohtainen raportti, mikäli (1) konserniin kuuluu selvitysvelvollisen lisäksi vähintään yksi ulkomainen osapuoli ja (2) konsernituuloslaskelman liikevaihto on vähintään 750 miljoonaa euroa selvitettävää tilikautta edeltävällä kaudella.

6.4 **Arvoketjuanalyysin dokumentointi**

Aineetonta omaisuutta koskevaa verovelvollisen ja veronsaajan välistä informaatioasymmetriaa on pyritty karsimaan dokumentointivaateiden myötä. Dokumentointivelvoitteessa aineetonta omaisuutta koskevana erityiskysymyksenä voidaan nostaa esiin arvoketjuanalyysin laatiminen. Siirtohinnoitteluohjeistus sisältää paljon ohjeistusta siitä, miten aineettoman omaisuuden arvoon vaikuttavia tekijöitä tulisi huomioida aineetonta

¹⁸⁵ Verohallinto: Verotuksen maakohtainen raportti, kohta 1.

¹⁸⁶ Aukeela – Pankakoski 2016, s. 10–11.

omaisuutta arvostettaessa. Kuitenkin arvoketjuanalyysin laadinnasta ei juurikaan ohjeistusta löydy.¹⁸⁷

Arvoketjuanalyysi laaditaan etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisen hinnan todentamiseksi sekä aineettomasta saatavien tuottojen kohdistamiseksi. Arvoketjuanalyysin dokumentointia varten tulisi määrittää ainakin liiketoimi kokonaisuutena, transaktioon sisältyvä aineeton omaisuus, aineettoman omaisuuden hyödyntäminen liiketoimessa, jokaisen etuyhteysosapuolen aineettomaan omaisuuteen suorittamat toiminnot ja kantamat riskit, transaktioon sisältyvä muu varallisuus, näitä tekijöitä kontrolloiva etuyhteysosapuoli, liiketoimeen käytetty rahoitus sekä aineettoman omaisuuden taloudellinen ja juridinen omistaja.¹⁸⁸

Arvoketjuanalyysi toimii pohjana etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuuden todentamisessa. Arvoketjuanalyysissä tulisi dokumentoinnin osalta kiinnittää huomiota siihen, että kunkin etuyhteisyriksen ja kunkin liiketoimen toiminnot, varat ja riskit on selvitetty tarkoin. Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että kuvauksessa on mukana ne tekijät, jotka vaikuttavat koko konsernin liiketoiminnan arvoon, mutta eriteltävä on toisaalta myös yksittäisen verovelvollisen suhteellinen osuus tästä arvonmuodostuksesta. Arvoketjun kuvauksesta tulisi lisäksi selvittää aineettoman omaisuuden suhteellinen osuus konsernin liiketoiminnan arvon muodostuksesta.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Aukeela – Pankakoski 2016, s. 12.

¹⁸⁸ Aukeela – Pankakoski 2016, s. 12–13.

¹⁸⁹ Aukeela – Pankakoski 2016, s. 13–14.

7 VIIMEAIKAISIA LAINSÄÄDÄNTÖHANKKEITA INFORMATIOASYMMETRIAN TASAPAINOTTAMISEKSI

7.1 BEPS-hanke

OECD käynnisti vuonna 2013 BEPS-hankkeen, jonka tarkoituksena oli puuttua valtioiden veropohjia rapauttavaan verosuunnitteluun ja voittojen siirtämiseen.¹⁹⁰ OECD:n BEPS-hankkeen tuloksena julkaistiin 15 toimenpidettä sisältävä toimenpideohjelma, joilla veropohjan rapautumiseen ja voittojen siirtämiseen puututtaisiin. Toimenpideohjelmassa mainitaan, että verovelvollisten ja veroviranomaisten välillä vallitseva informaatioasymmetria heikentää markkinaehtoperiaatteen hallintaa ja edistää BEPS-ilmiöiden syntymistä. Toimenpiteillä informaatioasymmetriaa on tarkoitus torjua lisäämällä informaation läpinäkyvyyttä veroviranomaisten näkökulmasta, mutta huomioiden samalla yrityksille aiheutuvat kustannukset.¹⁹¹

BEPS-hankkeen yhtenä pääasiallista tavoitteista on turvata valtioiden verotuloja ja liittää verotus taloudellisiin aktiviteetteihin ja arvon muodostukseen. BEPS-hankkeessa perustavanlaatuisen lähtökohta on ollut se, että tuloa pitäisi verottaa siellä, missä tulo syntyy. Tavoitteen saavuttaminen on vaikeaa jo siitä syystä, että eri valtioilla on erilaisia intressejä ja erilaisia näkemyksiä siitä, missä arvonluonti tapahtuu ja täten tulo syntyy. Näihin tavoitteisiin BEPS-hankkeella on pyritty pääsemään luomalla yhdenmukaisia yhteisymmärrykseen perustuvia kansainvälisiä verosäännöksiä.¹⁹²

BEPS-hankkeen myötä yhdenmukaistettavilla säännöillä tavoitellaan myös verovelvollisille aiempaa parempaa verovarmuutta ja ennustettavuutta verosäännösten soveltamisesta. Verovarmuuden osalta BEPS-hanke pyrkii puuttumaan aiempien kansainvälisen verotuksen hankkeiden tapaan kahdenkertaiseen verotukseen. Uutena lähtökohtana hankkeessa on ollut aiempaa selvempi tavoitteiden asettelu myös nollaverotuksen kitkemiseksi.¹⁹³

BEPS-hankkeen seurauksena syntyneet 15 toimenpidettä julkaistiin vuonna 2015. Siirtohinnoitteluun keskittyivät toimenpiteet 8–10, jotka sisältävät siirtohinnoittelun markkinaehtoperiaatteen soveltamista koskevat päivitykset. Toimenpiteet eivät sinällään muuttaneet siirtohinnoittelun perusteita eivätkä uudistaneet siirtohinnoittelun säännöksiä. Siirtohinnoittelua koskevien toimenpiteiden tarkoituksena on ollut ainoastaan selvittää ja vahvistaa markkinaehtoperiaatteen soveltamista ja toteutumista. BEPS-toimenpiteillä tavoitellaan sitä, että niiden pohjalta päivitetyt OECD:n siirtohinnoitteluohteet

¹⁹⁰ OECD: About BEPS.

¹⁹¹ HE 142/2016 vp, s. 2.

¹⁹² Malmgrén 2015, s. 40.

¹⁹³ Malmgrén 2015, s. 40.

varmistaisivat sellaisen siirtohinnoitteluympäristön, jossa siirtohinnoittelun lopputulos vastaisi osapuolten markkinaehtoista osuutta arvon luomisessa.¹⁹⁴

Verovelvollisen ja veronsaajan välisen informaatioasymmetrian näkökulmasta BEPS-hankkeessa on syytä kiinnittää huomiota myös BEPS-toimenpiteeseen 13, joka koskee siirtohinnoitteludokumentoinnin päivitettyä ohjeistusta. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden tulkintaan välillisesti vaikuttavia toimenpiteitä ovat myös haitallisen verokilpailun ehkäiseminen (toimenpide 5), verosopimusten väärinkäytön ehkäiseminen (toimenpide 6), kiinteän toimipaikan uusi määritelmä (toimenpide 7) ja verosuunnittelurakenteiden ilmoittaminen (toimenpide 12).¹⁹⁵

Välitön vaikutus aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuteen on siis toimenpiteillä 8–10 ja toimenpiteellä 13. OECD:n suosituksena on ollut, että toimenpiteen 13 sisältö implementoitaisiin valtioiden kansallisiin lainsäädäntöihin. Näin ollen uudistetuilla raportointivelvoitteilla voitaisiin taata veroviranomaisten mahdollisuus saada kattava kokonaiskuva verovelvollisen koko globaalista arvoketjusta. Kattavan kokonaiskuvan tarkoituksena olisi informaatioasymmetrian ehkäiseminen, mikä parantaisi markkinaehtoperiaatteen hallintaa ja sitä kautta pienentäisi BEPS-ilmiöiden syntymisen riskiä.¹⁹⁶

Aineettoman omaisuuden osalta keskeisiä muutoksia BEPS-hankkeen myötä olivat aineettoman omaisuuden ja siihen liittyvien toimintojen, transaktioihin liittyvän varallisuuden ja kannettujen riskien tunnistaminen. BEPS-hankkeen myötä tärkeäksi tekijäksi nostettiin aineettoman omaisuuden taloudellinen omistajuus. Kun BEPS-hankkeen jälkeisessä toimintaympäristössä on toimintojen, riskien ja varallisuuksien kautta tunnistettava se, missä aineettoman omaisuuden arvo on muodostunut, on tämä merkinnyt aiempaa laajempaa ja yksityiskohtaisempaa ohjeistusta ja analyysia. Tämä johti myös merkittäviin muutoksiin siirtohinnoittelun dokumentoinnin osalta¹⁹⁷, mikä on informaatioasymmetrian näkökulmasta olennainen seikka.

BEPS-hankkeen myötä uudistettujen dokumentointivelvoitteiden on tarkoitus varmistaa markkinaehtoisuuden parempaa toteutumista. BEPS-toimien myötä markkinaehtoisuutta arvioidaan myös entistä reaaliaikaisemmin. Uudistettu dokumentointivelvoite myös mahdollistaa tietojen käyttämisen verohallintojen riskianalyyysien tukena. BEPS-hankkeen tarkoituksena oli myös se, että dokumentointi voisi toimia tietolähteenä verotarkastusta suorittaessa.¹⁹⁸ Näillä tavoitteilla on suora kytkentä verovelvollisen ja veronsaajan välisen informaatioasymmetrian torjuntaan.

¹⁹⁴ Valtiovarainministeriö 2017, s. 94.

¹⁹⁵ Pankakoski 2016, s. 188.

¹⁹⁶ Aukeela – Pankakoski 2016, s. 2–3.

¹⁹⁷ Pankakoski 2016, s. 188.

¹⁹⁸ Aukeela – Pankakoski 2016, s. 4.

7.2 OECD:n pilarit I ja II

OECD:n digitaalisen talouden verohaasteisiin vastaava hanke sisältää kaksi sääntelykokonaisuutta, joita kutsutaan pilari I:ksi ja pilari II:ksi. Taustalla näissä sääntelyhankkeissa on BEPS-hanke, jonka puitteissa todettiin aiheelliseksi tutkia, olisiko verotuksen sääntelyn kehittämisessä tarpeellista ottaa vielä paremmin huomioon liiketoiminnan digitalisoituminen ja nykyiset mahdollisuudet harjoittaa rajat ylittävää liiketoimintaa ilman fyysistä sijoittautumista toimintavaltioon. Sääntelyhankkeissa taustavaikuttimena olivat lisäksi huolet siitä, että BEPS-toimenpiteistä huolimatta edelleen esiintyy suurta riskiä veropohjan rapautumisesta ja voitonsiirtoa.¹⁹⁹

Molemmat sääntelykokonaisuuden pilarit sisältävät säännöksiä valtioiden verotusoikeuteen digitaalisessa taloudessa. Pilari I sääntelee verotusoikeuden uudelleen allokoinnista valtioiden välillä ja pilari II taas koskee globaalia minimiverotusta. Molemmat pilarit sisältävät merkittäviä muutoksia kansainväliseen yritysverotukseen.²⁰⁰

Pilari I sisältää keskeisen uudistuksen sen suhteen, että verotusoikeutta siirrettäisiin entistä enemmän markkinavaltioille. Verotusoikeuden syntymiseen ei vaadittaisi yrityksen fyysistä sijoittautumista markkinavaltioon. Uudistuksen tarkoituksena ei ole monikansallisten konsernien verorasituksen nostaminen, vaan saman verorasitteen jakaminen erilaisella laskentaperusteella valtioiden kesken.²⁰¹

Tavoitteena pilari I:ssä on saada aikaan kestävä ja koordinoitu kansainvälisen verojärjestelmän uudistus, joka vastaa talouden digitalisoitumisesta koituviin verohaasteisiin. Markkinavaltioiden osalta uudistus voisi vähentää veropohjan rapautumista. Verovelvollisten näkökulmasta taas tavoitteena on oikeusvarmuuden ja vakauden parantaminen.²⁰² Pilari I:n implementoimiseksi julkaistiin monenvälinen yleissopimus lokakuussa 2023. Se sisältää säännöksiä tulojen allokoinnista ja verotuksesta, kahdenkertaisen verotuksen poistamisesta, hallinnosta ja verovarmuudesta sekä erityisten toimenpiteiden käsitteilystä.²⁰³

Pilari I:n sääntely verotuksen oikeusvarmuudesta on sääntelykehikon olennaisin osuus, kun asiaa tarkastellaan informaatioasymmetrian näkökulmasta. Pilari I sisältää uusia verosäännöksiä, joista voi olla odotettavissa tulkintaerimielisyyksiä verovelvollisten ja veronsaajien kesken. Pilari I:n ratkaisu tulkintaerimielisyyksien ehkäisyyn olisi kaksivaiheinen prosessi, jossa riitojen ehkäisemiseksi muodostettaisiin aina kulloisessakin siirtohinnoittelutilanteessa asiaan liittyvien valtioiden edustajista arviointipaneeli, joka pyrkisi ennakolta arvioimaan, onko verovelvolliset esittämät näkemykset Pilari I:n säännösten mukaisia. Tämän jälkeen niin verovelvollinen kuin veroviranomaisetkin saavat lausua

¹⁹⁹ Valtiovarainministeriö 2021, s. 3.

²⁰⁰ Valtiovarainministeriö 2021, s. 3.

²⁰¹ Valtiovarainministeriö 2021, s. 4.

²⁰² OECD 2025a, kohta 2.

²⁰³ Ks. OECD 2023.

kantansa arviointipaneelin johtopäätöksistä. Pilari I ehdottaa, että mikäli tässä näiden vaiheiden jälkeen erimielisyyksiä ei saataisi ratkaistua, vietäisiin asia kaikkia osapuolia sitovaan ratkaisupaneeliin.²⁰⁴

Pilari II koskee globaaleja veropohjan rapautumisen vastaisia sääntöjä (Global Anti-Base Erosion, GloBE). GloBE-sääntelyn tarkoituksena on torjua BEPS-hankkeen toimeenpanon jälkeen jäljelle jääneitä veropohjan rapautumisen ja voittojen siirtoon liittyviä ongelmia. Sääntelykehyksellä pyritään varmistumaan siitä, että suuret monikansalliset konsernit maksaisivat voitoistaan tietyn vähimmäismäärän veroa. Kyseessä olisi siis tosiasiallisesti kansainvälinen minimiverosääntely.²⁰⁵

GloBE-sääntelyn tavoitteena on luoda avoin ja kattava verotusjärjestelmä, joka tuottaa ennakoitavia päätöksiä ja välttää kahdenkertaisen verotuksen riskit. GloBE-sääntely toteutetaan siten, että lainkäyttöalueilla, jossa verovelvollisen voittojen verotus jää alle minimitason, verojen kokonaismäärää nostetaan vähimmäisverokannan tasolle. GloBE-sääntelyn mukainen verotus muistuttaa siten kansainvälistä vähimmäisveroa, jossa standardoitujen laskentasääntöjen puitteissa tunnustetaan monikansallisen konsernin matalasti verotetut tulot ja siten määrätään koordinoitu verorasitus, joka nostaa konsernin efektiivisen veroasteen kussakin lainkäyttöalueessa vähimmäisverokannan tasolle.²⁰⁶ Vaikka pilari II:n vähimmäisverosääntelyllä ei olekaan suoranaista kytkentään tutkimusongelmaan, on hyvä huomioda, että mainittu minimitason alle jäävä verotus koskettaa hyvin usein juurikin aineettomien oikeuksien hyödyntämisestä saatuja voittoja, sillä aineettoman omaisuuden voidaan katsoa olevan erityisen altis voitonsiirrolle.

7.3 DAC9-direktiivi

OECD:n pilari II:n vähimmäisveroa koskevan sääntelyn sisältö on EU:ssa implementoitu minimiverodirektiivillä²⁰⁷, joka tuotiin Suomen lainsäädäntöön lailla suurten konsernien vähimmäisverosta (1308/2023). Minimiverosääntelyn mukana tuli myös joukko uusia tietojen vaihtamista koskevaa sääntelyä²⁰⁸, joiden tarkoituksena on hallinnollisen taakan vähentäminen keskitetyn tietojen ilmoittamisen mallilla.²⁰⁹

Minimiverodirektiivin tietojenvaihdosta annettiin uusi direktiivi²¹⁰ (nk. DAC9-direktiivi), jonka tavoitteena on helpottaa konsernien minimiverodirektiivin mukaisia ilmoitusvelvoitteita. DAC9-direktiivi koskee minimiverotusta koskevien tietojen vaihtamista

²⁰⁴ Valtiovarainministeriö 2021, s. 7.

²⁰⁵ Valtiovarainministeriö 2021, s. 8–9.

²⁰⁶ OECD 2025b, s. 9.

²⁰⁷ Ks. Neuvoston direktiivi (EU) 2022/2523.

²⁰⁸ Ks. OECD 2025c.

²⁰⁹ Burmester 2025, s. 145–146 ja 155.

²¹⁰ Ks. Neuvoston direktiivi (EU) 2025/872.

EU-alueella mahdollistaen täydennysveron tietoilmoitusten keskitetyn antamisen EU-alueella.²¹¹

DAC9-direktiivillä saatetaan täytäntöön tietyt pilari II:n säännökset, joilla saatetaan osaksi EU-lainsäädäntöä pilari II:ssa sovittu kansainvälinen minimiverouudistus. DAC9-direktiivi päivittää nykyistä hallinnollista yhteistyötä koskevaa direktiiviä (DAC). DAC9-direktiivin myötä verotuksen avoimuutta koskevat säännöt laajentuvat. Direktiivi mahdollistaa sen, että yksi yhtiö voi antaa koko konsernia koskevan täydennysveroilmoituksen sen sijaan, että jokainen yhtiö antaisi ilmoituksen paikallisesti.²¹² Uudet tietojenvaihtoa koskevat sekä verovelvollisten ja veroviranomaisten yhteistyötä laajentavat vaateet ovat omiaan vähentämään informaatioasymmetriaa verovelvollisten ja veronsaajien välillä.

DAC9-direktiivi on siis tuorein laajennus EU:n hallinnollisen yhteistyön sääntöihin. Tutkimusongelman näkökulmasta on hyvä nostaa esiin myös vuonna 2018 hyväksytty DAC6-direktiivi²¹³, joka koskee rajat ylittävien järjestelyjen automaattista tietojenvaihtoa. DAC6-direktiivin voidaan jopa katsoa vastanneen suoraan informaatioasymmetrian ongelmallisuuteen, sillä sen tarkoituksena oli saattaa jäsenvaltioiden veroviranomaisille kattavat ja asianmukaiset tiedot mahdollisista verovelvollisen verosuunnittelun järjestelyistä. DAC6-direktiivillä pyrittiin vastaamaan huoleen voittojensiirrosta ja aggressiivisesta verosuunnittelusta. DAC6-direktiivillä implementoitiin BEPS-toimenpiteiden ajatus siitä, että verovelvollisen jakamia tietoja voitaisiin käyttää riskianalyseissa ja verotarkastuksissa. Direktiivi asettaa muun muassa jäsenvaltioille velvoitteen kerätä tietoja rajat ylittävistä järjestelyistä ja välittää tiedot muille jäsenvaltioille. Direktiivillä säädetty tiheä ilmoittamisväli on myös mahdollistanut veroviranomaisten nopean reagoinnin.²¹⁴

7.4 Siirtohinnoitteludirektiiviesitys

Euroopan komissio antoi syyskuussa 2023 direktiiviesityksen siirtohinnoittelusta osana EU:n BEFIT-pakettia.²¹⁵ Direktiiviesityksen tarkoituksena on sisällyttää keskeiset siirtohinnoitteluperiaatteet EU-lainsäädäntöön ja pyrkiä esittämään jäsenmaille yhteiset toimintatavat.²¹⁶ Direktiivin säännöksiä sovelletaan 1.1.2026 lähtien, mikäli jäsenvaltiot pääsevät direktiivistä yksimielisyyteen. Direktiivi tulisi implementoida kansalliseen lainsäädäntöön 31.12.2025 mennessä.²¹⁷

²¹¹ Puro 2025, s. 377.

²¹² Euroopan unionin neuvosto 2025.

²¹³ Ks. Neuvoston direktiivi (EU) 2018/822.

²¹⁴ Kurikka 2020, s. 52–53.

²¹⁵ Proposal for COUNCIL DIRECTIVE on transfer pricing, COM/2023/529 final. (Jatkossa: Siirtohinnoitteludirektiiviesitys).

²¹⁶ Siirtohinnoitteludirektiiviesitys, kohta 1.

²¹⁷ Helminen 2024, s. 4 ja Siirtohinnoitteludirektiiviesitys, artikla 20.

Siirtohinnoitteludirektiivin lähtökohtana olisi siis jäsenvaltioiden siirtohinnoittelusääntösten yhdenmukaistaminen. Yhdenmukaistamisella pyritään kansallisten siirtohinnoittelusääntöjen erilaisen soveltamisalan aiheuttaman epävarmuuden, kansainvälisen taloudellisen kahdenkertaisen verotuksen ja siirtohinnoitteluriitojen ehkäisemiseen.²¹⁸

Direktiiviesityksen mukaan yhdenmukaistamiselle on tarvetta siitäkin huolimatta, että lähes kaikki jäsenvaltiot ovat myös OECD:n jäseniä ja siten sitoutuneet noudattamaan OECD:n periaatteita ja suosituksia. Poliittisesta sitoumuksesta huolimatta OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden rooli ja asema kuitenkin vaihtelee jäsenvaltioittain. Direktiiviesityksen mukaan jokaisen jäsenvaltion laaja harkintavalta OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden tulkinnassa ja soveltamisessa aiheuttaa monimutkaisuutta ja asettaa yritykset epätasa-arvoiseen asemaan.²¹⁹

Direktiiviesityksessä mainitaan tietyt pääasialliset ongelmat, joita siirtohinnoittelusääntöjen monimutkaisuus ja erilainen täytäntöönpano jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä aiheuttavat. Ensinnäkin siirtohinnoittelusääntöjen erilaisesta tulkinnasta johtuen monikansallisilla yrityksillä on riski joutua kahdenkertaisen verotuksen tai ylimitoitettun verotuksen kohteeksi. Tämä johtaa herkästi myös siirtohinnoitteluriitoihin, kun eri valtioiden veroviranomaisten intressit ja tulkinnat eroavat toisistaan. Tämä selittyy sillä, että, kahdenkertaisen verotuksen estämiseksi, yhden valtion verohallinnon hyvin perusteltua ylöspäin tehtävää oikaisua tulisi ihanteellisesti seurata toisen valtion verohallinnon vastaava alaspäin tehtävä oikaisu. Tämä kuitenkin merkitsisi sitä, että toisen valtion verohallinto joutuisi alentamaan omaa veropohjaansa, mitä se todennäköisesti ei haluaisi tehdä. Lisäksi muina ongelmakohtina direktiiviesitys mainitsee voittojen siirron ja veronkierron sekä sääntösten noudattamisesta aiheutuvat korkeat kustannukset.²²⁰

Mikäli direktiivi onnistuu tavoitteissaan, lisää se direktiiviesityksen mukaan yritysten verovarmuutta ja siten vähentää siirtohinnoitteluriitojen ja kahdenkertaisen verotuksen riskiä. Näin ollen direktiivillä parannettaisiin sisämarkkinoiden kilpailukykyä ja tehokkuutta. Direktiiviesityksen mukaan nimenomaan yritysten suunnalta on esitetty toiveita verovarmuuden lisäämiseksi. Yritykset ovat pitäneet verovarmuutta tärkeämpänä prioriteettina kuin itse verokantoja.²²¹

Direktiivi pyrkii saavuttamaan tavoitteensa neljällä toimenpiteellä. Ensinnäkin direktiivi sisällyttää markkinaehtoperiaatteen EU-lainsäädäntöön. Toiseksi keskeiset siirtohinnoittelusäännöt harmonisoidaan. Kolmantena toimenpiteenä on OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden aseman ja roolin täsmentäminen. Neljäntenä direktiivi luo EU:lle mahdollisuuden vahvistaa unionin sisällä sitovia siirtohinnoittelusääntöjä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden puitteissa.²²²

²¹⁸ Helminen 2024, s. 4–5.

²¹⁹ Siirtohinnoitteludirektiiviesitys, kohta 1.

²²⁰ Siirtohinnoitteludirektiiviesitys, kohta 1.

²²¹ Siirtohinnoitteludirektiiviesitys, kohta 1.

²²² Siirtohinnoitteludirektiiviesitys, kohta 1.

Nykytilassa siis OECD:n siirtohinnoitteluohjeet eivät juridisesti sido EU-valtioita. OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin sisältyy vain vahva suositus noudattaa niitä. Siirtohinnoitteludirektiivi muuttaisi tilanteen niin, että keskeiset OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden sisältämät siirtohinnoitteluperiaatteet tuotaisiin EU-lainsäädäntöön ja siten jäsenvaltioita velvoittaviksi. Näin ollen jäsenvaltioiden harkintavalta OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden aseman ja merkityksen suhteen kaventuisi, mutta EU säilyttäisi kuitenkin kontrollin siitä, mitä siirtohinnoitteluohjeiden muutoksia voidaan EU-lainsäädäntöön hyväksyä.²²³

Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun epäsymmetrisen informaation problematiikan kannalta direktiivin tärkein anti lienee siirtohinnoittelun dokumentointivaateiden velvoittavuus. Siirtohinnot tulee nykyiselläänkin dokumentoida huolellisesti, mutta vaadittava dokumentointi vaihtelee valtioittain, kun OECD:n siirtohinnoitteluohjeita käsitellään EU:ssa vahvana suosituksena. Direktiivi toisi tilanteeseen helpotusta yhdenmukaistamalla EU-valtioissa vaadittavat siirtohinnoitteludokumentit.²²⁴

Direktiiviesityksen vastaanotto on ollut varauksellista. Suomen hallitus ilmaisi tukensa komission yritysverotuksen BEFIT-toimenpidepaketin tavoitteille, mutta korosti lausunnossaan jäsenvaltioiden omaa verotuksellista toimivaltaa. Suomen hallitus ei ollut täysin vakuuttunut siitä, onnistuvatko ehdotetut toimenpiteet vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa suunnitellulla tavalla. Lisäksi ongelmallisena pidettiin verotuksellista toimivallanjakoa. Direktiiviehdotus kaventaisi huomattavalla tavalla kansallista toimivaltaa yritysverotuksessa, jota ei pidetty varauksena positiivisena asiana.²²⁵

Ruotsin hallitus taas otti esitykseen selkeästi kielteisemmän kannan. Ruotsin hallitus katsoi, että esityksessä oli selviä puutteita täsmällisyydessä sekä toimenpiteiden suhteellisuudessa niille osoitettuihin tavoitteisiin nähden. Ruotsin hallituksen kannanotossa todettiin lisäksi, että direktiiviesitys liioittelee tulkintaa siitä, että markkinaehtoperiaatteen soveltamiseen liittyisi suuria jäsenvaltiokohtaisia eroja. Lisäksi Ruotsin hallitus totesi, että siirtohinnoittelun mittakaavan ollessa globaali olisivat globaalit lähestymistavat toivottavampia. Kannanoton mukaan EU-tason ratkaisut vain lisäisivät ongelmia kolmansien maiden kanssa.²²⁶

Suomen ja Ruotsin hallitusten kannanotoista voidaan jo päätellä, että yleinen vastaanotto direktiiviesitykselle oli varsin nihkeä. Näin ollen ei voida pitää suurena yllätyksenä, että komissio päätyi hiljattain vetämään direktiiviesityksen pois. Komissio toteaa samalla, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeet pysyvät vastaisuudessakin EU:n siirtohinnoittelumenettelyjen selkärankana. Komission mukaan direktiivissä ilmaissut tavoitteet dokumentaatiovaateiden päivittämisestä säilyvät kuitenkin ennallaan.²²⁷

²²³ Helminen 2024, s. 5–7.

²²⁴ Helminen 2024, s. 14.

²²⁵ Valtiovarainministeriö 2023.

²²⁶ Finansdepartementet 2023, s. 1.

²²⁷ TPA Global 2025.

Vaikka kyseinen direktiiviesitys onkin nyt vedetty pois, voidaan siitä kuitenkin päätellä Euroopan komission tahtotilaa siirtohinnoittelusääntelyn yhdenmukaistamisesta EU-tasolla. Muun muassa aiheesta annetussa lehdistötiedotteessa on käytetty ilmaisua: ”tauko harmonisoinnille”²²⁸, minkä voidaan katsoa kielivän tulevista harmonisointihankkeista. Varmuudella voidaan ainakin todeta OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden saavan jatkossakin vahvan aseman siirtohinnoittelun tulkintaa ohjaavana työkaluna.

²²⁸ TPA Global 2025.

8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Aineettomaan omaisuuteen liittyvät siirtohinnoitteluteemat ovat aiheuttaneet ja tulevat jatkossakin aiheuttamaan päänvaivaa niin verovelvollisille kuin veroviranomaisillekin. Siirtohinnoittelussa omaksuttu markkinaehtoperiaate lähtee liiketoimien hinnoittelussa liikkeelle siitä, mitä vastaavassa tilanteessa on riippumattomien osapuolten välillä sovittu. Aineettoman omaisuuden osalta tilanne on mutkikkaampi, sillä aineettoman omaisuuden arvokkuus perustuu usein juuri sen uniikille luonteelle, jolloin vertailukelpoisia riippumattomia transaktioita ei usein ole saatavilla.

Aineettoman omaisuuden arvonmääritys ei ole helppoa riippumattomien osapuoltenkaan välillä. Ehkä haasteellisin tehtävä on kuitenkin veroviranomaisella, joka pyrkii arvioimaan käytettyjen siirtohintojen markkinaehtoisuutta vieläpä verovelvollisia heikommalla informaatiolla varusteltuna.

Tässä tutkielmassa keskityttiin tutkimaan aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden todentamista vaikeuttavaa informaatioasymmetriaa. Ensin tarkasteluun otettiin ne syyt, miksi informaatioasymmetriaa esiintyy korostetusti juuri aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa. Aineettoman omaisuuden markkinaehtoisuuden hinnan määrittämistä varten suoritettava toimintoanalyysi vaatii itsessään jo paljon lähtötietoja, jolloin verovelvollinen on veronsaajaa paremmassa tiedollisessa asemassa siirtohinnan taustoihin liittyen.

Tutkielmassa huomattiin, että informaatioasymmetria aiheuttaa ongelmia paitsi arvonmääritykseen, niin myös tuottojen kohdistamiseen oikealle verovelvolliselle. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa ei aina ole selvää, mille etuyhteysosapuolelle aineettomasta koituva taloudellinen hyöty kuuluisi. Markkinaehtoista lopputulosta vastaavaan tuloallokaatioon päästäkseen on verovelvollisen suoritettava laaja-alainen toimintoanalyysi sekä toimitettava runsaasti informaatiota veroviranomaisille, jonka avulla markkinaehtoisuus voidaan todentaa.

Tulojen kohdistamisessa törmätään jälleen vertailutietojen uupumisen ongelmaan. Vertailu riippumattomiin osapuoliin ontuu siitäkin syystä, että etuyhteysosapuolet kykenevät suorittamaan aineettomiin oikeuksiin toimintoja niin vahvalla integraation tasolla, ettei se ole mahdollista riippumattomien osapuolten välillä. Verovelvollisen tulisikin toimintoanalyseissaan kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kaikki olennainen tieto on hyvin dokumentoitu, jotta mahdollisissa tulkintaerimielisyystilanteissa voidaan tarkastella niitä perusteita, joilla kulloiseenkin siirtohinnoittelun lopputulemaan on päädytty. Informaatioasymmetrian tasapainottaminen on täten kummankin osapuolen intressien mukaista.

E erityisen haasteellisia siirtohinnoittelussa ovat aineettomat omaisuuserät, joiden arvo on vielä transaktiohetkellä hyvin epävarma, jopa verovelvolliselle itselleen. Tällaisissa tilanteissa siirtohinnoitteluosaaminen niin verovelvollisen kuin veronsaajankin puolelta

on äärimmäisen tärkeää. Näissä tilanteissa siirtohinnoitteluriskit ovat korkeimmillaan, kun tarvittavia tietoja ei ole välttämättä edes verovelvollisella. Verovelvollisen tilannetta kohentaa veroviranomaisen tilanteeseen nähden se, että verovelvollisella voisi kohtuudella olettaa olevan omasta toimialastaan ja sen kehityksestä paremmat tiedot kuin veroviranomaisella.

Tutkielmassa osoitettiin kaksi pääasiallista näkökulmaa informaatioasymmetrian tasapainottamisen tärkeydestä. Ensimmäinen on verovelvollisen näkökulma. Verovelvollisen keskipitkän ja pitkän aikavälin toiminnan kannalta on elintärkeää, että verojärjestelmä, jossa se toimii sisältää oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta. Näitä veroviranomaiset myös pyrkivät verovelvollisille tarjoamaan tutkielmassa tarkasteltujen ennakkollisten prosessien muodossa. Tulevaisuuden kehityssuunta näyttääkin vahvasti menevän kohti reaaliaikaisempaa verotusta, jolloin verot maksetaan mahdollisimman lähellä tulon muodostumista.

Veronsaajien näkökulmasta informaatioasymmetrian torjuminen liittyy ennen muuta veropohjan turvaamiseen. Veronsaajalle ongelmallista on, mikäli informaatioasymmetrian aiheuttama markkinaehtoisuuden vääristymä kohdistaa tulot väärälle verovelvolliselle, joka sijaitsee toisessa valtioissa.

Informaatioasymmetrian aiheuttamien ongelmien kohdalla hyvä puoli on siinä, että verovelvolliset ja veronsaajat elävät asian suhteen symbioosissa. Molemmille on tarjolla hyötyjä siitä, että informaatioasymmetrian ongelmia saadaan ratkaistua. Siten voisi olettaa, että tuleviin parannusehdotuksiin saataisiin kannatusta ”molemmilta puolin pöytää”. Aivan varauksetta tätä ei kuitenkaan voi todeta, kuten havaittiin nyt jäissä olevan siirtohinnoitteludirektiiviesityksen suhteen.

Tutkielmasta käy ilmi, että verovelvollisille oikeusvarmuus ja ennakoitavuus ovat ensiarvoisen tärkeitä tavoitteita, joiden saavuttaminen vaatii informaatioasymmetrian tasaimista. Näin ollen oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta saadakseen verovelvollisten täytyy myös tarjota vastapainona laadukasta siirtohinnoitteluinformaatiota veroviranomaisille. Verovelvollisen vaakakupissa painavat tällöin yhtäältä oikeusvarmuus sekä ennakoitavuus ja toisaalta dokumentaatioon käytetyt ajalliset ja rahalliset resurssit.

Tutkielman edetessä voidaan havaita verovelvollisten toive ennakkollisten prosessien suhteen. Huomattavissa on, että tuoreimmat ennakkolliset menetelmät on kehitetty hallinnollisilta seikoiltaan kevyemmiksi kuin aiemmin kehitellyt menetelmät. Toisaalta oikeusvarmuus ei yhtä hyvin toteudu kevyemmissä menetelmissä kuten CBD:ssä tai ICAP-menetelmässä, verrattuna esimerkiksi APA-prosessiin. Voi olla niin, että verovelvollisten vaakakupissa nopeus ja vähäisemmät resurssit ovat painaneet oikeusvarmuutta enemmän. Toisaalta voi olla niinkin, että sopivaa tasapainoa näiden väliltä ei ole vielä löytynyt.

Dokumentointivelvoitteet todettiin lainsäätäjän pakottavaksi keinoksi informaatioasymmetrian ratkaisemiseksi. Varsinkin BEPS-hankkeen myötä informaatioasymmetria on noussut tikun nokkaan, kun uusia dokumentointivaateita on tuotu OECD:n ohjeistusten kautta kansallisiin lainsäädäntöihin.

Lopuksi tarkastelluissa lakihankkeissa voidaan huomata aiheeseen liittyvän lainsäädännön jatkuva uudistamistarve. Edelleen digitalisoituvassa maailmassa uudenlaisia liiketoimintamalleja syntyy vähän väliä, joten lainsäätäjien tulee pysyä ajan hermolla, jottei BEPS-ilmiöiden määrä pääse kasvamaan. Lähitulevaisuuden, ja pitkälti jo nykyhetkenkin, kehityskulkuja määrittelee erinäisten tekoälyä hyödyntävien liiketoimintamallien kehittäminen. Lainsäädäntö tulee kohtaamaan tämän tiimoilta aivan uudenlaisia haasteita, kun on määriteltävä, missä ja kenen toimesta syntyy tekoälyn tuotoksiin perustuva yrittäjäarvo. Tällaiset kysymykset osuvat juuri tämän tutkielman aihepiiriin. Informaatioasymmetriaan liittyvien ongelmien määrä tuskin pienenee tekoälymallien arvokkuuteen perustuvissa liiketoiminnoissa. Verovelvolliset eivät välttämättä ole kovinkaan innokkaita jakamaan verohallinnoille syvällisiä toimintanalyseja erittäin arvokkaiden tekoälymallien siirroistaan. Näiden aiheiden tiimoilta ei toisaalta tutkimusaiheet tule loppumaan. Mahdollisina jatkotutkimusaiheina voisi hyvinkin olla tarkastelu siitä, miten hyvin esimerkiksi OECD:n pilari II:n sääntely on pystynyt vastaamaan digitaalisen talouden aiheuttamiin verotuksellisiin haasteisiin. Voisi myös ajatella, että lainsäädäntöhankkeita, joissa otetaan kantaa liiketoimintaan ilman fyysistä sijoittautumista, tullaan näkemään tulevaisuudessa vielä enenevässä määrin.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aukeela, Elisa – Pankakoski, Katriina (2016): Siirtohinnoitteludokumentointi ja markkinaehtoperiaatteen tulkinta. Asiantuntija-artikkeli, Edilex-sarja 2016/42.
- Becker, Johannes – Englisch, Joachim (2019): Taxing Where Value Is Created: What’s ‘User Involvement’ Got to Do with It? *Intertax*, 2019–02, Vol.47 (2), s. 161–171.
- Burmester, Laura (2025): Suurten konsernien kansainvälisen minimiverotuksen (Pillar 2) viimeaikainen kehitys ja kotimaan lainsäädännön muutokset vuonna 2024. *Verotus 2/2025*, s. 145–156.
- Cowan, Mark J. – Newberry, Warren, Jr (2013): Reevaluating the intellectual property holding company. *Management accounting quarterly*, 2013–03, Vol.14 (3), s. 25–33.
- Dancakova, Darya – Sopko, Jakub – Glova, Jozef – Andrejovská, Alena (2022): The Impact of Intangible Assets on the Market Value of Companies: Cross-Sector Evidence. *Mathematics* 2022, 10, 3819.
- Devereux, Michael – Vella, John (2018): Value Creation as the Fundamental Principle of the International Corporate Tax System. *European Tax Policy Forum Policy Paper*, Oxford University Centre for Business Taxation.
- Eden, Lorraine – Byrnes, William (2018): Transfer pricing and state aid: the unintended consequences of advance pricing agreements. *Transactional corporations*, 2018–06, Vol.25 (2), p.9–36.
- Elliffe, Craig (2021): *Taxing the digital economy: theory, policy and practice*. Cambridge tax law series. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
- Engblom, Ari – Fagervik, Johanna – Grüssner, Kaj – Holla, Jyrki – Järvinen, Jussi – Kokko, Aki – Lepistö, Markku – Sandelin, Eric – Tuomi, Jouko – Äimä, Kristiina (2025): *Elinkeinoverotus 2025*. KPMG. Helsinki: Edilex Lakitieto.
- Garbarino, Carlo (2016): The OECD Intangibles Project and the Concept of “Intangible Related Return”. *Revista De Direito Tributário Internacional Atual*, (1), s. 138–149.
- Gil García, Elizabeth (2023): *International Tax Law and Customary International Law*. s. 73–86 julkaisussa: Haase, Florian (toim.) – Kofler, Georg (toim.): *The Oxford Handbook of International Tax Law*. Oxford Handbooks, Oxford University Press.
- Gottfried, Tom K (2023): Intangible Asset Valuation for Tax Purposes Under Fair Market Value and Arm’s-Length Standards: Some differences between the two approaches. *Tax Executive*, 2023–03, Vol.75 (2), p.50–60.

- Helminen, Marjaana (2024): Siirtohinnoitteludirektiiviesitys – mikä muuttuu vai muuttuuko mikään? Verotus 1/2024, s. 4–15.
- Hirvonen, Ari (2011): Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki.
- International Tax Review 2019–05: Germany: A practical solution for hard to value intangibles.
- International Tax Review 2022–09: An uncertain outlook for tax certainty under BEPS 2.0.
- Järvenoja, Markku (2015): Epävarmuuden hallinta verosuunnittelussa. Oikeustiede – Jurisprudentia XLVIII:2015, s. 75–148.
- Jääliñoja, Sanna (2019): Kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettely uuden lain näkökulmasta. Verotus 3/2019, s. 304–315.
- Kananoja, Visa (2019): Verotusvallan tasapuolinen jakautuminen poisuuttotilanteissa. Oikeus 3/2019, s. 244–264.
- Knuutinen, Reijo (2012): Verosuunnittelua vai veron kiertämistä: verosuunnittelun ja veron kiertämisen välinen rajanveto tuloverotuksessa. Alma Talent Oy.
- Knuutinen, Reijo (2015): Vieraan pääoman vero-oikeudellinen uudelleenluokittelu etuyhteystilanteissa. Defensor Legis 1/2015, s. 107–124.
- Knuutinen, Reijo (2016): Aineeton omaisuus, liiketoiminnan uudelleenjärjestelyt ja verotus: veropoliittisia tarkastelukulmia. Verotus 1/2016, s. 5–20.
- Koivuneva, Janne (2014): Markkinaehtoisin hinnan standardin ja käyvän markkinaarvon (IFRS) standardin väliset erot aineettomien arvonmäärityksissä. Verotus 3/2014, s. 285–293.
- Kurikka, Antti (2020): Rajat ylittävien järjestelyjen raportointivelvollisuus – DAC6-direktiivi. Verotus 1/2020, s. 51–62.
- Lindgren, Juha – Laaksonen, Sami (2019): Verohallinto reaaliaikaisempaan yritysverotukseen – muuttuvat menettelyt verotuksessa. Parempaan yritysverotukseen. Edita Publishing, s. 288–309.
- Linnanvirta, Reima. – Rapo, Petteri (2012): Aineettoman omaisuuden tunnistamisesta ja arvostamisesta siirtohinnoittelussa. Verotus 3/2012, s. 295–302.
- Malaguti, Maria Chiara (2024): From Soft to Hard Law and Interpretation: the Case of the OECD Guidelines for Multinational Enterprises and the Role of the National Contact Points. Oslo law review, 2024–01, Vol.10 (2), s. 1–17.
- Malmgrén, Marianne (2015): OECD:n hanke veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron estämiseksi. Verotus 1/2015, s. 38–45.
- Myrsky, Matti (2013): Millainen on hyvä verojärjestelmä? Verotus 2/2013, s. 131–144.
- Niskakangas, Heikki (2011): Veropoliittikka. Helsinki: WSOYpro.

- Nykänen, Pekka (2024): Aggressiivisen verosuunnittelun torjuntaa koskeva lainsäädäntö ja sen kansallisen kehittämisen reunaehdot. Asiantuntija-artikkeli, Edilex-sarja 2024/7.
- Olbert, Marcel – Spengel, Christoph (2017): International Taxation in the Digital Economy: Challenge Accepted? *World tax journal*, 2017–02, Vol.9 (1), s. 3–46.
- Ollakka, Heikki – Jokiniemi, Kaisa (2023): Raportoitavat rajat ylittävät järjestelyt (DAC6) ja siirtohinnoittelua koskevat tunnusmerkit. *Verotus* 2/2023, s. 213–222.
- Pankakoski, Katriina (2015): Tavaramerkin arvonmääritys siirtohinnoittelussa. *Verotus* 3/2015, s. 283–295.
- Pankakoski, Katriina (2016): Aineettomia koskevat OECD:n päivitetty siirtohinnoittelusuositukset. *Verotus* 2/2016, s. 186–198.
- Pankakoski, Katriina (2018): Tavaramerkin siirtohinnoittelu: etuyhteysliiketoimen markkinaehtoisen hinnoittelun rajat. Väitöskirja – Vaasan yliopisto, 2018.
- Pankakoski, Katriina (2021): Siirtohinnoitteluvoimakkautta koskeva sääntely: Lainsäädäntömuutoksen tosiasiallinen vaikutus oikeustilaan. *Edilex* 2021/53.
- Penttilä, Seppo. – Isomaa-Myllymäki, Anita (2018): Päämiesrakenteet murroksessa – aineettomien keskittäminen ja siirtohinnoittelu. *Verotus* 1/2018, s. 15–31.
- Piiskoppel, Kirsti (2017): Konserniverokeskuksen uudet työkalut 2/3: Syvennetty asiakasyhteistyö. *Verotus* 4/2017, s. 454–463.
- Puro, Laura (2025): EU-uutiset. *Verotus* 3/2025, s. 377–380.
- Raunio, Merja (2018): Siirtohinnoitteludokumentoinnin merkitys liiketoimen tunnistamisessa. *Verotus* 4/2018, s. 449–459.
- Raunio, Merja. – Karjalainen, Jukka (2018): Siirtohinnoittelu. 2.p. Helsinki: Alma Talent.
- Rodriguez Pena, Cristian Camilo (2020): Compatibility between the OECD’s Hard-to-Value Intangibles Methodology and the Arm’s Length Standard: What Is the Way Forward? *International Tax Studies*, 2020–12, Vol.3 (8).
- Tikka, Kari S. (2003): Integraation paineet ja haasteet. *Lakimies* 7–8/2003, s. 1184–1197.
- TPA Global (2025): EU Commission Withdraws Proposed Transfer Pricing Directive. *Lehdistötiedote* 4.11.2025. (https://tpa-global.com/2025/11/04/eu-commission-withdraws-proposed-transfer-pricing-directive/?utm_source=chatgpt.com).
- Tuori, Kaarlo (2013): Oikeusjärjestys ja oikeudelliset käytännöt. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.
- Urpilainen, Matti (2019): Ennakoitavuus ja epävarmuus yritysverotuksessa. Parempaan yritysverotukseen. Edita Publishing, s. 267–287.

Verlinden, Isabel – Bakker, Anuschka (2018): Mastering the IP life cycle from a legal, tax and accounting perspective: grasping the intangible. IBFD Publications USA, Incorporated, ProQuest Ebook Central, 2018.

Waal, Johanna (2017): Konserniverokeskuksen uudet työkalut 1/3: Ennakollinen keskustelu, Verotus 3/2017, s. 319–327.

Waal, Johanna – Pykönen, Elina (2014): Konserniverokeskuksen viimeaikaisista ennakoratkaisuista. Verotus 5/2014, s. 550–560.

Virallis- ja puolivirallislähteet

European commission (2023): Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on transfer pricing, COM/2023/529 final.

Euroopan unionin neuvosto (2025): Yhtiöiden tosiasiallinen vähimmäisverotus: neuvosto hyväksyi uudet säännöt veroviranomaisten laajemmasta yhteistyöstä ja tietojenvaihdosta. Lehdistötiedote 14.4.2025. (<https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2025/04/14/council-adopts-rules-to-extend-cooperation-and-information-exchange-between-tax-authorities-to-minimum-effective-corporate-taxation/>) haettu 17.12.2025.

Euroopan yhteisöjen komissio (2003): Komission suositus mikroyritysten sekä pienten ja keski suurten yritysten määritelmästä, 2003/361/EY.

Finansdepartementet (2023): Direktiv om internprissättning. Faktapromemoria gällande förslag till rådets direktiv om internprissättning, COM(2023) 529.

HE 107/2006: Hallituksen esitys eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 142/2016: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi verotusmenettelystä annetun lain sekä hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.

HE 188/2021: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Neuvoston direktiivi (EU) 2017/1852, annettu 10 päivänä lokakuuta 2017, veroriitojen ratkaisumekanismeista Euroopan unionissa.

Neuvoston direktiivi (EU) 2018/822, annettu 25 päivänä toukokuuta 2018, direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä koskevasta pakollisesta automaattisesta tietojenvaihdosta verotuksen alalla.

Neuvoston direktiivi (EU) 2022/2523, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, monikansallisten konsernien ja suurten kotimaisten konsernien maailmanlaajuisen vähimmäisverotason varmistamisesta unionissa.

Neuvoston direktiivi (EU) 2025/872, annettu 14 päivänä huhtikuuta 2025, hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla annetun direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta.

OECD (2008): Study into the Role of Tax Intermediaries.

OECD (2013a): Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting. OECD Publishing.

OECD (2013b): Co-operative Compliance: A Framework: From Enhanced Relationship to Co-operative Compliance. OECD Publishing.

OECD (2018): Tax Challenges Arising from Digitalisation – Interim Report 2018: Inclusive Framework on BEPS, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, Paris.

OECD (2019a): Addressing the Tax Challenges of the Digitalisation of the Economy – Public Consultation Document. Base Erosion and Profit Shifting Project.

OECD (2019b): Model Tax Convention on Income and on Capital 2017 (Full Version). OECD Publishing.

OECD (2021): International Compliance Assurance Programme – Handbook for tax administrations and MNE groups. OECD, Paris.

OECD (2022): Bilateral Advance Pricing Arrangement Manual. OECD Forum on Tax Administration, OECD, Paris.

OECD (2022): OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022. OECD Publishing, Paris.

OECD (2023): The Multilateral Convention to Implement Amount A of Pillar One – Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy.

OECD (2025a): Pillar One Update from the Co-Chairs of the Inclusive Framework on BEPS.

OECD (2025b): Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – Consolidated Commentary to the Global Anti-Base Erosion Model Rules (2025): Inclusive Framework on BEPS, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, Paris.

OECD (2025c): Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of GloBE Information (January 2025). OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS, OECD, Paris.

OECD: About BEPS (<https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html>), haettu 2.12.2025.

Valtiovarainministeriö (2017): BEPS-toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointiraportti. Valtiovarainministeriön julkaisu – 26/2017.

Valtiovarainministeriö (2021): Valtiovarainministeriön selvitys valtiovarainvaliokunnalle OECD:n kansainvälisen tuloverotuksen uudistamishankkeesta.

Valtiovarainministeriö (2023): Hallitus suhtautuu varauksella yritysten tuloverotusta EU:ssa koskevaan BEFIT-kehukseen. Valtiovarainministeriön tiedote 26.10.2023. (<https://valtioneuvosto.fi/-/10623/hallitus-suhtautuu-varauksella-yritysten-tuloverotusta-euroopassa-koskevaan-befit-kehukseen>).

Verohallinto: Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu. (<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/aineeton-omaisuus/>), haettu 5.11.2025.

Verohallinto: Ennakollinen keskustelu palvelee yhteisöjä haastavissa verokysymyksissä. (<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yhteisty-ja-palvelut/ennakollisen-keskustelu/>), haettu 11.12.2025.

Verohallinto: Kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettely. (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/77253/kansainvalisten-veroriitojen-ratkaisumenettely2/#2-keskinvalisen-sopimusmenettelyn-1%3%A4ht%3%B6kohdat>), haettu 18.12.2025.

Verohallinto: Siirtohinnoitteluasioihin voi hakea ennakkoratkaisua. (<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/neuvonta-ja-menettely/siirtohinnoitteluasioihin-voi-hakea-ennakkoratkaisua/>), haettu 15.12.2025.

Verohallinto: Siirtohinnoittelun dokumentointi. (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47978/siirtohinnoittelun-dokumentointi3/#6.7.4-aineetonta-omaisuutta-koskevia-erityisn%3%A4k%3%B6kohtia>), haettu 11.9.2025.

Verohallinto: Verotuksen maakohtainen raportti. (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49771/verotuksen-maakohtainen-raportti3/>), haettu 15.12.2025.

Oikeustapaustietoluettelo

KHO 2021:73